

XIII.

O serie de documente din anii 1849—1861, privitoare la istoria națională și bisericească a Românilor din Ungaria și mai ales din partea Transilvaniei.

1. Actul de denumire al archimandritului Andreiu Șaguna de vicariu general în eparhia gr. or. din Transilvania.

Adresa.

8431—1846.

Reverendissimo Domino Andreae Schaguna Archimandritae Kovijliensi ad Stationem Administratoris Dioeceseos Graeci Ritus non unitorum in Trannia sede Episcopali vacante altissime denominato Vicario Nobis Observandissimo.

Exoffo

Kovylia.

8431/1846.

Reverendissime Domine Archimandrita Nobis Observandissime!

Juxta Benignum Decretum Regium die 3-a praesentis mensis Iulii sub Nr. aulico 3531 editum, — dignata est sacratissima sua Majestas tenore Altissimae Resolutionis Regiae ddto 27-ae Iunii a. c. Stationem Administratoris Dioeceseos Graeci Ritus non Unitorum in Magno hoc Principatu Transilvaniae sede Episcopali vacante Reverendissimae DVestrae benigne conferre, ipsique remunerationem annuorum 2000 bis mille R. flor. m. c. e Fundo Sydoxiali pendendam clementer resolvere. Quae altissima eaque clementissima denominatio Regia Reverendissimae

DVestrae pro grata Notitia hisce perscribitur; remuneratio vero eidem clementissime dimensa tunc assignabitur, dum officium suum auspicatus fuerit. In reliquo debita observantia manentes.

Reverendissimae DVestrae.

E. Regio M. Ppatus Tranniae Gubernio

Claudiopoli, die 13-a Iulii 1846.

Obligatissimus *C. Josephus Teleky* m. p.

2. Conclusul universităţii săsesci din Sibiu, prin care se dă drepturi românilor, — conclus adus şi publicat sub presiunea revoluţiei, rămăs înse neexecutat.

Universitäts-Zahl 458 1848.

Die Sächsische-Nations-Universität hat die erfreuliche Erfahrung gemacht, dass der gebildetere Theil der Valachen im Sachsenland sich — besonders in neuerer Zeit — entschieden bestrebt, Kultur und Bildung unter seinen Stammgenossen zu verbreiten.

Diese humanen Bestrebungen wünscht die Sächsische Nation nach Kräften zu unterstützen, da ihr alles daran liegt, sämtliche Bewohner des Sachsenbodens zu der Stufe geistiger Bildung und Sitten-Veredelung gelangen zu sehen, wo sie alle der gesetz- und verfassungsmässigen Institutionen der Sächsischen Nation gleichmässig theilhaftig werden können. Die Sächsische Nations-Universität lebt der festen Überzeugung, dass nur Bildung und Gesittung die Völker dauernd beglücken und zum segensreichen Genusse grosser und ausgedehnter Rechte und Freiheiten fähig zu machen und die scheinbar stärksten Gegensätze auszugleichen vermag. — Indem dieselbe daher im jetzigen Augenblicke des

allgemeinen Fortschreitens auf der Bahn des Rechtes und Civilisation den Zeitpunkt wahrzunehmen glaubt, wo in den Institutionen der Sächsischen Nation, so fern sie den Bedürfnissen der Gegenwart nicht mehr entsprechen, auf gesetzlichem Wege Verbesserungen eintreten müssen, — hat sie es für ihre unerlässliche Pflicht erachtet, im Interesse des Rechts und der Civilisation im Betreff der walachischen Bewohner des Sachsenlandes folgende Bestimmungen festzustellen:

1. Sowohl die Wahlfähigkeit zu Mitgliedern zu Sächsischen Communitäten, als auch der Anspruch auf Anstellung und Beförderung zu Orts- und Kreis-Aemtern kommt überall auf dem Sachsenboden den Walachen unter den nämlichen Bedingungen, welche diessfalls für Sachsen bestehen, hinfort ohne Rücksicht auf das Glaubens-Bekennniss zu. Ebenso wird

2. Der Aufnahme walachischer Lehrlinge auf ein Handwerk bei Sächsischen Zünften, und dem Eintritt derselben in die Zunft kein Hinderniss im Wege stehen, sobald sie dieselben Bedingungen erfüllen, an welche die Aufnahme der Lehrlinge und die Erwerbung des zünftigen Meister-Rechtes für Jeden ohne Nations-Unterschied geknüpft ist.

3. Für jede disunirte walachische Mutter-Eclesie auf Sachsenboden soll eine canonische Portion aus den Gemein-Gründen, wo solche noch vorhanden sind, ausgeschieden werden. In Ermangelung von Gemein-Gründen, und wenn die Gemeinde die canonische Portion auch durch Ankauf nicht herstellen könnte, soll dem Pfarrer der disunirten Ecclesie zur Verbesserung seiner Subsistenz ein angemessener Gehalt aus der betreffenden Allodial-Cassa ausgeworfen werden.

4. Den disunirten Geistlichen sollen die nähmlichen Personal-Vorzüge auf Sachsenboden zu Statten kommen, deren sich die Geistlichen der recipirten Religionen erfreuen.

Hermannstadt, am 3 April 1848.

Von der Siebenbürgisch-Sächsischen Nations-Universität.

3. *Dela comitetul națiunii române, către episcopul Andreiu Șaguna.*
442/1849.

Pre Sântite și pre Luminat Domnule Episcopi!

După plecarea pre Sântiei Tale din mijlocul națiunii, căruia în acest timp de cercare îi serveai de ajutoriu și mângăere, am primit cu bucurie scrisoarea, cu care ai binevoit a ne onora din Bucuresci. Tristele evenimente, ce de atunci încoaci se succesoră în părțile aceste în modul cel mai înfiorătoriu, ne au închis toată calea de a comunica cu pre Sântia Ta pozițiunea nenorocitei noastre patrii și interesele naționale, pentru care timpul de față este cel mai favorabil de ale cere și de ale câștiga dela pre înaltul loc. Credem, că foile publice și alte corespondențe private te vor fi încredințat destul atât despre îngrozitoarele scene rebelice al cărora teatru este mai toată Transilvania, cât și despre calumniile, intrigile și machinațiunile, cu care frații sasi persecutează neînterupt pe români. Dreptatea cauzei noastre ne însuflă curagiu de a spera că puterea rebelelor se va sfârma în grabă de învingătoarele arme imperiale, lupta cu frații sasi se va săvârși cu succes norocit, și pre bunul Monarch nu va despecta sacrificiile ce națiunea română au facut pentru tron și Augusta dinastie, și o va găsi vrednică de a-i da și ei deopotrivă cu celelalte naționa-

lități din monarhia austriacă drepturile, ce i se cuvin și pe cari atât de mult le meritează.

Când s'au făcut pașii trebuincioși spre a trimite la Viena o deputațiune pentru a gratula gloriosul avènement la tron al noului Monarch, și pentru a esopera pentru națiunea română drepturile promise atât prin constituțiune, cât și prin deosebite manifeste imperiale și proclamațiuni, eram îngrijați despre persoana pre Sântiei Tale, nesciind unde te afli. Foile publice din Viena ne aduseră plăcuta vestire, că ai ajuns întreg sănătos în capitala imperială, mai tot în acel timp, când primirăm însciințare, că și frații trimiși pe altă parte ar fi sosit cu pace acolo. Ne am bucurat foarte că în momentele aceste delicate, când se lucrează despre esistența națională și politică a românilor, te afli și pre Sântia Ta acolo, unde însoțiți cu toții să lucrați pentru sântele și dreptele interese naționale.

Scim, că între persoanele, care compun deputațiunea pot se fie multe interese private, multe pasiuni individuale și diferite opinii, cari de nu se vor contopii toate într'un spirit, într'un scop și într'o lucrare uniformă, pot să îngreueze reeșirea cauzei naționale, și să împedece împlinirea dorințelor tuturor românilor. Cunoscând simțemintele, de care pre Sântia Ta ești pătuns pentru fericirea națiunii noastre cei asuprite până acum, am creșut de mare necesitate a chema înțelepciunea și cercata prudență a pre Sântiei Tale spre a împăca toate diferențele, și spre a uní toate cugetele și lucrările tuturor cătră unul și același scop al fericirii naționale, dinaintea cărei trebuie să se ascundă toate pasiunile, toate interesele private și toată diferența opiniilor. Ne place a crede, că pre Sântia Ta după caracterul ce porți și după pusețiunea ce ocupi, și vei întruința cătră persoanele cele înalte tot creditul

și influința, de care te bucuri spre a le mișca, ca cu toate mijloacele să ajute la fericirea unei națiuni, care pe cât este de credincioasă tronului imperial, pe atâta este recunoscătoare cătră făcătorii sei de bine.

Legăturile ce ai cu Ilustritatea Sa Baronul Sinna, și vorbirea ce o am mai avut cu pre Sântia Ta despre aceasta înaltă persoană, ne dau îndrăsneală de a te ruga special ca să stăruiesci de al determina să primească a fi columna și patronul națiunei române, și a o ajuta din toate puterile cu intinsul seu credit și influință, ca să se realizeze, dreptele ei cereri și dorințe. Poți al încredința, că românii nu vor uita nici odată ceea ce Ilustritatea Sa va face cu dênșii, și istoria română modernă va consacra faptelor sale celor umane una din cele mai frumoase pagine ale Sale.

Isprăvim, nutrindu-ne cu cea mai dulce speranță, că prin sfaturile, creditul și influința pre Sântiei Tale se vor unii toate cugetele cătră scopul național, se vor inspira toți pentru aceeași lucrare a fericirii românilor, și atunci cauza națională va triumfa. Națiunea ți va rămâne datoare mult, va recunoasce cu plăcere marile serviiți, ce ai adus pentru ridicarea ei la rangul, ce i se cuvine, și numele pre Sântiei Tale îl vor spune părinții copiilor lor ca să se binecuvênte din generațiune în generațiune.

Primesce pre Sântite și pre Luminate Domnule Episcopo încredințările celei mai profunde reverințe cu care ne subscriem

Ai pre Sântiei Tale

Sibiiu, 26 Februaru, 1849.

plecați servi

Comitetul Națiunei române.

Simeon Bărnuțiu,
președinte.

Timofteu Cipariu,
membru.

Nicolau Bălășescu,
membru.

4. *Răspuns către comitetul națiunei române din partea episcopului Andreiu Șaguna, Viena, în 24 Martiu, 1849.*

Răspunzând la mult prețuita scrisoare a Prea onoratului comitet din 26 Februaru, primită în 18 Martiu, mai înainte de toate ve descoper, că starea cea vrednică de plângere a dulcei noastre patrii, pe care mi-o înfătoșează foile publice, mi au pricinuit și mie atâta durere, cât de abia fusău în stare a o mai purta; intrigile însă, machinațiunile și calumniile acelora, cari ar trebui să ne întimpine cu recunoscință, deși pro momento ne pot reținé dela ajungerea acelora ce merităm, totu-și în mine n'au putut și nu pot să producă alt ceva, decât întristătoare convingere, că nu numai singuratici, dar și nații întregi pot fi insincere, așa se strămută, precum le dictează intipuitul interes.

Noi trebuie întru adevăr să simțim o mâchnire afundă, privind la celea ce se fac împregiurul nostru și în contra noastră, din partea acelora, cari cu așa deschise brațe ne primia oare când-va; dar dacă am fost cât de cât pregătiți pentru astfelu de apucături, spre ce ne-au putut prepara deschisa istorie, — dacă n'am pus nici o ponderositate pe ajutorința acelora, cari nici odată nu ne-au putut vedé, curând și cu atâta mai lesne ne vom mângăia, cu cât mai bine scim, că necredința infășată numai în credință, de atâtea ori își rupe fața, de câte ori o poftesce sateletul ei, adecă interesul cel egoistic. Oare ce s'au făcut românii aceia, pe care într'atâta îi lauda mai dăunădi foile cele săsesci?! Așa curând au putut perî, și următorii lor așa curând s'au putut preface în „Spitzbuben.“ Ei! Romanii țise oare când-va: „Grecia fides — nulla fides,“ și tot ei o pot țice și astădi, numai cu schimbarea adiectivului.

Ce se atinge de ajungerea mea aici am a ve spune, că de oare-ce eu am fost ajuns la Olmütz mai înainte de condeputații naționali, nu m'au lăsat poziția a me ascunde până vor veni și ceilalți frați, ci m'am dus ca un supus credincios ce sunt, la împăratul, și precum veți fi văduț și din foile publice, am descoperit în cea mai mare credință toată starea noastră, făcându-i cunoscut totdeodată, că a-și fi trebuit să viu cu o deputație, care după a mea cugetare e pe drum, dar neiertându-ne împregiurările a nimeri totodată la Olmütz, voiu avea norocire a o presenta M. Sale mai târziu, după-ce va nimeri. După-ce m'am întors eu dela Praga, unde am depus mulțămita Nației noastre la M. Sa fostul împărat Ferdinand, am venit la Vien'a, ne-am însoțit toți deputații și cu petiția gata am mers eară la Olmütz și o am asternut la M. Sa împăratul Francisc Iosif.

În toate conlucrările noastre au predominat cea mai frățescă armonie și bună înțelegere, așa cât mulțămită lui Dumnezeu, până acum au mers toate cu cel mai bun succes. Cât am putut eu să lucru pentru neamul meu cel mult iubit, încât am putut să me străduesc, las să ve spuie frații compatrioți și deputați. Conștiința îmi e mângăiată.

Noi de alaltă eri ne aflăm în Viena, unde am venit ca să ne înțelegem cu ministrii, carii se află toți aici. Avem nădejde, că peste vre-o câte-va zile ne vom dobândi și rezoluțiune la petiția noastră. Dumnezeu doară ne ve ajuta.

Mângăiați poporul, ca să nu despereze, mângăiați-l și nu-l necăjiți. Eu trimițându-ve salutare și binecuvântare archiepiscopale sunt

Al Prea Onorat. Comitet

de tot binele voitriu.

5. *Un diariu al episcopului Andreiu Șaguna despre consultările episcopesci ținute la Wiena la a. 1850.*

Tagebuch *)

über die bischöflichen Berathungen in Wien.

1. Zu Folge des Ministerial-Einberufungs-Dekretes haben sich am 15-ten Oktober 1850 sämmtliche Bischöfe mit Ausnahme des Karlstädter bei Seiner Exellenz dem Herrn Minister des Innern präsentirt.

2. Am 16-ten Oktober wurde den Bischöfen das Ministerial-Programm über die zu verhandelnden Gegenstände zugeschickt.

3. Am 17-ten desselben Nachmittags berief der Patriarch sämmtliche Bischöfe — Platon ausgenommen — zu sich und theilte ihnen die von Platon angeblich begangenen Irregularitaeten mit, worauf sich die Bischöfe nach vielfältigen Discussionen dahin äusserten, der Patriarch möge die diesfälligen Differenzen auf gütigem Wege beizulegen trachten.

4. Am 18-ten Desselben nach Mittag lud der Patriarch die Bischöfe abermahls in derselben Angelegenheit zu sich, wobei bei dem gestrigen Beschlusse geblieben wurde.

5. An 19-ten Nachmittags wurde die dritte Berathung in der Angelegenheit Platon abgehalten, wo der Siebenbürger Bischof den übrigen Bischöfen die Unhaltbarkeit ihrer Einwendungen gegen Platons

*) Având cunoscință, că din o parte competentă se pregătesce edarea în tipariu a actelor privitoare la activitatea fericitului Mare arhiepiscop și metropolit Andreiu Baron de Șaguna, me mărginesc în cele următoare a publica la locul acesta numai acele acte, dela care — afară de trei — posed originalele.

Transferirung daraus nachzuweisen suchte, dass sie alle mit Ausnahme des Pakratzers, ihre Transferirung nach Baeska mittelst an Sr. Majestät gerichteter Rekurse mit Umgehung der Metropolitan-Authorität verlangt hätten. Ungeachtet dieser haben die Bischöfe dennoch beschlossen, das von Platon verfasste Buch *Analytica* synodaliter zensuriren zu wollen, zu diesem Behufe durch den Patriarchen die Abhaltung einer Synode von der hohen Regierung zu erwirken und jeden dienstlichen Verkehr mit Platon bis zur Prüfung seines Buches abzubrechen. Aus Liebe zur Eintracht sah sich der Siebenbürger genöthigt der Meinung der Mehrheit beizutreten. Zuletzt wurde hierüber ein Protokoll aufgenommen und dem Patriarchen übergeben.

6. Am 30-ten Oktober Konferenz über die Benennung der Versammlung, so wie auch darüber, ob die Deputirten der erledigten Bisthümer zu den Berathungen zugelassen werden sollen und beschlossen wurde :

1. Die Versammlungen sollen bischöfliche Berathungen genannt werden ;

2. Die Deputirten der vakanten Bisthümer sollen in den Berathungen persönlich nicht erscheinen, da dem Metropolit das Repräsentations-Recht der vakanten Bisthümer gebühre, sondern blos von dem Metropolit aufgefodert werden, in Betreff der ihnen zustellenden Fragen ihre Meinungen der Versammlung schriftlich einzureichen. Zwar hat der Siebenbürger gegen diesen Punct Einsprache gethan, musste jedoch aus Mangel an Unterstützung der Mehrheit weichen ;

3. Die Berathungen ohne Platon abzuhalten, und

4. Nach Abhaltung des *Veni Sancte* das Geschäft anzufangen ; zum Schlusse brachte der Buku-

vinaer Bischof zur Kenntniss der Versammlung, dass er einen Entwurf über die Organisation der Konsistorien ausgearbeitet hätte, und Willens sei denselben der Berathung der Bischöfe vorzulegen, worauf diese sich dahin äusserten, dass sie den erwähnten Entwurf seiner Zeit verhandeln wollen.

7. Am 1-ten November. Es wurde eine Vorbereitungs-Berathung in Betreff des Geschäftsganges abgehalten und darin beschlossen:

1. ein vollständiges Geschäfts-Protokoll in der deutschen Sprache zu führen, welches dann in die serbische und romanische Sprache übersetzt werden solle;

2. die Protokolls-Führung dem Archimandriten Kátyánsky anzuvertrauen;

3. das Protokoll nach Beendigung der Berathungen der hohen Regierung zu unterbreiten;

4 den Schriftführer in Betreff der Verfassung des Protokolls dem Bukowinaer Bischof zu unterordnen.

8. Berathung am 4-ten November. Das Protokoll der vorigen Sitzung wurde authentisirt. Hierauf machte der Bukovinaer Bischof einen Antrag in Betreff zukünftiger Benennung der Kirche dahin lautend, dass sie orientalische rechtgläubige Kirche genannt werde, und wünschte, dass er als der Antragsteller in das Protokoll komme. Der Antrag fand einen allgemeinen Beifall, weil die Nothwendigkeit einer positiven Benennung der Kirche von allen Bischöfen ohne Ausnahme annerkant wurde; dem Wunsche aber, dass der Antragsteller im Protokolle namentlich angeführt werde, wollte die Versammlung deswegen nicht willfahren, weil alle Bischöfe seit Jahren die Sehnsucht nach Abänderung der bisherigen negativen Benennung der Kirche gehegt, und mehrere derselben bereits Vorstellungen darüber der hohen

Regierung unterbreitet haben. Da jedoch der Antragsteller von seinem Verlangen nicht abstehe wollte, die Bischöfe aber standhaft dabei blieben, dass man im Protokolle nur so viel sage: es sei für gut befunden worden betreffs der zukünftigen Benennung der Kirche eine Bitte an die hohe Regierung zu stellen, so rief dieser Gegenstand ernste Debatten hervor, wobei man dem Antragsteller unter andern vorwarf, warum er mit dieser partiellen Proposition auftritt, und nicht lieber den in der Sitzung von 30-ten Oktober versprochenen Entwurf über die Consistorien vorlegt?

Hier muss noch erwähnt werden, dass der Siebenbürger Bischof der Versammlung verkündete, 1-stens, dass falls der Bukowinaer darauf beharrn sollte, dass er als Antragsteller in das Protokoll aufgenommen werde, er seine der hohen Regierung diesfalls unterbreiteten Eingaben der bischöflichen Versammlung zur Improtokollirung übergeben werde; 2-tens, dass es an der Zeit und in der Ordnung wäre, nicht nur einer passenden Benennung der Kirche halber an die hohe Regierung zu rekuriren, sondern alle Beschwerden der Kirche Hochderselben vorzustellen, und um deren Abhilfe zu bitten, wesshalb er auch ein Verzeichniss derselben der nächsten Berathung vorzulegen versprach.

9. Am 5-ten November wurde nachdem der Siebenbürger Bischof die in der gestrigen Sitzung versprochenen Papiere in Betreff seiner Representation wegen der positiven Benennung der Kirche, so wie auch hinsichtlich der Kirchenbeschwerden der Versammlung übergeben hatte, die gestrige Discussion wieder aufgenommen, wobei sich auch der Bukowinaer Bischof mit dem sub 2 der vorigen Sitzung erwähnten Antrage des Siebenbürger einverstanden erklärte und

zu dem Ende auch einen Theil seines in der Ausarbeitung begriffenen Elaborates, welches die Kirchenbeschwerden behandelt, vorzulesen wünschte. Die Versammlung approbirte zwar in thesi die Nothwendigkeit der Ausarbeitung der Kirchenbeschwerden, liess sich aber für jetzt in die weitere Verhandlung dieses Gegenstandes nicht ein, sondern ersuchte den Bukowinaer, sein Elaborat der Versammlung erst dann vorzulegen, wenn es ganz fertig sein wird.

Als Curiosum über diese Sitzung kann angeführt werden, dass als der Karlstädter Bischof auf Aufforderung der Versammlung die Papiere des Siebenbürger Bischofes verlesen wollte, der Bukowinaer darüber in eine solche Extase gerieth, dass er die Papiere aus der Hand des Lesers riss und mit Animosität bemerkte, dass die Eingaben des Siebenbürger Bischofs ohne Einbegleitungschreiben von der Versammlung nicht angenommen werden können, welches Benehmen von der Versammlung sehr missfällig aufgenommen, zugleich aber auch das Lesen der gedachten Papiere bis auf Weiteres eingestellt wurde.

10. Am 8-ten November. Der Vorsitzende setzte die Nothwendigkeit auseinander, die in dem Ministerialprogramme enthaltenen Gegenstände unter den Bischöfen zur Ausarbeitung zu vertheilen, daher wurde:

1. dem Bischofe von Temesvar und Karlstadt die Dotation des Klerus;

2. dem Bukowinaer die Regelung der Konsistorien;

3. dem Dalmatiner und Siebenbürger die Angelegenheit der Seminarien und der Klerikal-Schulen, und

4. dem Pakratzer das Schulwesen zur Ausarbeitung übergeben.

Nach diesen erklärte der Siebenbürger Bischof, dass er, so wie früher eben so auch jetzt erinnern müsse, dass die Berathungen bei den allgemeinen Kirchenbeschwerden anfangen sollen, denn es lasse sich von der Regelung der innern Kirchen-Angelegenheiten kein erfreuliches Resultat erwarten, bevor nicht die äussern Beziehungen der Kirche in einer der Würde derselben angemessenen Weise festgestellt werden. Dieser Antrag wurde beifällig, jedoch mit dem Bemerkten aufgenommen, dass man nach Beendigung der Programm-Punkte nicht säumen werde, auch in Betreff der gemeinschaftlichen Kirchenbeschwerden das Nöthige zu veranstalten. Hierauf erwiederte der Siebenbürger, dass er seine früher nur im Privatwege geäusserte Befürchtung jetzt auch feierlich aussprechen müsste: dass die Versammlung mit der Erfüllung ihrer ersten und heiligsten Pflicht allzusehr verspätet werde; er erkläre ferner, dass er gesonnen sei, mit Ende November nach Hause zurückzukehren.

11. Am 16-ten November reichte der Siebenbürger Bischof seine Aeussereung in Betreff der Programm-Punkte dem hohen Ministerium des Innern ein.

12. Am 17-ten desselben unterbreitete er dem hohen Ministerium die Bitte um seine Entlassung nach Hause.

13. Auf diese Bitte wurde ihm mündlich bedeutet, er möge sich noch gedulden, da die hohe Regierung die Absicht hege, eine Konferenz über die Angelegenheiten der Kirche Siebenbürgens mit ihm abzuhalten.

14. Am 19-ten desselben Monats neue Berathung, in welcher der Bukovinaer Bischof die Lesung seines Operats über die Konsistorien fortsetzte, ohne dass es zu irgend einem Beschlusse gekommen wäre.

Am 16-ten November wurde ein Bericht der von der hohen Regierung wegen der Drucklegung der liturgischen Bücher nach Wien einberufenen Kommission verhandelt, wobei folgende Beschlüsse gefasst worden sind:

a) dass der 1-te Punkt der Kommissions-Meinung gutgeheissen wird;

b) dass der II-te Punkt dahin zu modifiziren sei, dass die hohe Regierung bloss die in den Kirchen vorhandenen Bücher gratis vertausche, die abgehenden aber sollten sich die betreffenden Kirchengemeinden aus eigenen Mitteln anschaffen;

c) der dritte Punkt wurde gutgeheissen;

Die weitere Verhandlung dieses Gegenstandes wurde auf die nächstfolgende Sitzung aufgeschoben.

16. Am 27-ten November wurde die Verhandlung über den Bericht der Bücherkommission fortgesetzt und dabei beschlossen:

a) ad Punktum IV, dass in dem Büchertexte keine Veränderung vorgenommen werden solle; wogegen die zwei romänischen Bischöfe der Bukovinaer nämlich und der Siebenbürger sich dahin äusserten, dass in dem romänischen Texte hie und da dennoch manches, jedoch sparsam und behutsam verändert, respektive verbessert werden könnte;

b) ad Punktum V, dass das Format jedes Buches speciell festgesetzt werden soll;

c) ad Punktum VI, dass die Papier-Gattung für die Kirchenbücher erst nach Einsicht und Prüfung derselben bestimmt werden könne;

d) ad Punktum VII, dass auch die Lettern erst nach Einsicht mehrerer Gattungen derselben festgesetzt werden können;

e) ad Punktum VIII und IX die Meinung der Kommission wird bestätigt;

f) ad Punctum X, dass der Einband der neuen Bücher jener dem alten in allem gleichen solle;

g) ad Punctum XI, wie die Kommission;

h) ad Punctum XII, dass die in den Kirchen vorhandenen Bücher nicht förmlich gegen neue ausgetauscht werden sollen, denn wenn auch einige derselben aus dem Auslande bezogen worden sind, so ist dies im Wege der Mauthämter und mit Beobachtung der hierüber bestehenden Formen geschehen. Dann ist hier noch der Umstand beachtenswerth, dass der grösste Theil der Bücher von Wohlthätern den Kirchen geschenkt worden sei, daher die Austauschung derselben ein Ärgerniss für die Christen wäre, und den Schein haben könnte, als müsse die hohe Regierung zu dieser Massregel deshalb schreiten, weil Sie die Treue der orientalischen Christen in Zweifel zieht. Diese Rücksichten bestimmen daher die Bischöfe, die hohe Regierung zu bitten, womit Sie die vorfindigen Bücher bei den betreffenden Kirchen belassen, und nur für die mangelnden, deren Zahl in Folge der Verwüstung des letztverflossenen Revolutionskrieges sehr angewachsen ist, eine neue Auflage besorgen möge, ohne jedoch dem Rechte der Kirche die Lyturgie-Bücher auch unter eigener Regie zu drucken, Abbruch zu thun.

17. Am 30-ten desselben Monathes wurde die Antwort auf die Bücherkommissionsbericht vorgelesen, wobei der Siebenbürger bemerkte:

1-stens es solle aus dem Konzepte der Satz, worin die Errichtung einer Buchdruckerei für die Karlovitzer Metropole erbeten wird, ausgelassen werden weil *a)* die hierarchische Frage zwischen den Rumänen und den Serben noch nicht erledigt ist, und *b)* weil dieser Satz der herzustellenden rumänischen Metropole präjudiziren könnte.

2-tens. Es möge ferner aus dem Titel-Blatte der romänischen Kirchenbücher auch der Ausdruck „Karlovitzer Patriarchat“ ausbleiben, denn dieser Ausdruck ist nur geeignet bei den Romänen Aerger-niss zu verursachen.

Im Zusammenhange mit diesem brachte der Sieb-
bürger Bischof auch das Circular-Schreiben des Pa-
triarchen an die Arader Diöcese vom 27-ten August
1850, worin jener sich Patriarch der gesammten ori-
entalischen Kirche in Österreich nennt, zur Sprache,
und fügte bei, dass dieser Titel nicht mehr gebraucht
werden möge, da derselbe die Gefühle der Romänen
tief verletze.

Hierauf erwiederte die Versammlung, dass die
Frage, wegen der romänischen Metropole mit dem
obbezeichneten Gegenstande in keinem Zusammen-
hange stehe, auch bemerkte der Temeswarer Bischof,
er hätte von einem Regierungskommissär vernommen,
dass jenes patriarchalische Circularschreiben auf die
Arader Diöcese keinen unangenehmen Eindruck ge-
macht habe; worauf der Siebenbürger entgegnete, er
müsse nur bedauern, dass Herr Bischof Zsivkowitz
in Kirchenangelegenheiten mehr fremder als kirch-
licher Autorität glaube.

Was das Muster anbelangt, wornach die romä-
nischen Kirchenbücher gedruckt werden sollten, be-
antragte der Siebenbürger, die in Ofen gedruckten,
worunter sich auch das sogenannte Kirchenbuch
Miney vorfindet, als Muster zu benützen, da sie schön
und korrekt gedruckt sind. Der Temeswarer Bischof
bezweifelte, dass in Ofen je romänische Kirchen-
bücher und namentlich Miney gedruckt worden wären.
Da jedoch der Siebenbürger seine Behauptung wie-
derholte, so ging der Temeswarer in das Quartir des
Patriarchalpersonals um von seinem sich dort befin-

denden Archimandriten Erkundigungen über jene Behauptung des Siebenbürger einzuholen, und da der Archimandrit die Wahrheit dieser Behauptung vollkommen bestätigte, kehrte der Temeswarer in die Versammlung zurück, und äusserte, dass die Aussage des Siebenbürger richtig wäre, da die in Ofen gedruckten Bücher auch seinem Archimandriten bekannt wären. Der Siebenbürger Bischof sah sich dadurch genöthigt zu erklären, dass es sehr traurig für die Kirche sein müsse, wenn ihre Häupter so mangelhafte Kenntnisse in Betreff ihrer Angelegenheiten besitzen; und wenn man die Bestätigung der Aussage eines Bischofes von aussen einholen müsse.

Nach diesen wurden zwei von der Bücherkommission unterbreiteten Titelblattmuster für die romänischen Bücher in Verhandlung genommen, wovon eins dem Archimandriten Mihajlovits, das andere aber den Protodiaconus Pantazi zu Verfassern hatte. Der Bischof von Siebenbürgen stimmte für das letztere, und zwar desshalb, weil das erstere nicht nur grammatikalische Fehler, sondern obendrein noch den Zusatz enthielt: „gedruckt mit der Zustimmung der bischöflichen Synode und mit dem Segen Seiner Heiligkeit, des serbischen Patriarchen, Erzbischofes und Metropolitens Ioseph“, er beantragte daher, dass auf dem Titelblatte der romänischen bloss kommen sollte: „gedruckt mit der Zustimmung und dem Segen der bischöflichen Synode“. Auf dieses erwiederte der Patriarch, dass er seinen Segen Niemanden aufdringen wolle; der Siebenbürger ersuchte die Versammlung, man möchte ihn nicht missdeuten, da die Missverständnisse zu keinem Resultate führen. Nach diesem bemerkte der Pakratzer Bischof, dass der Siebenbürger bloss seine Diocöse, hingegen der Patriarch alle vakanten Diöcesen representire, daher ihm bezüg-

lich der in Frage gestellten Angelegenheit ein grösserer Einfluss gebühre. Der Siebenbürger erwiederte, dass er die Grenzen des Wirkungskreises der einzelnen Kirchenoberhäupter genau kenne, und dass mit einem grossen Rechte auch eine grosse Verflechtung und Verantwortlichkeit verbunden sei. Worauf, da die Zeit drängte, die Berathung geschlossen wurde.

18. Am 14-ten December um 5 Uhr Abends neue Berathung, worin der Patriarch berichtete, dass er in der angenehmen Lage wäre, den Bischöfen eröffnen zu können, dass Bischof Platon bereit sei, für den Frieden der Kirche jedwedes Opfer zu bringen. In diesem Glauben soll dem Patriarchen auch der in Wien anwesende Vladika von Montenegro bestärkt haben. Die Bischöfe antworteten, dass sie die Mittheilung des Praesidenten mit Freude entgegennehmen und setzen zu, dass sie von Platon erwarten, er werde seine *Analytica* widerrufen und auf das Bacskaer Bisthum freiwillig und bedingungslos Verzicht leisten. Nach mehreren Anstrengungen wendete der Siebenbürger Bischof ein, dass gegenwärtig bloss von dem Werke Platons *Analytica* die Rede sein könne, da der Gegenstand der Translocirung ausser dem Bereiche der Versammlung liege. Nach den hierüber entstandenen Diskussionen, worin der Siebenbürger nur von dem Dalmatiner Bischof unterstützt wurde, fand es der Praeses für gut die Bischöfe zu ersuchen sich der weiteren Diskussionen zu enthalten, da er den Platon des Versöhnungswerkes halber auf 6 Uhr zu sich berufen hätte, und die Zeit seiner Ankunft bereits da sei. Auf das vertrauten die Bischöfe das Pacificationsgeschäft dem Praeses an, und die Sitzung wurde nach einer Dauer von drei Viertel Stunden aufgehoben.

N. B. Gut unterrichtete Personen erzählen, dass nicht bloss Platon, sondern auch der Vladika von

Montenegro auf 6 Uhr zum Patriarchen eingeladen waren. Beide erschienen zur festgesetzten Stunde. Der Vladika fragte: warum die übrigen Bischöfe nicht zugegen wären? worauf der Patriarch geantwortet haben soll: dass er nach reiflicher Überlegung es für gut befunden hätte, von dem mit dem Montenegriner gehabten Einverständnisse, wornach an dem Versöhnungsakte alle Bischöfe Theil nehmen sollten, abzustehen, darum habe er die Bischöfe auf 5 Uhr zu sich geladen, und mit ihnen über diese Angelegenheit berathschlagt, und die Bischöfe hätten ihn bevollmächtigt, das Pacificationswerk allein zu vollführen. Diese Aeusserung des Patriarchen soll den Vladika nicht zufrieden gestellt haben. Hierauf wurde zur Pacification geschritten, und da der Patriarch die sofortige Widerrufung der Analytika, und die unbedingte Verzichtleistung auf Bacska verlangte, so scheiterte der Pacificationsversuch vollends, was den Montenegriner sehr verstimmt haben soll.

19. Sitzung am 23-ten December. Der Präsident eröffnet damit die Versammlung, dass es an der Zeit wäre, die Berathung über die Organisation der Konsistorien wieder aufzunehmen, worauf der Siebenbürger Bischof den Patriarchen ersuchte, er möge der Versammlung über den Erfolg der am 14-ten December mit Platon versuchten Pacification Bericht erstatten. Der Patriarch berichtete nun, dass seine Bemühungen fruchtlos geblieben wären, da sich Platon zu einer unbedingten Resignation auf Bacska nicht herbeilassen wollte. Auf diese Mittheilung bemerkte der Siebenbürger Bischof, dass es sich bei der Pacifications-Angelegenheit nicht um die Resignation Platons auf Bacska, sondern nur um sein Buch Analytica „handle“, welches — nach Aeusserung des Patriarchen — der Kirche Bedenken verursachen

soll, und indem der 27-te Canon des Carthagenischen Konzils ausdrücklich vorschreibt: „Si quis Episcopus incusetur, ad eius regionis Primatem accusator rem deferat, nec communione arceatur is, cui crimen intenditur, nisi ad se in iudicio defendendum eorum, qui ad iudicandum electi sunt, litteris evocatus, die praestito nequaquam steterit“, so sehe er sich genöthiget, sein am 23-ten Oktober in Gemeinschaft mit den übrigen Bischöfen abgegebenes Votum, wodurch Platon auf die vom Patriarchen gegen das Buch Analytica erhobenen Bedenken bis zur Censurirung desselben von der Cummunion ausgeschlossen wurde, als ein Kanonwidriges zurückzunehmen und die Communication mit Platon sofort wieder aufzunehmen. Diesem fügte der gedachte Bischof noch bei, dass er seinen Rücktritt von dem Votum vom 23-ten Oktober der Versammlung auch schriftlich einreichen werde, was er mit einem um so ruhigeren Gewissen thun könne, als er demselben nicht aus Ueberzeugung, sondern nur aus Liebe zur Eintracht beigetreten war. Diese Äusserung des Siebenbürger versetzte die Versammlung in eine grosse Missstimmung, welche sich aber, da der Siebenbürger auf die Bemerkungen der übrigen Bischöfe nur sehr sparsam antwortete, bald legte, und so ging man zur Tagesordnung über. Es wurde die Verlesung des vom Bukovinaer Bischofe verfassten Elaborates über die Konsistorien fortgesetzt und beendigt, worauf der Karlsstädter verlangte, dass man auch ihm gestatten möge sein Elaborat über denselben Gegenstand vorzulesen. Die Versammlung willigte darin ein, aber der Bukovinaer wollte dies nicht zugeben, indem er darauf drang, dass die Versammlung sich vorerst über sein Elaborat, an dem er mehrere Monate gearbeitet hätte, ausspreche. Der Patriarch bedeutete ihm darauf, dass sein Elaborat gut sei, die

Versammlung aber zu einem endgiltigen Beschlusse über die Konsistorien so lange nicht schreiten könne, bis nicht die Ansichten sämmtlicher Bischöfe vorgenommen sein werden, worauf die Sitzung, da es bereits spät war, geschlossen wurde.

20. Sitzung am 24-ten December. Der Siebenbürger übergab die in der gestrigen Sitzung angekündigte Zurücknahme seines Votums in der Platonischen Angelegenheit der Versammlung schriftlich, worauf die Bischöfe von Temeswar und Bukovina sich mancher Invektiven gegen ihn erlaubten, denen der Siebenbürger nur die Worte entgegensetzte, dass eine den Kirchensatzungen entsprechende Handlung keinen Tadel verdiene, und dass er dahin streben werde, damit die in Frage gestellte, einen geistlichen Oberhirten betreffende Angelegenheit mit aller Gewissenhaftigkeit und strenger Beobachtung der Kirchensatzungen verhandelt werde.

Hierauf verlas der Karlstädter Bischof sein Elaborat über die Konsistorien, nach dessen Beendigung lebhaftere Erörterungen über beide Elaborate entstanden, welche wegen Meinungs-Verschiedenheit zu keinem Resultate geführt haben.

21. Sitzung von 25-ten December. Die Berathung über die Organisation der Konsistorien wurde wieder aufgenommen. Der Patriarch und der Bukovinaer Bischof waren abwesend. Dieser Gegenstand rief sehr interessante Debatten hervor, besonders über die Grundideen, von denen die Organisation der Konsistorien ausgehen soll. Am Schlusse der Berathung wurde dem Karlstädter aufgetragen, sein Elaborat nach den eben entwickelten Ansichten der bischöflichen Versammlung umzuarbeiten.

22. Sitzung am 30-ten December. Nachdem wiederum über die Organisation der Konsistorien

consultirt wurde, fing der Karlstädter Bischof an sein umgearbeitetes Elaborat vorzulesen, wurde aber im Lesen durch die vielen dagegen gemachten Einwendungen unterbrochen, worauf die Versammlung wiederum unverrichteter Sache auseinander ging.

23. Sitzung am 2-ten Jänner 1851. Der Bukowinaer Bischof, dessen Elaborat hätte vorgenommen werden sollen, war abwesend, daher wurde wiederum über das Operat des Karlstädter diskutirt, was zu vielfältiger Argumentation pro und contra Anlass gab. Hierauf verlass der Dalmatiner ein von ihm über denselben Gegenstand ausgearbeitetes Elaborat, und empfahl es der Beherzigung der Versammlung. In Betreff dieses Elaborates bemerkte der Karlstädter Bischof, dass es nicht gehörig verfasst wäre, da es nicht nur über die geistliche Gerichtsbarkeit, sondern auch über solche Gegenstände handle, die ausschliesslich zur bischöflichen Amtswirksamkeit gehören, wogegen er bloss die geistliche Gerichtsbarkeit in den Wirkungskreis der Konsistorien gezogen hat. Auf all dieses stellte der Siebenbürger den Antrag: die Glieder der Versammlung sollten beide Elaborate, jenes des Karlstädter, und das des Dalmatiner Bischofes zu sich nehmen, und durchlesen, und so in der nächsten Sitzung für eins oder das andere ihre Stimmen abgeben. Der Vorsitzende aber, die Meinungs-Verschiedenheit der Versammlung einsehend, nahm beide Elaborate zu sich mit dem Versprechen, dass er nun betraut mit den Ansichten der Versammlung, aus beiden ein drittes verfassen, und dann der Berathung vorlegen werde. — Nach diesem verlass der Dalmatiner sein zweites Elaborat über die Klerikal-Anstalten, welches jedoch der Patriarch missfällig aufnahm, und dabei bemerkte, dass er den Dalmatiner mit der Ausarbeitung dieser Angelegenheit nicht

betrault haben würde, hätte er in vorhinein gewusst, dass derselbe sich gegen das Institut der Seminarien ausprechen werde. Nichts destoweniger blieb der Dalmatiner standhaft bei seinen Ansichten, während sich die übrigen Bischöfe aus Achtung vor dem Vorsitz, der sich so kathegorisch ausgesprochen hatte, und weil die nachmittägliche Zeit vorgerückt war, ein zurückhaltendes Benehmen beobachteten.

24. Von 3-ten Jänner bis 16-ten März ist keine Berathung abgehalten worden, wesswegen sich die Bischöfe nothgedrungen sahen, während dieser langen Zeit mehrmal zum Präsidenten zu gehen, und ihn zur Abhaltung der gemeinschaftlichen Berathungen zu bewegen, der die Bischöfe theils damit, dass er sich mit der Verfassung eines Elaborates beschäftige, welches er dann der gemeinschaftlichen Berathung zu unterlegen gedenke, theils mit der Hoffnung über die Genesung des erkrankten Temeswarer Bischofs Zsivkovits, sowie auch damit, dass man die versprochenen Aktenstücke von der hohen Regierung noch nicht zugeschickt hat, zu trösten, und somit sich zu rechtfertigen trachtete.

25. Am 18-ten Februar st. vet. Nr. 174 erliess der Praeses ein Circularschreiben an die Bischöfe, wodurch er sie ersuchte, sie möchten ihre Elaborate mit deren Ausarbeitung sie von der Versammlung betraut worden sind, ihm übermitteln, damit er hierüber das Nöthige zu verfügen vermöge.

Dieses Circular-Schreiben war ganz überflüssig, da die Bischöfe, ausgenommen den erkrankten Temeswarer Bischof und jenem von Pakratz — ihre Elaborate schon früher in den Sitzungen producirt und verlesen haben. Man kann sich demnach leicht denken, welchen Effect die Cirkulirung dieses Rundschreibens hervorgerufen hat.

26. Unterm 19-ten Februar st. vet. Nro 175 überschickt der Präses dem Siebenbürger das Elaborat des Dalmatiner Bischofs über das Konsistorium zu dem Ende, er möchte darüber seine Bemerkungen machen, solche dem Präses unterlegen, das gedachte Elaborat aber sammt dem Begleit-schreiben den übrigen Bischöfen nach der Reihe übermitteln. — Hierauf neben Rückschluss des Communicates erwiederte der Siebenbürger dem Praeses, dass er in diesem Präsidialschreiben nichts erspriessliches für die Kirche sehe, daher er das mitgetheilte Elaborat dem Präsidenten mit der Bitte zurückschicke, womit man ehebaldigst die unterbrochenen gemeinschaftlichen Berathungen halten möchte, denn seiner Ueberzeugung nach könne die Art der schriftlichen Berathung nichts Gutes der Kirche frommen.

27. Ein anderes Rundschreiben unterm 19-ten Februar Nr. 175 erliess der Präses auch an den Bukowinaer Bischof und überschickt ihm das Elaborat des Karlstädter Bischofs über die Konsistorien zur Begutachtung mit dem, dass man die zu Stande kommende Begutachtung ihm unterlege, das Elaborat aber weiter den Bischöfen nach der Reihe mittheile. So bekam der Pakratzer das fragliche Elaborat am 1-ten März st. vet. und am 3-ten desselben schickte er es weiter dem Dalmatiner, der es einer Prüfung gar nicht unterzog, sondern an den Siebenbürger mit der Bemerkung beförderte, dass er in Betreff dieses Gegenstandes seine Meinung unterm 24-ten Februar Nr. 21 verfasst, und solche dem Präses unterbreitet hätte. Nach Empfang des gedachten Elaborates, schickte auch der Siebenbürger dasselbe im Zusammenhange mit seiner unterm 20-ten Februar Nr. 86 erstatteten Meinung dem Präses zurück, ohne es geprüft zu haben, da man sich nach den gemeinschaft-

lichen Berathungen sehnte, und man in dem diessfälligen Benehmen des Präses einen Mangel an glücklichen Takt zu vermuthen genöthiget war!

28. Am 17-ten März bischöfliche Berathung. Der Vorsitzende berichtete der Versammlung, dass einige Aktenstücke von dem hohen Kultusministerium zum eventuellen Gebrauche der bischöflichen Berathungen übersendet worden sind. Jene derselben, welche die Klerikalanstalten betreffen, übergab der Vorsitzende dem Dalmatiner Bischofe, damit er sie bei der Seitens der bischöflichen Berathung ihm anvertrauten Ausarbeitung eines Entwurfes über die Klerikal- und Seminaranstalten benütze; zugleich aber ist demselben Bischofe von dem Präsidenten neben Rückstellung seines dem Präsidium bereits übergebenen Elaborates anempfohlen worden, den auszuarbeitenden Entwurf nach dem Seminarial-Systeme zu bearbeiten. Der Dalmatiner Bischof erwiederte darauf, dass seine bis jetzt aus mehrjähriger Erfahrung, und mehrseitiger reifer Überlegung geschöpften Ueberzeugungen gegen das Seminarial-System seyen, und in diesem Sinne auch sein Elaborat ausgearbeitet habe, dennoch aber die Versammlung ersuchen müsse, ihre diessfälligen Ansichten kategorisch auszusprechen. Die Bischöfe von Karlstadt und Pakratz drückten sich über diesen Gegenstand nur unbestimmt aus; der Siebenbürger erklärte, er beharre in dieser Beziehung bei seinen der hohen Regierung unterbreiteten Ansichten; der Bukowinaer aber behielt sich vor, seine Meinung bei der Verhandlung dieses Gegenstandes abzugeben, während der Präsident mit vielem Eifer den Seminarien das Wort redete, und seine diessfälligen der hohen Regierung unterbreiteten Ansichten und Entwürfe der Aufmerksamkeit der Bischöfe anempfohl. Hierauf machte der Karlstädter

dem Präsidenten die Einwendung, dass die bei dem ungarischen Landtage vom Jahre 1843 anwesenden Bischöfe nur mit Verwunderung die vom Patriarchen damals befürwortete Errichtung von Seminarien, vernommen hätten, wodurch der Karlstädter zu verstehen geben wollte, dass er auch jetzt gleich damals das Seminarial-System nicht gutheisse. Der Patriarch entgegnete, dass er jenen Antrag im Jahre 1843 erst nach gepflogenen Einvernehmen mit den übrigen Bischöfen gestellt hätte, darum müsse er sich über jene Einwendung des Karlstädter nur wundern. Der Karlstädter erwiederte hierauf, dass von diesem Vorfall auch Bischof Athanacskovics wisse, und falls man ihn darüber befragen würde, er gewiss solche Aufklärung geben werde, welche die Einwendung des Karlstädter bekräftigen möchten. Nach diesen beantragte der Patriarch die Vorlage der Konsistorialangelegenheiten, und als die Versammlung hierin einwilligte, übergab er dem Karlstädter Bischofe zur Vorlesung einen Entwurf über die Organisation der Konsistorien, welchen er mit Benützung des Operates des Bukowinaer Bischofs ausgearbeitet hatte. Im Verlaufe des Lesens bemerkte der Bukowinaer, dass sein Elaborat durch jene Umarbeitung nur entstellt worden wäre. Die Bischöfe von Karlstadt, Dalmatien und Siebenbürgen machten während des Lesens mehrere Bemerkungen, worauf da die Zeit drängte, der Patriarch die Versammlung aufforderte über das Verlesene ihre Stimme abzugeben. Der Siebenbürger drückte sich dahin aus, dass er bei seinem der hohen Regierung im Monate November 1850 eingereichten Elaborate verbleibe. Der Dalmatiner behielt sich vor seine Meinung über dieses Elaborat erst nach beendigter Verlesung desselben abzugeben. Dagegen haben die Bischöfe von Karlstadt und Pakratz zu

dem Verlesenen ihre Zustimmung gegeben; die weitere Verhandlung über diesen Gegenstand wurde auf die nächste Sitzung verschoben.

In dieser Sitzung kam auch die Besetzung der erledigten Bisthümer zur Sprache. Die Bischöfe von Dalmatien und Siebenbürgen wiesen auf die dringende Nothwendigkeit hin, dass in dieser Beziehung das Erforderliche veranstaltet werde. Die Bischöfe von Bukowina, Karlstadt und Pakratz beobachteten ein Stillschweigen über diesen Gegenstand, welches in Betreff des ersteren unerklärlich, in Betreff der zwei letzteren aber darin seinen Grund zu haben schien, weil sie beide den Wunsch hegen, in bessere Diöcesen übersetzt zu werden, und weil sie noch nicht wissen, welchen Erfolg die ihnen in dieser Beziehung Seitens des Metropoliten zu Theil werdende Begünstigung haben werde. Der Patriarch antwortete, dass er die gehörige Sorge in dieser Beziehung trage. Da indessen der Siebenhürger fortwährend die Dringlichkeit der Verhandlung dieses Gegenstandes vorstellte, und dabei bemerkte, dass auch das Interesse des Allerhöchsten Dienstes die Restaurierung der vakanten Diöcesen erfordere, so entstand zwischen ihm und dem Patriarchen ein sehr ernster Wortwechsel.

29. Sitzung am 18-ten März. Die Verlesung des Elaborates über die Konsistorien wurde fortgesetzt, wobei der Bukowinaer Bischof wiederholt bemerkte, dass sein Elaborat durch die Umarbeitung, welche es erfahren hat, nun entstellt worden sei. Zu einem Beschlusse über das heute Verlesene ist es nicht gekommen. In dieser Sitzung gab der Dalmatiner Bischof die ihm gestern vom Patriarchen zur Benützung bei der Umarbeitung des Entwurfes über die Seminar- und Klerikal-Anstalten über-

reichem Papiere dem Vorsitzter mit dem Bemerken zurück, dass er keinen Gebrauch davon machen kann, indem er bei seinen gegen das Seminarial-System gerichteten Ansichten beharrt. Zugleich bat er den Präsidenten, er möchte sein ihm überreichtes Elaborat mit dem nöthigen Präsental versehen, und in der Sitzung verlesen lassen, was jedoch nicht geschah, sondern die Sitzung wurde unter zwecklosen Diskursen geschlossen.

30. Sitzung am 20-ten März. Die heutige Berathung währt über drei Stunden, und verstrich nur mit Klagen über den langsamen Fortgang der Berathung. Als Hauptquelle dieses Uebels wurde der Umstand anerkannt, dass man vor der Vertheilung der einzelnen Programmpunkte unter die Bischöfe behufs deren Ausarbeitung nicht festgestellt habe die Grundsätze, nach welchen die Programmpunkte bearbeitet werden sollen. In dieser Sitzung gab der Siebenbürger die Erklärung ab, dass er des Kirchen- Wohles halber sein dem hohen Ministerium unterm 16-ten November 1850 eingereichtes Elaborat zurücknehmen, und dem Elaborate der bischöflichen Berathung seine Zustimmung geben werde, sobald er sehen wird, dass dieses nur das allgemeine Interesse der Kirche vor Augen hat. Auch der Dalmatiner äusserte sich, dass er auf seinen ausgearbeiteten Entwurf auch Verzicht leisten, und das Elaborat der Berathung unterschreiben werde, wenn es im Sinne der Kirchensatzungen verfasst sein wird. Der Karlstädter sagte hingegen, dass er zu All' dem seine Zustimmung geben werde, wodurch sein Name nicht kompromittirt wird. Der Pakratzer aber bedeutete, dass er dasjenige, was der Präses gut heissen wird, auch seinerseits annehmen werde. Die ganze Sitzung ging übrigens gleich vielen anderen resultatlos vorüber,

denn es wurde bestimmt, dass das Hakman-Rajacsich'sche Elaborat wieder von Anfang verlesen werden solle.

31. Sitzung am 21-ten desselben Monats. Der Vorsitzende berichtet der Versammlung, dass der Tomesvarer Bischof Pantelimon Zsivkovits dem Tode nahe sei, und fügte bei, dass sein Tod gerade in jene Zeit falle, wo seine Unterstützung der Versammlung Noth thäte. Alle Bischöfe bezeugten ihren Schmerz über das bevorstehende Hinscheiden ihres Bruders. Die Bischöfe von Dalmatien und Siebenbürgen ergriffen diese Gelegenheit um den Präses zu bitten, damit er das Nöthige zur Besetzung der vacanten Bisthümer veranstalten möchte. Da der Patriarch diese Worte in dem Sinne auffasste, als enthielten sie eine Ermahnung, so entgegnete der Siebenbürger, dass er diese Angelegenheit nicht etwa um den Patriarchen zu ermahnen, sondern nur der Heiligkeit und der Wichtigkeit derselben wegen vorgebracht hätte. — Hierauf ersuchte der Vorsitzende den Karlstädter Bischof das bewusste Elaborat zu verlesen, worauf der Siebenbürger bemerkte, dass obgleich dieses Operat dem Namen nach ein Entwurf über die Organisation der Konsistorien ist, dasselbe dennoch weit mehr über andere Gegenstände, als über die Konsistorien handle, denn es enthält: 1. eine Einleitung über die Kirche im Allgemeinen; 2. eine weitläufige Erörterung über die Benennung, welche unserer Kirche in Österreich geziemt; 3. einen langen Tractat über das Verhältniss der Kirche zum Staate mit einer sehr detaillirten Aufzählung der inneren und äusseren Kirchen-Angelegenheiten, dann 4. ein besonderes Kapitel über die Kirchengewalt in ihrer Beziehung zu der allgemeinen Kirche, und 5. eine Erörterung über die oberste Aufsicht und Repräsentation der

Kirche u. s. w. er beantragt daher, dass wenn auch die im Operate enthaltenen Abhandlungen viele nützlichen Sachen für die Kirche enthalten, man dennoch darin lediglich jenes aufnehmen möchte, was zur Erledigung des diesfälligen Programmpunktes dient, da die Verhandlung über jene grossen und weitläufigen Dissertationen nur viel Zeit kosten, und doch zu keinem Resultate führen würde, daher sei er der Meinung, dass die Versammlung ihre Operate klar, und vollständig, zugleich aber auch bündig ausarbeite, und dass man aus dem oberwähnten Elaborate gleich das Kapitel über die Konsistorien vornehmen sollte. Der Vorsitzter antwortete hierauf, dass es nothwendig sei den erwähnten Entwurf, so wie er ist, zu verhandeln. Dieser Meinung stimmt auch der Bukowinaer bei, wogegen sich die Bischöfe von Karlstadt und Pakratz stillschweigend verhielten. Nachdem aber der Siebenbürger seine Ansicht standhaft verfocht, trat ihm auch der Dalmatiner bei, jedoch ohne Erfolg, da der Vorsitzter den Karlstädter Bischof aufforderte, das fragliche Operat zu verlesen. Da es sich aber im Verlaufe des Lesens herausstellte, dass in diesem Elaborate dem Verlangen der Romänen nach hierarchischer Koordination keine Rechnung getragen wird, so erklärte der Siebenbürger, dass er zu demselben nie seine Zustimmung geben werde, da durch dasselbe die Kirche nicht in allen ihren Beziehungen befriediget wird. Das Lesen wurde fortgesetzt unter vielen Bemerkungen Seitens der Bischöfe; der Bukowinaer erklärte, dass dieses zwar sein Elaborat, jedoch ganz entstellt sei. Das Operat wurde bis Lit. B. verlesen, und die Fortsetzung auf die nächste Berathung verschoben.

32. Am 22-ten März. Die heutige Sitzung begann um 10 Uhr mit der Fortsetzung der Verle-

sung des oft erwähnten Elaborates. In dieser Sitzung entstand zwischen dem Patriarchen und dem Bukowinaer Bischof eine lange Dispute, welche dadurch hervorgerufen wurde, weil der Bukowinaer Bischof bemerkte, dass der Sinn seines Elaborates durch die Ausarbeitung, welche es von Seiten des Patriarchen erfahren hat, gänzlich verdreht, und entstellt worden sei, so dass er sich nun genöthigt sehe, zu erklären, er werde bei seinem ursprünglichen Operate verbleiben, und keine Veränderung im Texte desselben dulden, sondern es sollten die von der Versammlung gemachten Bemerkungen und beantragten Veränderungen bloss in das Berathungsprotokoll aufgenommen werden. Nach langen Diskussionen zwischen beiden obgenannten Oberhirten, woran sich auch die übrigen Bischöfe theilweise betheiligten, löste der Vorsitzter um 1 $\frac{1}{2}$ Uhr die Sitzung auf, wobei die Bischöfe von Pakratz und Karlstadt, die das vom Patriarchen umgearbeitete Elaborat zu unterstützen beabsichtigt hatten, äusserten, dass es an der Zeit wäre zu bedenken, was nun geschehen solle, da mit dem umgearbeiteten Entwurfe keine Zeit mehr zu verlieren wäre. Die Bischöfe von Dalmatien und Siebenbürgen konnten sich nicht genug über diese Scene wundern, und erwarteten mit Ungeduld, zu sehen, was nun der Patriarch und seine zwei Anhänger anfangen werden nach der obigen Erklärung des Bukowinaer Bischofs, zu welcher dieser grössten Theils Recht hatte.

33. An diesem Tage, den 22/10-ten März Nachmittag um 3 $\frac{1}{2}$ Uhr starb der Temeswarer Bischof Pantelimon Zsivkovics im 56-ten Jahre, die irdischen Ueberreste desselben wurden am 26-ten in der Kirche zur heilig. Dreifaltigkeit eingesegnet, und dann nach Kloster Rakovatz in der Karlowitzer Erzdiözese zur Bestattung abgeführt.

34. Am 23-ten März wurde eine Sitzung abgehalten, zu welcher der Siebenbürger Bischof nicht eingeladen war. Ein Bischof, der dieser Sitzung beigewohnt hatte, erzählt den Verlauf derselben folgender Massen: Diese Sitzung wurde, wie alle anderen, ohne alle Ordnung gehalten; die Ursache dieser Unordnung soll der Vorsitzter und eigentlich sein ungeschickter Takt in der Leitung der Verhandlungen gewesen sein. Es entspannen sich verschiedenartige Debatten zwischen den Bischöfen. Das Beachtenswerthe davon ist die Bemerkung des Bukowinaer Bischofs, dass er nicht begreifen könne, was die serbische Patriarchie eigentlich sei, indem er von der Errichtung derselben ämtlich nicht verständigt worden ist, und die orientalische Kirche, nämlich die Patriarchie, Russland und Griechenland, dieselbe nicht anerkannt hat. Der Karlstädter Bischof äusserte, dass er über diese Angelegenheit auch nicht mehr wisse, als der Bukowinaer. Der Präses erwiederte darauf, dass er sich wundere, wie man über die serbische Patriarchie Nichts wisse, da es eine Geschichte derselben gibt, und nachdem er noch Mehreres über diese Sache gesagt hatte, bemerkte der Karlstädter: es frage sich aber ob der Ipeker Patriarch Arsenius Czernovics befugt war, den Patriarchalstuhl von Ipek nach Österreich zu verlegen. Nach diesem kam die Rede auf die romänische Metropole. Der Bukowinaer Bischof nahm die diessfällige Petition der Rumänen in Schutz und erklärte sie für gerecht. Die übrigen Bischöfe, verhielten sich still dabei, der Vorsitzter aber wollte diesem Diskurse dadurch ein Ende setzen, dass er die Fortsetzung der Verlesung des Rajacsics-Hakmanischen Operats beantragte. Hier fragte der Bukowinaer, was die Ursache wäre, dass der Siebenbürger nicht zugegen sei? Der Pa-

triarch erwiederte, dass er den Siebenbürger desshalb zu der Sitzung nicht eingeladen hätte, weil er seine Antwort auf die Programmpunkte dem hohen Ministerium bereits unterbreitet hat. Darauf bemerkte der Bukowinaer abermals, dass dies kein Grund zu dessen Ausschliessung wäre. Auch der Dalmatiner äusserte sich: der Siebenbürger habe gute Grundsätze und habe erklärt, dass er sein dem hohen Ministerium vorgelegtes Gutachten zurücknehmen, und den Anträgen der bischöflichen Konferenz beistimmen werde, wenn sie mit seinen Grundsätzen vereinbar sein werden, desshalb sei seine Mitwirkung bei den Berathungen nothwendig. Im gleichen Sinne sprach sich auch der Karlstädter aus, und nur der Pakratzer schwieg dabei, vermuthlich, weil er von der Ausschliessung des Siebenbürger schon früher durch den Vorsitzter unterrichtet war. Hierauf fing der Vorsitzter den Bischöfen anzuempfehlen, sie möchten trachten, zu einer Einigung ihrer Ansichten zu gelangen, und so ein Resultat zu erzielen, indem die Zeit vergeht. Der Karlstädter Bischof bemerkte darauf, er werde noch bis zum 15-ten Mai warten, um zu sehen, welche Wendung die Berathungen nehmen, dann aber, im Falle keine Einigung zu Stande kommt, werde er für sich arbeiten, um so seiner Berufung nach Wien Genüge zu leisten. Der Vorsitzter machte nun abermals den Antrag auf Verlesung des Rajacsics-Hakmanischen Elaborats mit dem Beisatze, es so schnell als es nur möglich ist, durchzugehen.

Der Bukowinaer drang aber darauf, man möchte ihm die Ursache sagen, wesshalb sein Elaborat in seiner ursprünglichen Form nicht angenommen wird, warum habe man es entstellt? Der Patriarch gab sich Mühe den Bukowinaer davon zu überzeugen, dass sein Elaborat durch die hier und da gemachten Aen-

derungen nicht verunglimpft worden sei, da die Hauptsachen unberührt geblieben wären. Als nun der Bukowinaer sich durch diese Erklärungen nicht beschwichtigen liess, und erklärte, er werde bei seinem Operate verbleiben und nicht zugeben, dass die in Betreff derselben gemachten Bemerkungen in das Elaborat selbst, sondern nur in das Sitzungsprotokoll aufgenommen werden, nahm der Pakratzer Bischof das Wort, und verlangte, es solle noch in dieser Sitzung ein definitiver Beschluss über das fragliche Operat gefasst werden, damit man wisse, woran man sei, denn die Zeit drängt. Auch der Karlstädter erklärte, er werde nur noch bis 15-ten Mai warten, und dann nach seinem Wissen handeln. Der Dalmatiner Bischof sagte, er habe alle Programmpunkte ausgearbeitet, und müsse bedauern, dass der Vorsitzter sein diesfälliges Elaborat der Versammlung nicht vorgelegt hat. Der Bukowinaer bemerkte hierauf, er wisse nichts von dem Elaborate des Dalmatiner, worauf dieser erwiederte, dass diess ihm desshalb nicht bekannt sei, weil das Elaborat nicht vorgelesen worden ist. Der Karstädter bemerkte, dass die Schuld der Nichtverlesung dieses Operates darin liege, weil der Dalmatiner keine gute Art in seinem Benehmen habe, indem er immer sagt, dass sein Elaborat gut sei, und er bei demselben verbleibe. Nun nahm der Vorsitzter das Wort, und erklärte er sehe ein, dass die Bischöfe zu keiner Einigung gelangen, und dass jeder für sich sein Gutachten der hohen Regierung unterbreiten werde. Der Karlstädter fragte, was dann geschehen wird, wenn die Bischöfe abgesondert ihre Meinungen abgeben werden? Der Patriarch erwiederte, dass die hohe Regierung in Punkten, welche sie für gut finden wird, von ihm (dem Patriarchen) Aufklärungen verlangen wird. Der Karlstädter fragte

weiter ob der Vorsitzer befugt sei solche Aufklärungen zu geben? Worauf dieser erwiderte: allerdings, da er (der Patriarch) der Representant der ganzen Kirche in Oesterreich sei. Auf dieses entgegnete der Karlstädter, er werde gegen ein solches Verfahren Protest einlegen und wünsche, dass die hohe Regierung sich betreffs der etwaigen Aufklärungen mit allen Bischöfen ins Einvernehmen setze. — Da der Vorsitzer nach allen diesen zusammenhanglosen Diskussionen sah, dass er dem Bukowinaer Bischof die Einwilligung zur Abänderung seines Elaborats nicht abgewinnen könne, löste er die Sitzung auf, und lud die anwesenden Bischöfe auf 5 Uhr Nachmittags zur abermaligen Berathung ein, die jedoch unterblieben ist.

Bemerkenswerth dürfte hier noch der Umstand sein, dass der Vorsitzer in dieser Sitzung keine Erwähnung von dem hohen Kultus-Ministerial-Erlasse, wodurch die Einreichung der Konferenz-Anträge auf den 15-ten Mai festgesetzt worden ist, gemacht hat.

35. Unterm 26-ten April 1851 Nr. 1338/89 erliess Se. Excellenz der Herr Kultus-Minister Graf Thun an den Siebenbürger folgende Zuschrift: „Da die hochwürdigen Herrn Bischöfe der griechisch-orientalischen Kirche bereits über sechs Monate in Wien zur Berathung einiger Angelegenheiten ihrer Kirche versammelt sind, ohne dass Sr. Majestät Regierung irgend ein Resultat bekannt geworden wäre, so finde ich es nothwendig, mich unter einem an den Herrn Patriarchen und Metropoliten wegen Beschleunigung dieser Angelegenheit mit dem Ersuchen zu wenden, die gemeinschaftlichen Anträge bis längstens 15-ten Mai l. J. mir vorzulegen. Indem ich daher Euere bischöfliche Hochwürden ersuche, diese Angelegenheit nach Massgabe ihres Wirkungs-Kreises möglichst zu fördern, fordere ich Sie zugleich auf, im Falle als

die gemeinschaftlichen Anträge nicht zu Stande kommen sollten, bis zu derselben Frist mir die ausgearbeiteten eigenen Anträge vorzulegen“.

36. Am 4-ten Mai richtete der Siebenbürger Bischof aus Anlass dessen, dass am 3-ten Mai eine Sitzung abgehalten wurde, zu der er nicht eingeladen ward, eine Zuschrift an den Patriarchen, worin dieser ersucht wird, den Grund anzugeben wesshalb er den Siebenbürger zu der gesagten Sitzung nicht eingeladen hätte, so wie auch sich zu erklären: ob er auch für die Zukunft die Absicht hege, ihn (den Siebenbürger) von den Berathungen auszuschliessen. Auf dieses hat der Patriarch mit Schreiben von 6-ten geantwortet: dass er am 3-ten keine Berathung über die Motive der im hohen Ministerial-Programm enthaltenen Punkte, sondern blos über die Form der Einrichtung der Anträge mit denjenigen Bischöfen gehalten hätte, die ihre Anträge dem hohen Ministerium noch nicht vorgelegt haben, dass aber sobald die Berathung über die Motive der Programmpunkte wieder aufgenommen wird, er nicht säumen werde, auch den Siebenbürger zur Sitzung einzuladen.

37. Sitzung am 7-ten Mai, bei der alle Bischöfe zugegen waren. Der Vorsitzende beantragte abermals die Annahme des Hakman-Rajachich'schen Elaborates. Der Bukowinaer erklärte gleich, dass er von seinem Operate nicht abweichen werde. Der Vorsitzende entgegnete ihm, dass er bei seinem Elaborate verbleiben könne, dass aber ungeachtet dessen das andere vorgelesen wird. Als nun die Verlesung begann, fragte der Siebenbürger, ob dies das frühere Elaborat wäre, da er sich im Bejahungsfalle auf seine früheren darüber ausgesprochenen Ansichten berufen müsse. Der Vorsitzende erwiederte: dass dieses Elaborat etwas ganz neues sei. Als nun der Präses das Lesen begann,

bat der Siebenbürger den Präses, dass die Verlesung ihm anvertraut werden möchte, was auch geschah. Im Verlaufe des Lesens überzeugte sich der Siebenbürger, dass das Elaborat das frühere sei, doch hielt er es für rathsam, dieses mit Stillschweigen zu übergehen, obwohl dazu grosse Resignation erforderlich war, besonders, als es sich herausstellte, dass die künftige Benennung der Kirche im Elaborate so angegeben wird, wie sie in einem unlängst erschienenen Anonymen-Büchlein vorkommt. Als man aber zu den Ausdrücken „Episcopal- und Synodal-Verfassung“ gelangte, hielt der Siebenbürger inne und machte die Bischöfe auf diese technischen Ausdrücke aufmerksam mit dem Bemerken, dass dieselben weder den Kirchen bekannt seien, noch bei den älteren und neueren Schriftstellern vorkämen, und dass der Sinn dieser Worte, so wie er gewöhnlich angenommen wird, mit den orientalischen Kirchenlehren unvereinbar sei, daher beantragte er, bei der Wahl der Ausdrücke vorsichtig zu sein, und keinen solchen zu gebrauchen, der Zweifel oder Aergerniss verursachen könnte. Dieser Ansicht stimmte auch der Dalmatiner Bischof bei, jedoch vergebens, denn die übrigen Bischöfe schworen in die Worte des Vorsitzers, der behauptet, dass die orientalische Kirche eine Episcopal-Verfassung habe, die ein und dasselbe mit der Synodal-Verfassung wäre. Der Siebenbürger nicht einverstanden mit dieser Begriffsverwirrung, ersuchte den Patriarchen, seine Ansicht zu ändern, da sie nicht statthaft wäre. Hierauf wurde die Verlesung noch bis 2 Uhr fortgesetzt unter fortwährenden triftigen Bemerkungen der Bischöfe von Bukovina, Dalmatien und Siebenbürgen, die jedoch den Vorsitz und die zwei mit ihm zusammenhaltenden Bischöfe von Karlstadt und Pakratz von ihren Ansichten nicht zu entfernen vermochten.

38. Am selben Tage Nachmittags um 5 Uhr wurde die Verlesung des gedachten Elaborats fortgesetzt. Der Bukovinaer Bischof war nicht zugegen. Der Dalmatiner und Siebenbürger machten mehrere Bemerkungen, die, obwohl sie triftig waren, und die Fehler des Elaborats aufdeckten, nur wenig beherzigt wurden. Zu vielen Worten gaben Anlass die Einwendungen des Siebenbürger Bischofes: 1. gegen jene Stellen des Elaborats, worin die Worte Synod, Senat und Collegium als synonym angeführt werden; 2. gegen die im Elaborat der Synode zugestandene Irrthumslosigkeit etc. Der Präses und seine 2 Anhänger liessen sich von ihren Ansichten nicht abbringen, wiewohl die Bischöfe von Dalmatien und Siebenbürgen nachwiesen, dass diese und ähnliche im Elaborate vorkommenden Ansichten der Kirche und ihrer Lage widerwärtig seien, ja der letztere sogar erklärte, er möchte diese Worte beinahe mit Anathem belegen. Als die neunte Abendstunde sich näherte, wurde die Sitzung aufgehoben, und die Berathung auf den folgenden Tag verschoben.

39. Am 8-ten Mai wurde abermals eine Sitzung abgehalten, bei der der Bukowinaer nicht zugegen war. Die Verlesung des erwähnten Elaborates wurde fortgesetzt, bei welcher Gelegenheit die Bischöfe von Dalmatien und Siebenbürgen nur wenige Bemerkungen machten, denn sie waren von Schmerz ergriffen, als sie sahen, dass der Patriarch und jene zwei Anhänger sich all zu willig einer Neuerungsucht hingegeben haben, die für die Kirche von keinem Nutzen ist. Der Karlstädter Bischof dankte in seiner Naivität jedesmal, wenn die Bischöfe von Dalmatien oder Siebenbürgen irgend eine Bemerkung machten, und fügte bei, dass er für die Aufnahme der Bemerkungen in das Operat sei, damit auf diese

Weise eine brüderliche Vereinigung erzielt, und das Elaborat von allen Bischöfen unterfertigt werde. Auch richtete er mehrere Male an diese zwei Bischöfe die Frage: ob sie das Elaborat mit unterzeichnen werden? worauf aber nicht geantwortet wurde. Endlich wurde, da die Zeit drängte, die Sitzung geschlossen.

40. Am 9-ten Mai versammelten sich wiederum die Bischöfe, mit Ausnahme des Bukowinaer. Das oft erwähnte Elaborat wurde weiter verlesen, wobei die Bischöfe von Dalmatien und Siebenbürgen mehrere gegründete Einwendungen machten, ohne jedoch den Patriarchen und seine zwei Anhänger zur Vornahme der nöthigen Veränderungen bewegen zu können, und zwar, weil der 15-te Mai zu sehr nahe war. Aus den Gesichtern dieser Herren konnte man lesen, dass diese Einwendungen ihnen sehr ungelegen kamen, und dass sie vorzüglich die Berufung auf die Kirchen-Kanone sehr konfundirte, z. B. bei der Stelle wo statt des früheren Appelatoriums ein „Kirchenrath“ in Antrag gebracht wird. Hier wurde nämlich bemerkt, dass die Kircheninstitutionen nur von dem Metropolitanforum Erwähnung thun, während der Ausdruck „Kirchenrath“ neu und ungebräuchlich in der Kirche ist. Die Antragsteller verblieben jedoch bei ihren Ideen, vielleicht, weil auch ein „Reichsrath“ ins Leben gerufen worden ist. Es hätten wohl auch andere Einwendungen und zwar, aus politischen, stilistischen und logischen Gesichtspunkten gemacht werden können, doch hielt man sich zurück, um nicht vielleicht Anlass zu dem Glauben zu geben, als mache man die Bemerkungen bloß um die Berathung in die Länge zu ziehen. Als man nun zu der Stelle gelangte, wo es heisst, dass die Konsistorialbeisitzer von der Diöcesan-Geistlichkeit alljährlich gewählt werden sollen, lenkte der Siebenbürger die Aufmerksamkeit

auf diesen Gegenstand, und wies in Gemeinschaft mit dem Dalmatiner Bischofe nach, wie eine derartige Einrichtung antikanonisch sei, und nur dazu dienen könne, um die Gesinnungen der Antragsteller bei der hohen Regierung in Verdacht zu bringen. Es wurde daher diese Stelle dahin modifizirt, dass der Diöcesanrath selbst seine Mitglieder wählen soll auf Vorschlag des Diöcesan-Bischofs. Um 2 Uhr Nachmittags wurde die Sitzung bis 5 Uhr Abends ausgesetzt.

41. Um 5 Uhr wurde die Verlesung fortgesetzt und bis zu Ende des Elaborats geführt unter mehreren Bemerkungen, die jedoch zu keiner Umänderung des Elaborats führten, da dies den Vorsitz in der Einreichung der Anträge aufgehalten hätte. Hierauf wurde die Verlesung eines zweiten Elaborats über die Dotation des Klerus in Angriff genommen. Dieses Elaborat ist vom verstorbenen Bischof Zsivkovics verfasst, und vom Patriarchen mit Benützung der vom Siebenbürger Bischof auf Verlangen des Verfassers gemachten Randglossen umgearbeitet worden. Den Siebenbürger zwangen Kopfschmerzen die Sitzung früher zu verlassen. Die Verlesung wurde bis 9 Uhr Abends fortgesetzt, und dann auf den folgenden Tag verschoben.

42. Auf den 10-ten Mai war Sitzung angesagt, in welche jedoch die Bischöfe von Dalmatien und Siebenbürgen nicht gingen, weil sie in den Sitzungen der letzten Tage die Wahrnehmung gemacht haben, dass der Patriarch sich ausser dem Rayon der bischöflichen Berathungen mit zwei Bischöfen über den Inhalt der Operate berathschlagt, und einverständiget hätte, und dass die übrigen Bischöfe zur Sitzung bloss deshalb geladen werden, damit sie sich über die Annahme oder Nichtannahme der vom Patriarchen und seinen zwei Anhängern einseitig zu Stande ge-

brachten Operate auszusprechen. — Die Bischöfe von Dalmatien und Siebenbürgen also von der Ueberzeugung durchdrungen, dass ihre Berufung zu den Konferenzen nicht deshalb geschehen sei, um die vom Vorsitz zur Verlesung gebrachten Operate einfach gutzuheissen, oder zu verwerfen, sondern um an den zu Stande kommenden Anträgen nach Massgabe ihres Wirkungskreises theilzunehmen, — haben sich in Ansehung dessen, dass sie der Patriarch durch die Art und Weise, in welcher die Konferenzen abgehalten werden, in eine rein passive Rolle einzwingt, genöthigt gesehen, auf die fernere Theilnahme an derleien Sitzungen Verzicht zu leisten. Vom Patriarchen schriftlich befragt über die Ursache ihres Ausbleibens von der Sitzung, gaben diese zwei Bischöfe eine im Sinne des Vorgesagten verfasste Antwort, und fügten noch bei, dass sie die Anträge, welche der hohen Regierung unterbreitet werden, als massgebend für die gesammte orientalische Kirche in Oesterreich nicht anerkennen werden, in so weit sie ihnen bekannt sind, weder den Kirchen-Satzungen, noch den Bedürfnissen der Kirche gehörige Rechnung zu tragen geeignet sind.

43. Am 15-ten Mai Nro 114 unterliess der Siebenbürger nicht, dem hohen Kultus-Ministerium auf hochdessen Auftrag von 26-ten April über den Erfolg der bis 15-ten Mai abgehaltenen Berathungen zu berichten und seine Bitte um die Bewilligung zur Rückkehr in seine Diöcese zu erneuern.

44. Am 17-ten Mai berief der Patriarch den Dalmatiner Bischof zu sich und forderte ihn auf, die vom Patriarchen ausgearbeiteten Anträge mitzuunterfertigen, worauf der Dalmatiner antwortete, dass er diese Anträge nicht unterfertigen könne, da sie gegen die Kirchen-Kanone, und die Kirchen-

praxis wären. Der Patriarch erneuerte nun seine Aufforderung mit dem Beifügen, dass das, was er unterschreibt, auch der Dalmatiner mitunterzeichnen könne, dieser aber entgegnete kurz, dass er bei seinen Ansichten verbleibe.

45. Am 8-ten Juni als dem Pfingst-Sonntage soll der Patriarch seine Anträge in Gemeinschaft mit den Bischöfen von Bukovina, Karlstadt und Pakratz dem hohen Kultus-Ministerium unterlegt haben.

46. Den 14 Juni ging der Siebenbürger zum Patriarchen in der Absicht um zu erfahren, was er nun nach erfolgter Einreichung seiner Anträge zu thun gedenke. Der Patriarch antwortete auf die diesfällige Frage, dass er jetzt nur noch auf die ministerielle Antwort warte, nachher aber die Rückreise antreten werde. Auch die Angelegenheit des Bacszer Bischofs kam zur Sprache, worüber sich der Siebenbürger dahin äusserte, dass er für die gütliche Schlichtung derselben sei, indem dieser Weg unter den damaligen Umständen den Bedürfnissen der Kirche am besten entspreche.

47. Am 15-ten Juni erhielten die Bischöfe und der Patriarch die ministerielle Zuschrift von eben diesem Tage Z. 1601/104, deren kurzer Inhalt ist, dass sobald die Berathung über die Angelegenheit des Bischofes Athanatzkovies stattgefunden haben wird, die Versammlung der Bischöfe für geschlossen angesehen werde und der Abreise nichts mehr entgegen stehe.

48. Am 16-ten desselben ging der Siebenbürger abermals zum Patriarchen, um ihn zu befragen, wann er die Berathung über die hinsichtlich des Bacszer Bisthums obwaltende Differenz abzuhalten gedenke, deren Schlichtung auf gütlichem Wege der Herr Minister des Kultus empfohlen hat. Beim Patriarchen befand sich auch der Pakratzer Bischof,

mit dem im Vereine der Siebenbürger oberwähnte Vorstellungen machte. Der Patriarch versprach die Bischöfe auf den nächsten Tag zur Berathung einzuladen und fügte bei, er hätte dem Bischofe Athanatzkovic geschrieben, in welcher Art seine Angelegenheit auf gütlichem Wege in Ordnung gebracht werden könnte.

49. Am 19 desselben begab sich der Siebenbürger das dritte Mal zum Patriarchen, um zu sehen, wie es mit der erwähnten Angelegenheit steht. Der Patriarch äusserte: er habe sowohl dem Herrn Kultus-Minister wie auch dem Bischofe Athanatzkovic geschrieben, und sich dahin ausgesprochen: dass er mit den bisherigen Erklärungen des letzteren nicht zufrieden sei, sondern verlangen müsse, das Athanatzkovic seine Vergehen bekennen und bereuen solle, und zugleich das Versprechen gebe, er werde nimmer mehr solche Fehler begehen. Diesem fügte der Patriarch bei, er habe dem Bischofe Athanatzkovic zur Erstattung der Antwort auf dieses Schreiben eine Frist von zwei Tagen festgesetzt, indem er (Patriarch) nach Verlauf von vier Tagen Wien zu verlassen gedenke. Es müsste also, bevor Etwas in Betreff dieser Angelegenheit unternommen werden könnte, die Antwort des Bischofes Athanatzkovic abgewartet werden. Auch versprach der Patriarch auf Ansuchen des Siebenbürger, dass er am nächsten Tage die Bischöfe zu sich einberufen werde.

NB. 1. Die vom Patriarchen für den 17-ten und 20-ten versprochene Berathung ist nicht abgehalten worden. Die Ursache dessen dürfte darin liegen, dass der Patriarch die schriftliche Korrespondenz mit dem h. Kultus-Ministerium und Athanatzkovic fortsetzte, um dadurch, wie es scheint, die vom h. Ministerium angerathene Berathung mit den Bischöfen zu vereiteln.

2. An diesem Tage gegen Abend erhielt der Patriarch die Antwort des Bischofs Athanatzkovic's dahin lautend, dass er bei seinen bisherigen Erklärungen beharre.

50. Am 20-ten schrieb der Patriarch dem Bischofe Athanatzkovic's, dass er mit dessen gestriger Antwort nicht zufrieden sei und setzte hievon zugleich auch den Herrn Kultus-Minister in Kenntniss.

51. Den 21-ten berief der Herr Kultus-Minister den Patriarchen und die Bischöfe in Angelegenheit des Bischofs Athanatzkovic's zu sich ein. Die Bischöfe erschienen, der Patriarch nicht, indem er als Ursache seines Ausbleibens angab, dass die Sache, worüber beim Herrn Kultus-Minister berathschlagt werden sollte, rein kirchlich sei. Nachdem also die Bischöfe um 11 Uhr Vormittag, als der zur Abhaltung der Konferenz bestimmten Zeit, sich beim Herrn Kultus-Minister versammelt hatten, erschien Hochderselbe in den Konferenz-Saal und eröffnete den versammelten Bischöfen den Grund, der ihn zu dieser Konferenz bestimmt hat, und namentlich, dass es seine Pflicht sei, zur Beseitigung jedwedes in der Kirche sich ergeben könnenden Aergernisses nach Möglichkeit beizutragen, Er daher wünschte, in Betreff der gegen den Bischof Athanatzkovic's erhobenen Bedenklichkeiten die Meinungen der Bischöfe zu hören, und zugleich den gütlichen Weg zur Schlichtung derselben anzuempfehlen. Ferner verliest der Herr Minister die Antwort des Patriarchen, worin dieser als Ursache seines Nichterscheinens bei der Konferenz angibt, dass diese Angelegenheit als rein kirchlich nur die Kirche betreffe, daher er der angesagten Konferenz nicht beiwohnen könne. Hierauf befragte der belobte Herr Minister alle Bischöfe nach der Reihe des Seniums um ihre Meinungen in

der fraglichen Angelegenheit. Nach so verrichteter Sache fanden es die Bischöfe dem Anrathen des Herrn Kultus-Ministers gemäss sowohl, als aus ihrem eigenen Antriebe für gut, zum Patriarchen zu gehen und ihm das bei der Konferenz Vorgefallene zu berichten und dann nach Eventualität auch mit ihm sich zu berathschlagen.

Demzufolge gingen die Bischöfe zum Patriarchen, der ihnen nach Anhörung des Verlaufes der Konferenz entgegnete, dass er bei seinen in dieser Beziehung dem h. Ministerium gemachten Eröffnungen beharre, und dass er am heutigen Tage zu Sr. Majestät in dieser Angelegenheit gerufen gewesen wäre und auch Allerhöchstdemselben die gedachten Eröffnungen gemacht hätte; zugleich hege er die Hoffnung, dass nachdem Seine Majestät über den Sachverhalt auch von ihm informirt ist, dass in Betreff der Translocirung gefährdete Recht der Kirche gut gemacht werden dürfte. Hiezu fügte er noch bei, dass er die höhere Weisung erhalten habe, seine für Morgen beabsichtigte Rückreise zu verschieben, daher er erst Uebermorgen abzureisen gedenke. Die Bischöfe gaben sich nun das Wort, Morgen beim Patriarchen wieder zusammen zu kommen, um das was noch vorkommen könnte, zu erfahren, und eventuell sich von ihm zu beurlauben.

52. Sonntag am 22 Juni um sechs Uhr Nachmittags erschienen der gestrigen Verabredung gemäss in dem Quartier des Patriarchen die Bischöfe von Pankratz, Dalmatien und Siebenbürgen, und warteten auf die Ankunft der anderen zwei Bischöfe von Bukowina und Karlstadt, und da diese nicht kamen, ging der Dalmatiner zum Patriarchen hinein, und befragte ihn über den Stand der Dinge, welcher im antwortete: dass er bis zur Stunde noch keine wei-

tere Kunde darüber habe, sonach seine Abreise für Morgen verschoben werde müsste. Als nun der Patriarch von dem Dalmatiner erfuhr, dass in dem vorderen Zimmer noch zwei Bischöfe wären, die der gestrigen Verabredung gemäss ihn zu sprechen wünschen, entgegnete er, dass die Bischöfe nicht nöthig hätten, zu ihm zu kommen, und sich über den Sachverhalt zu erkundigen, indem er sie selbst zu sich einladen wird, falls höheren Orts eine Entscheidung über die schwebende Frage kommen sollte. Sonach gingen diese drei Bischöfe auseinander.

53. Montag am 23-ten Juni meldete der Siebenbürger dem Herrn Kultus-Minister schriftlich, dass er heute Abend mit dem nach Pest abgehenden Train seine Rückreise anzutreten gedenke, zumal er jetzt, nachdem die Berathung über die Angelegenheit des Bischofs Athanatzkovic's Samstag am 21-ten abgehalten worden ist, — die Versammlung der Bischöfe dem Sinne des hohen Ministerial-Erlasses vom 15-ten d. M. gemäss für geschlossen erachte. Hierauf lud ihn der gelobte Herr Minister zu sich und eröffnete ihm, dass Hochderselbe die Dringlichkeit der Rückkehr der Bischöfe in ihre Diöcesen wohl einsehe, dennoch aber ersuchen müsse, dass man noch ein Paar Tage warten möchte; wesshalb die Abreise des Siebenbürgers ausblieb.

54. Am 13/25-ten Juni erlies der Patriarch eine Zuschrift Nr. 485 an sämmtliche Bischöfe, mittelst deren er ihnen verkündiget, dass als er heute bei Sr. Majestät in der Audienz war, ihm die Allerhöchste mündliche Versicherung über eine von Sr. Majestät bereits unterzeichnete und baldigst zu erfolgen habende tröstende Resolution in Betreff der Kirche ertheilt gewesen zu sein, welche Allerhöchste Resolution, wenn sie ihm wird zugeschickt werden, er nicht

säumen werde, dieselbe zur Kenntniss der Bischöfe zu bringen. Ferner verkündigt er den Bischöfen auch seine morgen anzutretende Abreise von Wien.

55. Am 26-ten soll der Patriarch in der frühesten Morgen-Stunde vor der Abfahrt des Dampfschiffes eine höhere Ordre bekommen haben, wodurch ihm angedeutet worden sein soll, seine beabsichtigte Abreise aufzuschieben. Er trug dieser höheren Ordre die gehörige Rechnung, und ist nicht, wie er in seinen gestrigen, den Bischöfen zugeschickten Schreiben erwähnte, abgereist. Somit haben auch die Bischöfe ihre Abreise für diesmal aufgegeben, da sie mit Grund die Bevorstehung der über die Bacser Sache baldigst zu erfolgende Entscheidung vermuteten.

56. Am 27-ten lud der Patriarch die Bischöfe auf 12 Uhr Mittags zu sich ein, und nachdem diese erschienen sind, las er ihnen das unterem 26-ten dieses an Ihn gerichtete Allerhöchste Handbillet vor, worin angezeigt wird:

1. Dass die Anfechtung der Bischof Athanatzkovic'schen Transferirung nach Bacsza mit Missfallen vernommen wurde;

2. Die unverzügliche Ertheilung der erzbischöflichen Bulle für den translocirten Bischof Athanatzkovic's anbefohlen wird;

3. Dass falls der Patriarch kirchlicher Vergehungen den Bischof Athanatzkovic's beschuldigen zu müssen glaubt, er dies anzeigen möchte, und es wird sodann eine Synode bewilligt werden, welche im Beisein eines hiezu zu ernennenden landesfürstlichen Kommissärs zu entscheiden haben wird, ob hinlängliche Gründe vorhanden sind, den Bischof Athanatzkovic's vor das kirchliche Gericht zu stellen;

4. Es wird kundgegeben, dass der Rath der Synode bei den Transferirungen immer eingeholt wird; und

5. Dass man den Kultus-Minister angewiesen habe, das Enstprechende für die gehörige Dotirung der Bischöfe und für das Aufhören der *Taxa syngelica* einzuleiten.

Nach dem Verlesen des Allerhöchsten Handbilletts forderte der Patriarch die Bischöfe auf, ihre Meinungen betrefflich die Athanatzkovic'sche Angelegenheit abzugeben, die sich dahin äusserten, dass es nicht rathsam sei, den Bischof Athanatzkovic vor das kirchliche Gericht zu stellen, da daraus der Kirche ein grosses Ärgerniss entstehen kann, sondern der Patriarch möchte bei dem von ihm der hohen Regierung in Antrag gebrachten Punkte, mittelst dessen er sich dahin ausgesprochen, dass er die gegen den Bischof Athanatskovic obwaltenden Beschuldigungen fallen lassen wird, falls Seine Majestät das Recht der Kirche bezüglich auf die Transferirung zu garantiren geruhen würde, verbleiben. Es wurde ferner von dem Karlstädter der Antrag gemacht, dass der oft erwähnte Bischof Athanatzkovic sein Buch *Analitica* dem ganzen Inhalte nach revociren solle, welcher Antrag auf vielerlei pro und contra Einwendungen gestossen ist. Der Patriarch schien diesem Antrage beistimmen zu wollen, doch hielt er mit seiner Meinung zurück.

57. Am 27-ten d. M. Abends erliess der Patriarch an alle Bischöfe eine Zuschrift Nr. 489 vermittelst deren er von den Bischöfen eine begründete Meinung darüber verlangt, ob er im Sinne des an ihn unterm 26-ten d. M. ergangenen kaiserlichen Handbilletts dem Bischofe Athanatzkovic die erzbischöfliche Bulle für das Bacszer Bisthum ausfolgen,

oder aber falls er den gedachten Bischof kirchlicher Vergehungen beschuldigen zu müssen glaubt, von Sr. Majestät die Abhaltung einer Synode erbitten soll, welche zu entscheiden haben wird, ob hinlängliche Gründe vorhanden sind, Bischof Athanatzkovies vor das kirchliche Gericht zu stellen.

Der Dalmatiner und Siebenbürger haben den ersten Theil des Allerhöchsten Handbillets als heilsamer für die Kirche angerathen; in demselben Sinne sollen auch die übrigen Bischöfe dem Patriarchen geschrieben haben.

58. Den 2-ten Iuli 1851 hat der Patriarch-Erzbischof, ohne sich von den Bischöfen beurlaubt zu haben, in incognito Wien verlassen, und seine Rückreise angetreten.

Nachdem die Bischöfe dies in Erfahrung brachten, fanden sie sich genöthiget, bei so bewandten Umständen sich über das weitere zu berathschlagen. Es kamen daher die Bischöfe von Karlstadt, Neusatz und Dalmatien zu dem Siebenbürger und luden zugleich auch den Pakratzer bei; nachdem also auch dieser erschien, stimmten die vier erst genannten Bischöfe darin ein, dass die Nothwendigkeit einer baldigst abzuhaltenden Wahlsynode dem hohen Ministerium zu repräsentiren, und um deren Gewährung Hochdasselbe bitten sollen. Da aber der Pakratzer sich gegen diese Absicht seiner Brüder aussprach, und erklärte, er könne einen derleien Schritt aus Ehrfurcht gegen den Patriarchen, der sein Gönner ist, nicht thun, und fügte hinzu, dass er auch dem Neusatzer Bischofe nicht rathe, in diese Berathung einzugehen, da dieser dadurch in eine Opposition mit dem Patriarchen gerathen, und so sein, dem Patriarchen schriftlich gegebenes Versprechen verletzen würde: so blieb diese Berathung ohne Erfolg, jedoch nicht

darum, als ob die Einwendungen des Pakratzer Bischofes für gründlich anerkannt worden wären, sondern vielmehr darum, weil solche ein Aergerniss den übrigen Bischöfen gewährten, die zugleich die volle Ueberzeugung sich verschafften, dass der Pakratzer seine Amts-Pflicht mit jener eines Klienten analog hält, und mehr den persönlichen Beziehungen seines Gönners, als den Interessen der Kirche Rechnung zu tragen geneigt ist.

Bei alle dem aber gingen die Bischöfe jeder für sich zu Sr. Excellenz, dem Herrn Kultus-Minister Grafen von Thun, um Hochdenselben zu bitten, ihnen eröffnen zu wollen, ob ihr Aufenthalt in der Residenz noch immer von Nöthen ist, oder aber auch sie ihre Rückkehr in die Diöcesen antreten können, zumal der Vorstand in incognito abgereist ist? Worauf Seine Excellenz der belobte Herr Minister die Eröffnung zu geben beliebte, dass bei den eingetretenen Umständen der Rückkehr der Bischöfe in ihre Heimath nichts mehr im Wege stehe, und fügte Hochderselbe dem Siebenbürger bei, dass die Wahlsynode aus Anlass der unverhofften plötzlichen Abreise des Vorstandes verschoben werden muss, jedoch die hohe Regierung Sr. Majestät jetzt, wo die Bacskaer Angelegenheit geschlichtet worden ist, die Abhaltung einer Wahlsynode in Wien anzuordnen, gesonnen war, nichts destoweniger aber wird dem Patriarchen aufgetragen werden, die gedachte Synode noch im Verlaufe dieses Sommers abzuhalten.

Und so waren die bischöflichen Berathungen aufgelöst, und ist jeder der Bischöfe, der ein Gewissen und eine Scham gehabt hat, trostlos des Vorgefallenen wegen, welche hier in diesem Tagebuche mit der strengsten Gewissenhaftigkeit aufgezeichnet sind, nach Hause zurückgekehrt,

Anträge des Bischofes von Siebenbürgen in den bischöflichen Konferenzen.

1. Die Gleichberechtigung und Gleichstellung der morgenländischen Kirche mit den übrigen christlichen Religionen aus der öster. Monarchie soll ausgesprochen werden, was dadurch geschehen könnte, wenn die Grundrechte vom 4-ten März 1849 auch auf die früher sogenannten ung. Provinzen ausgedehnt werden möchten.

2. Aus Anlass dessen, dass die Volkssprache in der morgenländischen Kirche sowohl beim Gottesdienste, als auch in den übrigen religiösen Funktionen gebraucht wird, und deshalb die Kirche und die zu ihr sich bekennenden Nationen in einem unzertrennbaren Zusammenhange, wie z. B. der Leib und die Seele, zu einanderstehen — geruhe man die Nationalitäten und die Sprachen der morgenländischen Christen durch ein besonderes Gesetz sicherzustellen.

3. Die negative Benennung „nichtunirte Kirche“ ist abzuschaffen, und an deren Stelle die positive Benennung „morgenländische rechtgläubige Kirche“ anzunehmen.

4. Die dogmatische Verbindung der morgenländischen Kirche aus Oesterreich, sowie auch das eventuelle Einvernehmen derselben mit dem Patriarchalstuhle von Constantinopel in Angelegenheiten bloß kirchlicher Natur im Sinne der Kirchensatzungen soll erwirkt werden.

5. Die hohe Regierung soll angegangen werden, um die Bewilligung zur Errichtung einer Metropole auch für den anderen zu der morgenländischen Kirche sich bekennenden Volksstamm aus

Oesterreich, auf dass dann die beiden der orientalischen Religion angehörenden Nationen aus dem Kaiserstaate in kirchlicher Beziehung im Koordinationsverhältnisse zu einander stehen.

6. Die Feiertage dieser Religion sollen in jenen Gegenden, wo die Glaubensgenossen anderer Religionen in vollkommener Minorität sind, durch kein geräuschvolles Geschäft gestört werden, daher sollen die Gewölber der Kaufleute und Handwerker bis Nachmittags geschlossen bleiben, damit auf diese Weise der konfessionellen Reciprocität Rechnung getragen werde.

7. Für die genetischen Ehen soll die Norm festgesetzt werden; dass die Einsegnung solcher Ehen in der Pfarre und durch den Pfarrer der Braut zu geschehen habe. Sollte aber die eine oder die andere christliche Religion die förmliche Einsegnung gemischter Ehepaare versagen, und sie nur mittelst der passiven Assistenz trauen, so möge die morgenländische Kirche befugt sein, gemischten Ehen solcher Brautleute, deren einer sich zu ihr bekennt, nach ihrem Rituale einsegnen zu können.

8. Geruhe man bei dem hohen Ministerium des Inneren und des Kultus, so wie auch bei dem Siebenbürgischen Landes-Gouvernement, bei den Statthaltereien der Wojwodschaft Serbien und des Temescher Banats, Ungarns und der Bukowina, so wie auch bei den Schulrathen dieser Kronländer je eine Sektion aus den Glaubensgenossen dieser Kirche für Kirchen- und Schul-Angelegenheiten zu errichten.

Wien den 5-ten November (24 October) 1850.

6. *Diariu al episcopului Andreiu baron de Şaguna
din anul 1857.*

**Întâlnirea mea cu Escelenția Sa Dl ministru de cult la
Viena în 7/19 Septembrie 1857.**

După-ce m'am înfățișat, și am ținut: că sum mare
păcătos față cu Escelenția Sa, mi s'a răspuns: că
și Escelenția Sa precunoaște: că este mare păcătos
față cu mine. Țicându-mi mai departe 1-lea: că eu
greșesc, când pretind aceleași drepturi pentru bise-
rica noastră, care le are biserica catolică, pentru-că
noi, neavând papă, și centrul bisericii noastre, nu
putem să dăm aceea garanță stăpânirii împărătesci,
care o dă biserica catolică și că nu este nici o ape-
lație mai departe dela forul consistoriului nostru,
și că preoțimea noastră este necultă, neluminată cu
sciințele cele trebuincioase, ear preoțimea catolică
este cultă în partea cea mai mare, și la Roma sunt
feliurite congregații, cari priveghează asupra dogme-
lor așa, încât un episcop catolic nu poate face nici
o volnicie, căci dela el merge apelație la arhiepiscop
și de acolo la Roma; și că un episcop catolic are
lângă sine pe canonicii, cari încă sunt bărbați în-
vęțați, și stăpânirea împărătească află și în acești
canonici o garanță asupra volniciei, ce ar vrea să
o facă episcopul. Din care pricină vede ministrul
o lipsă mare, ca în ședințele consistoriale totdeauna
să fie de față un comisariu împărătesc, ca o controlă
din partea stăpânirii pentru de a nu se face nime-
rui vre-o nedreptate.

La acestea am răspuns:

Că eu nu me pot împretinî cu acestea gânduri,
căci nu sunt luate din viața bisericii noastre, și că
silit sunt a reflecta, că dacă este după părerea dlui
ministru vre-o iregularitate în ocârmuirea bisericii

mele, aceea iregularitate nu purcede dela instituția bisericeii noastre, nici provine dela volnicia mea, ci dela împregiurări din afară, adecă de acolo, că stăpânirea antimarțială, și cea de sub principii ardeleni au supus biserica noastră sub măsuri mirenesci, ca să o nimicească etc.

Am răspuns mai departe: că stăpânirea împărătească se se mulțamească cu garanța aceea, ce i-o dă biserica noastră prin aședemintele și canoanele sale, în înțelesul cărora episcopul ocârmuesce eparchia sa, și fiind-că noi după ele ocârmuim biserica și pe creștinii noștii îi povățuim cătră câștigarea vieții vecinice după acelea-și aședeminte și canoane, și fiind-că noi ca supușii împăratului suntem în patria noastră, și nici o apelație nu avem afară de patrie, pentru aceea tare sum convins, că acestea împregiurări dau destulă garanță, ba mai mare garanță pentru odichna stăpânirii împărătesci despre faptele noastre, ca unor episcopi, decât este aceea garanță, care o poate da stăpânirii noastre Roma pentru faptele episcopilor catolici.

Mai departe am observat, că pe nedrept ni se ȳice, că biserica noastră nu ar avea centrum.

Centrumul bisericii noastre este învățătura cea uniformă, carea se păstrează de cătră toți, cari se țin de biserica noastră. Nici că este biserica de vină, dacă nu e uniformă pretutindenea în cele dinafară ale ei, pentru-că stăpânirile politice, sub care trăesc creștinii noștii, și în cari biserica se află, sunt de feliurite principii, unele mai liberale, și altele mai puțin liberale.

Mai departe am reflectat: că biserica noastră este altmintrilea organizată decât cea latină; în biserica noastră nu sunt canonici, dar sunt alți dignitari, cu cari se sfătuesce episcopul în trebile diecesane,

care sfat episcopesc se poate chema după cuvântul cel nou „Consistoriu“, însă sfaturile acelea, pentru cari provoacă episcopul pe dignitarii bisericesci din eparhia sa, pot servi episcopului numai spre îndreptare și spre deslușirea lucrului, dar nici decum spre hotărîre, căci numai un judecătoriu este într'o eparhie, și acela este episcopul locului, pentru-că el are în sine deplin taina preoției, el este diacon sfințit, el este preot sfințit, el este și episcop sfințit, și taina preoției constă din acestea trei sfințiri, cari nu se află în nici un alt dignitarium bisericesc. Episcopul după canoanele noastre are a da răspuns lui Dumnezeu pentru toate câte le face ca episcop, prin urmare lucrarea și hotărîrea unui episcop, care s'au adus în treaba bisericească, nu se poate supune nici unei stăpâniri politice spre revizie; stînd aceasta, de sine urmează, că ființa de față a unui comisariu împăratesc în ședințele consistoriali este de prisos, și incompatibil cu natura lucrurilor, ce tractează episcopul; apoi o asemenea măsură nu s'ar potrivea nici cu duhul cel luminat al stăpânirii noastre austriace, și ar fi un ce, prin care s'ar robî biserica și stăpânirea bisericească. Apoi am reflectat, că factice nu se apelează dela mine, pentru-că preoțimea și poporul meu scie, că scaunul acela, care-l ocup eu, este arhiepiscopesc, de aceea nu apelează nime nicăiri dela mine.

Însă dacă ar voi cine-va să apeleze, eu îi dau voie la aceea, de sine se înțelege, că numai la metropolitul dela Carloviț, pentru-că stăpânirea politică nu poate primi apelație în trebile bisericesci etc.

Cum-că preoții noștri nu sunt așa culți, cum ar trebui, am a observa, că aceasta nu este vina bisericeii, care are de scop luminarea, ci este de vină vremea cea vitrigă, și împregiurarea cea fatală, în

care au devenit biserica prin măsurile cele vitrige ale stăpânirii antimarțiale, care le-au adus asupra sudiților sei de legea noastră. În privința aceasta încă numai atâta reflectez, că lucru bun și folositoriu este pentru creștini și îndeobște pentru stat, dacă vre-o preoțime este cultă, dar trebuie să țin și aceea, că lucru și mai bun și mai folositoriu este aceea, dacă preoțimea este morală, cu frica lui Dumnezeu și cu evlavie. În clasa aceasta a doua pun eu preoțimea mea eparchială, — și spre dovedirea asertului meu me provoc la anii 1848 și 1849, — acești ani să dovedească, ce purtare a avut preoțimea mea, despre care se ține, că este necultă, deși necultura și cultura este foarte relativă. Preoțimea mea nu cetesce gazetele și broșurile cele nenumărate, care așa sunt de multe, încât se poate ține despre ele, că cresc ca și ciupercile din pământ, însă ea are alte cărți care cetesce, și aceste cărți sunt mai bune pentru ea, decât gazetele și broșurile veacului nostru: ea cetesce pe sântul Vasilie, pe sântul Ioan Gură de aur, pe sântul Grigorie, pe sântul Efremul Siriaticul, biblia și celelalte cărți, de care biserica noastră este foarte bogată; pentru-că nu urmează de acolo sărăcia bisericii noastre în cărți, și lipsa cărților bisericesci, dacă la librării dela Viena nu se găsesec cărți de ale bisericii noastre etc.

La acestea au reflectat ministrul:

Că el nu poate aproba declarația mea, căci el este catolic, și declarația mea nu se potrivește cu dogmele bisericii catolice etc.

Aici i-am reflectat:

Că eu vorbesc despre biserica noastră și despre instituțiile ei, și nu voi să deschid vorbe pentru o polemică asupra altei biserici. Datorința mea este a reprezenta și a susține biserica noastră, nevrând

a vătëma nici o confesie. Și eu cinstesc în Escelenția Sa aceea, ce ȃice, cã este catolic, dar nu pot primii acele pãreri ale Escelenții Sale, care le ȃice ca catolic despre biserica noastrã.

Apoi ȃise: „Ich verbleibe bei meinem Glauben, und es wundert mich, dass man den Papst nicht anerkennen will; dies würde die Sache sehr erleichtern, und eigentlich das ganze wäre nur eine Ehrensache. Ich bin bei all' dem aber tolerant etc.“

Aici am tãcut puținel și apoi am ȃis: tot insul bine face, care rãmãne pelãngã convingerea sa, dar apoi se pãzeascã ca cu convingerea sa mai cu seamã religioasã sã nu fie nimerui spre stricare. Eu și eparchia mea întregã rãmãnem în legea noastrã, în care ne-am pomenit, cu care nu facem nimenui nici o dosadã, cãci suntem sudiți credincioși ai împãratului, cinstim și omenim toate confesiunile și pe toți creștinii, și dorim, ca și cu noi în privința bisericii noastre așã sã pãșeascã stãpânirea, ca și cu alții de alte religii, cãci toți de și suntem împãrțiți cu numirea religiilor noastre, suntem de o potrivã înaintea creștinãtãții de a toatã lumea.

Das kann ich als Katholik nicht annehmen; ȃise mai departe: Aber Verehrtester, am auȃit și sum singur despre loialitatea, ce o ai arãtat totdeauna cãtrã interesele împãratului, și așã despre Escelenția Ta nu am nici o temere, cã nu vei duce bine deregatoria-ți; dar cine va sta bun pentru urmãtorul Escelenții Tale? etc.

Am rãspuns: cã în episcopii de mai nainte și în cei de acum, carii au dovedit o credințã nepãtatã cãtrã monarhul și interesele lui, are stãpânirea împãrãteascã garanțã destulã, cã și episcopii cei viitori vor fi sudiți credincioși.

Ja Verehrtester, ți se mai departe, aceasta e așa, dar totuși un comisariu împărătesc este de lipsă la consistoriu etc.

Asertul acesta pentru comisariu, nu-mi pricinuesce nici o grije, căci una ca aceasta nu se poate întâmpla.

Dar vezi, că și la Rusia și în Grecia este comisariu împărătesc pe lângă episcopii, cari nu pot face nimic fără voia și învoirea comisariului împărătesc. Ce ții Verehrtester la aceasta?

Împregiurarea aceasta nu me confundă nici decum, pentru-că știu, că biserica noastră din acele două împărății este în privința ființii sale cei din afară foarte țărmurită prin măsuri politice, din care privință stăpânirile acelea cu totul altmintrelea iau Roma în centrul bisericii catolice din Roma, decum le ia acelea stăpânirea noastră austriacă. — Stăpânirea noastră, precum s'a milostivit împăratul a se descoperi în patentul din 31 Decembre 1851 este mai presus de gândul acela, ca să supună vre-o biserică creștinească unor măsuri, cari nu se potrivesc mit dem erleuchteten Geiste unserer Kaiserlichen Legislatur etc. Apoi nu trebuie luat pildă dela o abnormitate, și silnicie; căci Rusia și Grecia cu totul altmintrelea țin și biserica catolică, decât o ține stăpânirea noastră. La noi este devisa împărătească: „Mit vereinten Kräften, Gleiches Recht für Alle“, așa dară acestea temeuri sunt massgebend pentru noi, dar nu măsura stăpânirii rusești sau și cei greci, care țin desvoltarea bisericească, adecă luminarea și propășirea popoarelor sale în cătuși etc. —

Ich muss Ihnen aufrichtig sagen: dass Klagen gegen Sie vorliegen!

In welcher Beziehung?

In Beziehung Ihrer Amtirung. Sie degradirten einen Geistlichen, weil er zur Katholischen Kirche übertreten wollte.

Ich habe nicht einen, sondern vielleicht zwei, drei Geistliche degradirt, jedoch nicht einfach des Uebertrittes willen, welcher Umstand angesichts des Eides, den ein Priester ablegt, hinreichend ist, den Priester des Amtes zu entsetzen, sondern ich habe die Degradation wegen der Religionsumtriebe, deren die gedachten Geistlichen überwiesen wurden, vorgenommen. Einer der degradirten Geistlichen ist dann allein zur Katholischen Kirche graeci ritus übergetreten, wo er als rechtmässiger Geistliche anerkannt, zur Kirchenfunction zugelassen wurde, was doch gegen jeden kanonischen Rechtsbegriff ist.

Sehen Sie Verehrtester, auch hier muss ich Ihnen widersprechen, denn die Katholische Kirche erkennt nur die Priesterweihe der griechischen Kirche als giltig und als ein Sakrament, aber die Degradation nicht, darum hat man dem von Ihnen degradirten Geistlichen erlaubt, geistliche Functionen in der unirten Kirche zu verrichten, denn die Priesterweihe ist ein character indelibilis.

Acı am răspuns: că eu nu înțeleg, ce va să dică: a precunoasce sfințirea noastră de preot de legală, dar degradăția nu! și alte acestor asemenea am ținut, adăogând, că precum aceasta, așa și passiva asistență la căsătorii mestecate nu e lucru bun și legal în biserica creștinească, și persoanele, care s'au cununat cu passiva asistență nu trăiesc în taina căsătoriei, ci în preacurvie, și aceasta nu se face cu vina lor, ci cu vina ierarhiei. — Apoi am spus: că eu totdeauna voi degradă pe acel preot al meu,

care va face turburări religioase, ear dacă părăsese legea noastră din convingere, că cu ea nu se poate mântui, și trecerea o va face din convingere și cu frica lui Dumnezeu, atunci îl slobod cu pace, nevoind să-i fac vătămăre cugetului lui etc.

Apoi am trecut la treaba dotației clerului nostru, și am făgăduit, că pe 21/9 Septembrie 1857 voiu preda o rugăre din nou despre dotația clerului.

7. *Diariu despre consiliul imperial înmulțit din anul 1860 de episcopul Andreiu baron de Șaguna.*

1. Maiestatea Sa c. r. îndemnat de spiritul timpului a binevoit a da patenta următoare (veđi sub A).

2. Maiestatea Sa în urmarea prealăudatei sale susatinse patente au denumit pre membrii acestui consiliu imperial înmulțit, și preagrațios s'au indurat a me număra și pre mine între aceiași consiliari imperiali și a me ferici cu hârtia Sa din 29/17 a. c. (care așa sună):

3. Înălția Sa Archiducele Rainer, ca președintele acestui consiliu imperial înmulțit me înseiință despre timpul începerii acestui consiliu prin hârtia Sa următoare din

4. În urma susatinsei denumiri de membru al consiliului imperial înmulțit am plecat din Sibiiu la Viena în 17/5 Maiu luând cu mine pre protosincelul meu Nicolau Popea și pre slujitoriul Michail, și am luat calea cătră Arad, întâia noapte petrecând la Orăștie, a doua la Soborșin, ear a treia zi am ajuns la Arad, și acolo la Episcopul Procopie ne-am sălășluit și am petrecut până cătră seară, când apoi pornind pe drumul de fier de acolo am ajuns Mercuri în 23/11 Maiu

la 6¹/₂ oare la Viena, și ne-am sălășluit la Hotelul „König von Ungarn“.

5. La Arad Duminecă ne-am dus la Liturgiă în biserica catedrală română, ear la vecernie am fost în biserica sârbească, și mulțime de popor am aflat în amêndoauê biserici. Clericii și pedagogii români au cântat frumos sub Liturgiă, așîșderea și tinerimea sêrbă la vecernie, și la plecarea mea au întonat de mai multe ori „Jivio“.

6. Joi în 24/12 Maiu m'am dus se fac curtenie Gubernatorului nostru din Ardeal, Principelui Lichtenstein, care se află la Viena la sêrbătoarea ridicărei monumentului Archiducelui Carol, ce era Marți în 22/10 Maiu; însê nu l'am găsit acasă. Apoi m'am dus la Dnii ministrii Groful T. (intern), Groful Nadajdi (al justiției) și Groful Thun (al cultului) și am fost foarte bine primit, împărtășindu-mi și unele din programa lor despre cele ce se vor tracta în consiliul imperial înmulțit. Dela ministrii m'am dus la Dl Andreiu Mocioni de Foen, carele era chemat la consiliul imperial înmulțit din partea Banatului, și pretenesce am conversat cu el, carele după prânđ mi-au și întors visita, și am petrecut laolaltă destul timp în conversații sincere. În ȃiua aceasta am scris dem k. k. Oberstkämmerer-Amte, sê binevoiască a-mi mijloci audiență la Maiestatea Sa.

7. Vineri în 25/13 Maiu m'am dus la Gubernatorul Ardealului Principele Lichtenstein și aflându-l la sălașul seu, i-am făcut curtenire, și am înteles dela dênsul, că Maiestatea Sa este aplecat de a ne da sobor; în aceasta ȃi am făcut și la alți cunoscuți curteniri, precum mi-au făcut unii și mie curteniri.

8. Sâmbătă în 26/14 Maiu am făcut visită la Înălția Sa Archiducele Rainer, la contele Rosberg, ministrul finanței; pre acesta nu l'am găsit acasă,

dar ceilalți doi domni m'au primit foarte bine, ȃcȃndu-mi cu cȃte-va cuvinte, cȃ Stȃpȃnirea ȃmpȃrȃteascȃ este hotȃrȃtȃ a respecta principiul naȃionalitȃȃilor, presupuind, cȃ acest principiu va mulȃmȃ toate popoarele ȃi numai o partidȃ separatisticȃ nu o va mulȃmȃ, ȃnsȃ de aceasta nu-i pasȃ mult, cȃci partida aceea este neinsemnatȃ faȃ cu naȃionalitȃȃile din monarhie. Tot ȃn ȃiua aceasta m'au cercetat ȃntre ceilalȃi Ministrul justiȃiei, Conte Nadajdi, ear dela presidiul consiliului imperial ȃnmulȃt am primit programa pieselor ȃi a pertractȃrei lor, ce vor venȃ ȃn desbatere. Am mai primit rȃspuns dela Oberstem Kȃmmerer-Amt la rugarea mea de sub 6, cumcȃ Maiestatea Sa me primesce la audienȃ pe mȃne, Duminecȃ la 12 oare.

9. Duminecȃ ȃn 27/15 Maiu la 12 oare m'am dus la audienȃ ȃi Maiestatea Sa plin de buneȃe m'a ȃntrebat despre unele ȃmpregiurȃri, ce privesc la starea lucrurilor de faȃ, la care am rȃspuns cu suflet curat. Audienȃ au ȃinut cam $\frac{1}{2}$ oarȃ. ȃn aceasta ȃi mi s'au prezentat junimea romȃnȃ, ce se afla acȃ ȃn feliurite scoale, pe cari i-am sfȃtuit: 1. spre ȃnvȃȃare, 2. a se ferȃ de lucs ȃi de deȃertȃciuni.

10. Luni ȃn 28/16 Maiu am fȃcut visitȃ numai dlui consiliar de secȃȃ din ministeriul justiȃiei, Vasile Pop.

11. Marȃi ȃn 29/17 Maiu m'am dus se fac curtenire d-lor ministri de finanȃe ȃi de poliȃie, dar nu i-am gȃsit.

12. Mercuri ȃn 30/18 Maiu simȃindu-me rȃu, cȃci m'am fost rȃcit, n'am fȃcut curtenire, ȃnsȃ cȃtrȃ searȃ am primit hȃrtia presidialȃ a arhiducelui Rainer, ȃn care se ȃice: cȃ Maiestatea Sa au ȃngȃduit, ca sentinȃa aceasta din forma jurȃmȃntului pentru comisari estraordinari la consiliul imperial ȃnmulȃt:

„Auch werden Sie feierlichst angeloben, den Bestimmungen der Geschäftsordnung genau und pünktlich nachzukommen“ — pentru ca einige ausserordentliche Reichsräthe gegen den Schlusssatz der Eidesformel in ihrem Gewissen Bedenken gefunden haben.

13. Joi, în 31/19 Maiu la 11 oare, s'a deschis consiliul imperial înmulțit prin archiducele Rainer, carele a ținut o cuvântare foarte bine nimerită. Apoi a poftit același archiduce pe consilieri spre depunerea jurământului, ceea-ce a și urmat. Apoi președintele a împărțășit consiliului imperial, că Maiestatea Sa a denumit de vice-președinți ai consiliului pe d-nul Szögenyi și pe contele Nostetz. După aceasta a provocat pe adunare, de a alege doi membri din partea sa, cari să verifice protocolul ședințelor, ce să se adopteze fidel după decurgerea desbaterilor.

Episcopul Strossmayer din Slavonia observă, că bine ar fi a amâna votarea, căci membrii consiliului imperial nu se cunosc încă; însă aceasta nu s'au primit.

Și așa s'a votisat prin țedule, și a proclamat președintele pe comitele Auersberg și Anton Ceceni de verificători, ca pe unii, cari au căpătat pluralitatea voturilor, ear din partea guvernului s'a denumit la verificare contele Mercandin și baron Heinberger. După acestea s'a sculat contele Apponyi cerând voia de a puté împărțăși presidiului și consiliului unele, care i zac la inimă și așa a vorbit următoarele: „El n'are un mandat despre aceea, cum are a se purta la acest consiliu imperial, totuși ȳice, că el ca conmembru al acestui consiliu este pe un teren, carele nu corăspunde constituției Ungariei, însă a primit chemarea împărătească din evlaviă, dară rămâne credincios constituției unguresci, și pe cât la acest consiliu, cu atât mai mult la dieta țerei unguresci, va apăra interesele Ungariei ș. c.

După contele Apponyi a vorbit contele Andrassy tot în înțelesul acesta, în care și contele Apponyi vorbise.

14. Vineri, în 1 Iunie, au fost toți comisarii imperiali dela consiliul imperial înmulțit spre a aduce omagiul lor Maiestăței Sale, cu care privilegiu Maiestatea Sa de pe tron a ținut o cuvântare foarte energică, dicând, că va să susțină egala îndreptățire a popoarelor sale. Tot în ziua pomenită am vrut să fac devoțiunea mea archiducilor Wilhelm și Leopold, dar nu i-am găsit acasă. Astăzi am căpătat înștiințare dela contele Reichshail, că Înălția Sa, archiducele Franz Carl, mâne la un cias me primesce bucuros.

15. Sâmbătă, în 2 Iunie (21 Maiu), m'am înfătoșat archiducelui Franz Carl, carele prea frumos mi-a cuvântat. — În ziua de astăzi s'a publicat în „Wiener Zeitung“ Nr. 131 dto 1 Iunie 1860 cuvântarea Maiestăței Sale împăratului cătră consiliul imperial înmulțit, precum și cuvântarea archiducelui Rainer, ca președintelui consiliului acestui; încă și descoperirea contelui Apponyi s'a publicat prin carea el mai deaproape defige poziția sa față cu consiliul imperial înmulțit. Publicarea acestei descoperiri a contelui Apponyi numai de cât m'a adus pe mine la aceea convingere, că națiunea română, înțelegând cuprinsul acestei descoperiri a lui Apponyi, va pofti să scie, că răspuns-au ceva bărbații ei la aceea sau ba? pentru aceea m'am hotărât numai decât, ca Lunia, în cea mai de aproape ședință să me descoper și eu despre poziția mea ca român, față cu acest consiliu imperial înmulțit; — acest cuget al meu l'am împărtășit și dlui Andreiu Mocioni și deputaților din Croația și Voivodovina, ca și ei să facă din partele o asemenea descoperire pentru apărarea egalei îndreptățiri a națiilor.

Încă m'am consultat și cu baronul Siokcevic, gubernatoriul Banatului și al Voivodovinei, carele în toate s'a învoit cu mine și s'a făgăduit, că va merge și el la președintele consiliului imperial înmulțit și pe la ministri, ca să spriginească gândul acelora, cari vreau în ședința viitoare să se descopere despre pozițiunea lor; deci lucrul acesta devenind în cunoștiința acum țășilor bărbați, a făcut senzație mare și s'a referat și Maiestății Sale, țăcându-ne noauă, cari vrem să ne descoperim în fiutoarea ședința, că mâne, Duminecă, ni se va da răspuns despre toate.

16. Duminecă, în 22 Maiu (3 Iuniu), am fost poftit la archiducele Rainer pe 12 oare, și înfăcișindu-me înaintea Înălției Sale la timpul prefipt, mi-a spus Înalt același, că până la 16 membri ai consiliului imperial înmulțit i s'a ivit, pentru de a descoperi și ei poziția lor, precum a făcut contele Apponyi, adăogând, că dreptul de vorbire nu se poate denega nimenui; fiind-că însă aceste descoperiri ar putea trage după sine lupte politice, la care însă de a da prilegiu să nu grăbească nimenea, căci acelea și așa în decurgerea pertractărei obiectelor de abia se vor putea ocolii; pentru aceea Înălția Sa află de bine a provoca pe acei domni, cari au de gând a se declara despre poziția, ca să se lase de aceea și să se mulțămească cu descoperirea lui, carea o va face în ședința de mâne; despre aceea, cum mai mulți membri ai consiliului imperial au vrut să se descopere despre poziția lor, după analogia descoperirii contelui Apponyi, și cum El (archiducele) a poftit pe acei consilieri a se lăsa de astfelu de cuget pentru binele păcei ș. a. Eu înțelegând părerea aceasta am răspuns archiducelui, că me supun voiei lui, însă să-mi fie

mie și altor iertat, cari am vrut să ne descoperim a ne scula de pe scaune și a ne arăta prin aceea, că cari dintre membrii consiliului au vrut să facă po-
menita descoperire, și că apoi toți, cari se vor scula
să se petreacă cu nume în protocol și să se publice
prin Gazeta oficioasă, ca să înțeleagă nația română,
că bărbații ei dela consiliul imperial înmulțit apără
drepturile și dorințele ei. Archiducele s'a învoit
în aceasta a mea rugare și s'a promis a o încuvi-
ința. — Astăzi am căpătat invitația de a lua mâne,
(Lunea) la 4¹/₂ oare parte la prânzul împărătesc. —
Așisderea contele Rechberg, ministrul din afară, m'a
pofit la tee pe Marți după teatru, în toate săptămă-
nămile.

17. Luni, în 23 Maiu (4 Iuniu) a fost ședință,
în carea archiducele Rainer a făcut următoarea des-
coperire: „die von dem Herrn Grafen Apponyi und
Andrássy in der vorigen Sitzung zur Präzisirung
Ihrer Stellung im verstärkten Reichsrathe abgege-
benen Erklärungen, haben mehrere Reichsräthe aus
verschiedenen Kronländern veranlasst, mir den Wunsch
auszusprechen, auch über ihre Stellung in dieser
Versammlung eine Erklärung abgeben zu können, in
welcher sie dieselbe gleichfalls präzisiren wollen.
Bei voller Würdigung der Beweggründe dieser Wün-
sche glaube ich doch, dass dadurch eine längere
und möglicherweise aufreizende Discussion hätte
herbeigeführt werden können, und da die Bestim-
mung dieser hohen Versammlung dahin geht, die
Eintracht und die Verbrüderung aller Stämme der
Monarchie zu befestigen, so glaubte ich die Herrn er-
suchen zu sollen, von diesem Vorhaben abzustehen.
Indem ich die Versammlung hievon in Kenntniss
setze, spreche ich zugleich meinen Dank für die Be-
reitwilligkeit aus, mit der die betreffenden Herren

Reichsräthe auf dieses mein Ersuchen eingegangen sind.“ — După sêvêrșirea acestei cuvântări m'am sculat eu și Mocioni din partea nației române, episcopul din Timișoara, Samuil Masirevics din partea nației sêrbesci, episcopul din Slavonia, Strossmayer din partea nației Croate și Maager din Brașov în numele nației săsesci, rugându-ne, ca numele noastre, cari am vrut să precisăm poziția noastră să se petreacă în protocol și să se publice cu protocolul spre legitimarea noastră înaintea națiilor noastre. Rugarea noastră s'a încuviințat, și apoi președintele s'au declarat, că obiectul țilei este consultarea despre buget, de aceea poftesce, ca după prescrisul procedurii (Geschäftsordnung) să se aleagă comiteturi. Senatorul, contele Clam-Martinitz a cerut voie de a da părerea sa și a propus, ca în privința obiectului de buget bine ar fi a se abate dela prescrisul procedurii, care hotăresce, ca din șapte membri să constea comitetul și a alege un comitet de 21 membri și spre acest sfârșit a ne ruga de Maiestatea Sa pentru modificarea §-lui 9 din prescrisul procedurii ș. c. l. După Clam-Martinitz a vorbit baronul Geringer, pentru de a rămânea pelângă procedura prescrisă; apoi au mai vorbit mulți pro și contra, de unde apoi a urmat votisarea de a se vedea părerile senatorilor și așa făcându-o votisarea, proiectul contelui Clam-Martinitz a căpătat pluralitatea perfectă a glasurilor, de aceea a țis archiducele, că va refera treaba Maiestăței Sale și despre rezultat va însciința senatul, și așa s'a încheiat ședința de astăzi. Veți „Wiener Zeitung“ Nr. 134. — Astăzi am prândit la masa împêrâtească, unde au fost 80—90 oaspeți. Masa a fost cât se poate strălucită.

18. Mercuri, în 6 Iuniu călindariul nou, era ședință, în care a însciințat președintele archiduce

Rainer, că Maiestatea Sa a îngăduit, ca ceruta abateri dela §. 9 din Geschäftsordnung, în cazul acesta special se poate face. Deci s'au purces la alegerea comitetului, carea s'a și făcut, (veți „Wiener Zeitung“ Nr. 135), și s'a încheiat ședința.

19. Vineri, în 8 Iunie, ședință. Obiectele despre Grundbuchs-Ordnung și despre Ausgleichs-Verfahren, în treburi de ereditări. Obiectul despre Grundbuchs-Ordnung a dat privilegiu contelui Bercoti de a provoca o discusiune foarte interesantă, la care și ministrul de justiție a luat parte, și s'a încheiat cu aceea, ca un comité de 7 membrii să se aleagă în înțelesul Geschäftsordnungului, ceea ce s'au și făcut, veți „Wiener Z.“ 137, 138. După săvârșirea acestora a venit rëndul la obiectul despre Ausgleichs-Verfahren în treburi de ereditări, aci încă s'a săvârșit treaba cu alegerea unui comité de 7 membrii și ședința s'a disolvat, ceea ce a ținut 4 oare.

20. Sâmbătă, în 10 Iunie a slobođit președintele un cerculariu cătră acei senatori imperiali, cari nu sunt membrii comitetelor, cu aceea, că aceia se pot îndepărta dela Viena pe 14 zile, de vreme ce operatele comitetelor înainte de 14 zile de abia pot fi elaborate și săvârșite. Unii dintre senatori s'au și folosit de aceasta îngăduială, ducându-se la casele sale; dar eu am rămas în loc din pricina prea învederată, adecă a îndepărtării cei mari a Sibiiului dela Viena, ocupându-me într'aceea cu prelucrarea opului meu despre istoria bisericească.

21. Luni, în 18 Iunie 1860 am căpătat dela presidiul consiliului imperial înmulțit înștiințarea despre aceea, că Joia viitoare în 21 Iunie la 11 ceasuri se va ține ședință despre Ausgleichsverfahren și despre Grundbuchs-Comité.

22. Joi, în 21 Iunie a fost ședință, substratul a fost Ausgleichsverfahren și Grundbuchs-Comité. Substratul cel dintâiu nu s'a putut pertracta, căci baronul Lichtenfels, carele ar fi trebuit să referețe a absentat din ședință din pricina bolnăvirei sale. Deci s'au luat în desbatere Grundbuchs-Comité, și adecă alegerea de un membru la acest comité în locul contelui Bercoti, carele a ieșit din comitet, căci părerea sa rămase în minoritate. Obiectul acesta pe cât se părea la început de neînsemnat, pe atât în decurgerea vorbirilor s'a făcut foarte însemnat, pentru-că consiliarii unguri l'au tras la terenul național, dicând, că limba, în carea să se ducă aceste cărți să fie ungurească și la acelea popoare neunguresci, căci în aceasta se învoiesc toate națiile și fiind-că ungurii și în ședințele trecute au vorbit despre limba lor, ear consiliarii din celelalte nații până acum n'au fost vorbit despre limbă: pentru aceea acum au vorbit și ei și adecă polonii, croații și eu din partea nației române, pentru egala îndreptățire a tuturor națiilor și a limbilor lor. Veți „Wiener Zeitung“ Nri 148, 149, 1860.

23. Luni, în 20 Iunie căl. nostru sosî la Viena patriarhul și metropolitul Iosif Raiacici, și s'au sălășluit la otelul „Maisel“. Marți în 21 Iunie mi-a făcut curtenire și am înțeles dela el pricina venirii sale la Viena, că adecă va să se plângă împăratului pentru nedreptățile, care le iscusesce ierarchia din partea unor amployați de frunte, precum a ministrului conte Thun și fostul gubernator al Croației, contele Coronini. — Patriarhul a avut audiență la împăratul Joi în 23 Iunie și într'altele a cerut voia dela Maiestatea Sa de a putea așterne o petiție cu episcopii și consilierii imperiali, cari se află de față la Viena și adecă cu episcopii dela Bucovina

Eugenie (carele în treaba noului lor gimnasiu din Suceava și a iconostasului pentru biserica lor catedrală din Cernăuți se afla la Viena), dela Timișoara Samuil Masirevics și cu mine, apoi cu domnii Andreiu Mocioni din Banat și baronul Petrino din Bucovina, — ambii consilieri imperiali.

Patriarchul și-a și compus o petiție și a chemat în 28 Iunie la sine pre țășii trei episcopi și pe cei doi consilieri imperiali la consultație. Aci s'a procețit conceptul compus de cătră patriarchul sêrbesc, carele numai pe episcopul Timișoarei l'a mulțămît, eară pe ceialalți nici decum, pentru-că era întocmit într'un înțeles, care, după convingerea episcopilor și consiliarilor de nația română este spre vătêmarea canoanelor și a obiceiurilor, ce le-a avut nația română din vechime în viața sa din afară bisericească, și adecă conceptul sus atins cuprindea în sine 1-lea: o rugare pentru centralisația strînsă a bisericei întregi, dela care se atârne jurisdicția cea mai înaltă asupra tuturor eparchiilor și a fondurilor tuturor eparchiilor și centrul ei să fie Carlovițul și sinodul de acolo, în care sinod să se aleagă toți episcopii; a 2-a: rugare pentru ținerea sinodului cu toți episcopii din Austria, care sinod să hotărească obiectele pentru un congres național, carele apoi s'ar și ținea pe basa privilegielor nației sêrbesci și s'ar chema și cați-va deputați din eparchiile Ardealului, Bucovinei și Dalmației. După-ce s'a procețit conceptul întreg, carele încă și alte puncte afară de cele pomenite cuprindea în sine, care eu aci le trec cu vederea, căci au fost mai puțin însemnate, — episcopul Bucovinei, Eugenie, numai decât s'a declarat a nu se putea mulțămi nici cu centralisarea, nici cu sinodul din Carloviț, căci clerul și poporul eparchiei sale doresce o con-

stituire a eparchiei lor după canoane și cu privire la împregiurările locale de acolo, precum și recâștigarea averei și a administrației ei în mâna sa dela guvern.

Tot în înțelesul acesta s'a descoperit și baronul Petrino, ca eparchiot al diecesei Bucovinene, făcând și nisce înfruntări asupra politicei, ce au observat Carlovițul până acum, și dicând, că Bucovinenii n'au încredere în sinodul Carlovițului, căci acest sinod, deși a dat lor până acum numai un episcop sêrb, totuși eparchia lor este așa saturată cu acest un episcop sêrb, încât nu mai doresce, ca să mai aibă mai mult vre-un episcop dela ȕisul sinod, pentru-că episcopul acesta sêrb a predat bunurile și averile bisericesti bucovinene guvernului civil în administrație. El, baronul Petrino, mai adause, că el și astăđi își aduce aminte, cum tatăl lui în casa proprie a înfruntat pe episcopul sêrb, anume Vlahovici, pentru aceea, căci a subscris instrumentul predărei averii bisericesti în mâna guvernului, carele încă și astăđi ține la sine averea eparchiei lor și nu vrea, ca să o predea îndărăpt, deși eparchia a petiționat pentru aceasta. În urma acestora a ȕis lăudatul baron Petrino, că acei episcopi ai lor au fost mai buni, pe cari dela guvern i au căpătat, decât episcopul acela sêrb, pe carele l'a trimis lor Carlovițul, de aceea lucră acuma eparchia Bucovinei de a se organiza potrivit poziției sale, ca ea să-și aleagă episcopul seu și să administreze averea religioară, dar nu sinodul sêrbesc dela Carloviț; după-ce baronul Petrino toate acestea și acestor asemenea adevăruri le-au vorbit, și-a descoperit cugetul seu și dl Andreiu Mocioni, că nația română nu se poate mulțami cu cuprinsul ȕisei petiții, căci doresce a fi coordonată, dar nu sub-

ordinată nației sârbesci, și nu ca să depindă dela sinodul din Carloviț în cele bisericesci; pentru aceea a propus laudatul domn Mocioni, că deo-camdată să se ceară voia dela guvern, de a se putea ține adunarea obstească bisericească din toate eparchiile și deputații din partea preoțească și mirenească să se aleagă după numărul împopulației a fiecărei eparchii. Propunerea aceasta o au primit și episcopul Bucovinei, baron Petrino și Eu, dar patriarhul și episcopul Masirevics nu; patriarhului nu i-a plăcut nici espresia aceasta: „Kirchenversammlung“ (conferința mergea în limba germană) și ținea, că o astfel de adunare nu se poate chema altfel decât „National-Congress“, căci așa stă în privilegiile nației sârbesci, dela care El (patriarhul) nu se poate abate, „căci nația l'ar ucide cu pietrii.“

Mai departe patriarhul și episcopul Timișoarei nu s'au învoit nici în aceea, ca preoții și mireni să se aleagă după numărul împopulației din fie-care eparhie, ci să rămână împărțirea cea de până acum a deputaților, chemându-se câțiva preoți și mireni și din partea Bucovinei și a Ardealului, apoi au mai observat acești doi archiereii sârbi, că trebuie a se face alegerea episcopilor prin sinod arhieresc, căci așa poruncesc canoanele, dar nu prin eparhii singuratică, precum aceasta vreau să facă eparchiile române; la care Mocioni și Petrino au răspuns, că dacă se poate face alegerea metropolitului sârbesc prin preoțime și popor, atunci de ce nu s'ar pute face și alegerea de episcop român prin cler și popor? La care au răspuns archiereii sârbi, că așa este în privilegiile sârbesci. La care baronul Petrino au răspuns: că dacă este asupra canoanelor alegerea episcopilor prin mireni, atunci trebuie să aibă și

românii metropolit, pe care preoțimea și poporul se-l aleagă, ear episcopii români se se aleagă prin sinodul acestui metropolit român. Eu după-ce tot am tăcut am luat vorba și am proiectat, că este neapărată lipsă ținerea unei adunări obștesci a tuturor eparchiilor din monarhiă și alegerea membrilor acestei adunări după numărul sufletelor din fie-care eparchie. Pe lângă toate că noi românii am motivat părerile noastre foarte bine și după principiul egalei îndreptățiri și al frăției religio-nare, totuși au cădut acelea în pământ sec, căci conferința o au disolvat archierei sârbi cu aceea, că Joi în 30 Iuniu earăși se ne adunăm și ei vor chema încă doi sârbi la aceea conferință, căci acum au fost numai doi sârbi, dar patru români la conferință. Joi în 30 Iuniu ne-am și adunat earăși — fiind din partea sârbilor poftiți DDLor Mnagenoviciu, din Sir-miu nobil, și Maticiu, Maior auditor pensionat. — Conferința aceasta încă a ținut trei oare, dar fără folos, căci partida sârbească apăra privilegiile sale și vrea, ca aceste privilegii se servească de basă pentru organisarea bisericei întregi din Austria, ear partea română pretindea o organizație pe basa canoanelor cu privire la viața bisericească de mai în-ainte a nației române. Ací earăși multe înfruntări s'au făcut ierarhiei sârbesci pentru abuzurile și supremația, care sârbii se nevoiau ale refrânge, însă în zadar. În sfârșit am vorbit eu ținând, că pentru binele obștesc al ortodocsiei noastre aflu de mare folos o adunare obștească bisericească, și ca aceasta se se poată face fără vătămăre de privilegiile sârbilor, se se țină în rugarea, ce s'ar compune, că adunarea aceasta obștească se cere acum în chipul acesta cu acel adaus, că aceea se nu prejudicieze privilegiilor nației sârbesci, prin urmare adunarea cea

propusă de mine ar avé a se considera ca o adunare estra-ordinară. Românii s'au învoit, dar sêrbii nu, ci au rëmas la „National-Congress“ al lor. Mai pe urmă am propus eu, doară ar fi bine, că din partea amëndurilor nații sê se aleagă câți-va bărbați de încredere pentru desbaterea lucrurilor bisericesci. Românii și în aceasta s'au învoit, dar sêrbii nu, și așa au rëmas și aceasta conferință fără sporiu. Însê partida sêrbească s'au pûtut convinge, că nu va putea subjuga și pe viitoriu pe românii bisericesci, pentru-că purtarea Dlor Petrino și Mocioni au convins pe sêrbii, ca românii vreau și sciu sê apere dreptul lor bisericesc și că numai coordinați vreau sê fie cu sêrbii, dar sub-ordinați nici decum nu se vor da lor.

Andrei de Mocioni, m. p.

Nicolaus A. Bar. Petrino m. p.

NB. Pasagiul acesta sub Nr. 23 s'au cetit DDlor Mocioni și Petrino și l'au aflat de tot potrivit celor întëplate, de aceea au și scris numele lor aicea.

Andrei, episcop.

24. Dela 21/9 Iuniu până astăzi adecă până în 18/6 Iuliu nu s'a ținut ședință, dar nici s'a putut scî, când se va ținé, căci comitetul bugetului, primind numai în aceste zile bugetele ministeriilor, încă nu e gată cu elaboratul seu. Astăzi însê în 18/6 Iuliu am căpëtat scirea oficioasă, că mâne la douë oare după meadăși se va ținé ședință plenară, a cărei obiect va fi: „Die Mittheilung eines Allerhöchsten Handschreibens.“ Scirea aceasta a stërnit în toți consiliarii imperiali o gândire serioasă și doioasă de a puté afla cuprinsul acelu obiect. Au fost și la mine unii dintre consiliarii imperiali de a înțelege dela mine ceva mai deaproape despre obiec-

tul ședinții de mâne; însă eu încă nu le-am putut spune lor ceva hotărît, și așa se aștepta oara a 2-a de mâne cu cea mai mare încordare.

25. Joi în 19/7 Iuliu la două oare s'a ținut ședința consiliului imperial înmulțit și s'a procetit Handschreiben împăratului, cătră președintele suslăudatului consiliu, archiducele Rainer, care așa sună: Lieber Herr Vetter, Erzherzog Rainer! Ich habe beschlossen künftig hin die Einführung neuer Steuern und Auflagen, dann die Erhöhung der bestehenden Steuer und Gebühren-Sätze bei den directen Steuern und bei den Gebühren von Rechtsgeschäften, Urkunden-Schriften und Amtshandlungen, endlich die Aufnahme neuer Anlehen nur mit Zustimmung meines verstärkten Reichsrathes anzuordnen und eine Ausnahme hievon bloss im Falle einer Kriegsgefahr insofern vorzubehalten, als ich mich mit Rücksicht auf die Verhältnisse zu einer ausserordentlichen Einberufung meines verstärkten Reichsrathes nicht bestimmt finden sollte.

Euer Liebden haben diesen meinen Beschluss dem verstärkten Reichsrathe zu eröffnen.

Wien den 17 Iuli 1860.

Franz Josef m. p.

După procetirea acestei hârtii împărătesci, președintele a descoperit consiliului că încunosciințarea aceasta despre încrederea cea mai înaltă a Maiestății Sale nu poate să dea privilegiu la desbateri, de aceea ȳice mai departe președintele, că înalt același este convins, cumcă toți Domnii consiliari imperiali din simț de mulțămire vor întona împreună cu el în strigarea: „Să trăiască Maiestatea Sa Împăratul!“

La care provocare a și întonat tot consiliul de trei ori: Să trăiască împăratul, și ședința s'a disolvat: „Wiener Zeitung“ Nr. 170, 1860.

26. În 3 Septembrie căl. nou am primit elaboratul comitetului celui din 21 membrii stătătoriu despre toate bugetele statului cu aceea, că ședințele plenare se vor începe în 10 Septembrie căl. nou.

27. În 10 Septembrie călin. nou s'a început pertractarea raportului comitetului de 21 membrii; în ziua aceasta s'au tractat și finit bugetul casei împărătesci, al cabinetului, al consiliului imperial, al ministeriului din afară și al ministeriului de cult. La acesta de pe urmă s'au ridicat observări serioase din partea acelor consiliari imperiali, cari nu se țin de legea catolică. Așa am cuvântat și eu în treaba bisericeii și a scoalelor noastre, precum și baronul Petrino din Bucovina, Mocioni din Banat și Masirevici, episcopul Timișoarei. Veți „Wiener Zeitung“ Nr. 214, 215, 216. — La imputățiile făcute din partea baronului Petrino a răspuns ministrul cultului graful Thun și aci s'au născut o dispută sanguinoasă, de aceea am vorbit și eu despre scoalele confesionale și profesorii, ce se pun la aceste scoale. Cuvântarea mea era îndreptată pentru denumirea însușirilor scoalelor și profesorilor confesionali și așa s'a pus capăt disputei. În cuvântarea mea cea dintâiu despre biserică și școală am îndreptat rugarea mea către Maiestatea Sa, ca să binevoiască a denumi I. o secție deosobită la ministeriul de cult pentru trebile noastre bisericesti și școlare, ceea ce se compună din bărbații noștri confesionali; II. a rându-i ca din vistieria statului să se dea ajutoriu și noue spre scopuri bisericesti și școlare; la chieltu-eala cea trebuincioasă pentru zidirea școlii triviale și reale din Abrud încă să se prelimineze în bugetul ministeriului de cult pe a. 1860/61.

28. Vădând eu, că cuvântarea din ședința din 10-lea Septembrie s'a tipărit cu nisce greșeli în

Nr. 215 al „Wiener Ztg.“ m'am rugat de președintele pentru îndreptarea lor, ceea-ce a și urmat în Nr. 216 al „Wiener Ztg.“ pag. 3619.

29. Marți în 11 și Mercuri în 13 Septembrie căl. nou s'au luat în pertractare bugetul militar al ministeriului din lăuntru, al justiției și al poliției, cu care privilegiu am propus ca fondelile bisericesci să se dea îndărăt episcopiiilor concernente. Apoi am propus ca să se modifice aceea din raportul comitetului, unde se țice, că la Tirol, Dalmația și Austria inferioară să nu se dea mai mult ajutoriu din vistieria statului, și să se țică, că după împregiurări să se dea încă și altor provincii ajutorințe din vistieria statului, când vor avea vre-o lipsă temeinică. Apoi am mai adaus, că la întemplantarea, dacă nu s'ar primí aceasta a mea propunere, atunci votez pentru stergerea acestui punct din raport. Moția aceasta a mea a dat privilegiu la desbateri serioase și a tras după sine nu numai stergerea acelu punct prin mine propus, ci încă și a altor 2 puncte din raport. Veți „Wiener Zeitung“ Nr. 216, 217, 218, 219.

30. Vineri în 14 Septembrie căl. nou s'a pertractat bugetul ministeriului din lăuntru, la care privilegiu senatorul imperial dl Jacob din Gherla a espus slăbiciunile amplotiaților de acuma și a descoperit, că populațiunea ardeleană dorește îndărăt cea de mai înainte împărțire națională a țerei. („Wiener Zeitung“ Nr. 220).

La care am observat eu, că astfeliu de împărțire a țerei nația română nu o poate pofti etc., la care apoi dl Jacob mi-a răspuns cu un entusiasm țicând, că nația română n'a avut lipsă de a-și cumpăra cu sânge egala-i îndreptățire națională, despre care eu am pomenit în cuvântarea mea din 21

Iuniu, căci românilor din partea țerei li s'au dat egala îndreptățire („Wiener Zeitung“ Nr. 221). Ear eu am cerut privat dela dl Jacab, ca să-mi arete, unde este legea aceea a țerei despre egala îndreptățire a nației române? Dlui 'mi răspunse: că aceea este scrisă în inima fie-cărui ardelean.

Deci în ședința din 15 Septembre am răspuns public dlui Jacab și am arătat senatului imperial, că nu eu, ci dl Jacab a vorbit fără temeiu. („Wiener Zeitung“ Nr. 222). Și la aceasta a mea vorbire a răspuns Jacab, dar fără temeiu. În aceste două ședințe din 14 și 15 Septembre s'au făcut guvernului multe încriminări pentru măsurile guvernamentale în toate ramurile administrației publice, la care cu greu a fost guvernului de a se justifica, căci asupra fie-cărei justificății a urmat alte noue împutări, precum se vede din cuvântările senatorilor imperiali.

8. *Episcopul Șaguna scrie episcopului Hackman cerënd consensul în cauza desfacerei ierarhice de Carlovitz.*

Ad Nr. 23 ex 1860.

Escelenția Voastră! Înaltpreasfințite Doamne
Episcoape!

Fiind-că patriarhul sêrbesc, Iosif Raiacici, a așternut o petițiune la Maiestatea Sa, prin carea densus, fără privire la contrapărerile și observările noastre, ce ni le-am fost făcut asupra descoperirilor lui, în cele două conferințe avute cu el aicea în Viena, — cere îndată în punctul cel dintâiu subordnarea episcopiiilor noastre metropoliei Carlovițiane: așa la provocarea D. D. de Mocioni și baronului Petrino ne vedurăm nevoiți, a face și noi o petiție în contra celei patriarhale, pe carea toți trei în corpore, adecă eu și suslăudații doi domni împreună

o inmanuară Maiestății Sale într'o audiență privată ieri în 11/23 August a. c. — Aceasta aflăm cu cale a o aduce la cunoștința Escelenției Tale, pelângă împărtășirea în copie a petiției pomenite aci în alăturare, spre știință, cu aceea, că ne-am bucura, dacă prin aceea am fi nimerit și întocmai și cugetul Escelenții Tale.

Viena, 12/24 August 1860.

Pelângă care cu deosebită cinstire rămân

Al Escelenții Tale

plecat serv.

9. *Răspunsul episcopului Hackman în același obiect.*

Nr. 102. 1860.

Escelenția Ta, Preasfințite Episcoape, mie întru
Christos iubite frate!

Stându-mi mulțime de lucru înainte, când am venit dela Viena acasă, și gătindu-me îndată spre visitația unei părți a eparchiei mele, care acum înainte de trei săptămâni am și început, eram silit, spre plăcuta scrisore din 12/24 August, până acum a tăcea, și numai în taină a me bucura pentru cele mie descoperite. Cererea ce Escelenția Sa al nostru arhiepiscop, a dat la Impăratul nu era de o potrivă cu cele de care Escelenția Ta și eu cu dl Mocioni și baron Petrino în adunare la Escelenția Sa am vorbit. Deci de mare nevoie au fost a descoperi împăratului și simțirile a românilor, ce prin Escelenția Ta și pomeniții domni s'au și făcut, și eu de acest pas foarte m'am bucurat, mulțămind Escelenții Tale pentru prietinesca înștiințare. Reforma, de care în pomenita adunare era vorbă, este pentru biserica noastră de necungiuată trebuință. Numai o bine întocmită ierarhie ar putea biserica noastră în Austria așa a o

întări, că nici un dușman nu s'ar ispití ceva împotriva ei a întreprinde. Nui nici o îndoială, cum-că numai unul Dumnezeu a păzit până acum biserica noastră de a ei cădere. Spre ce însă suntem noi chemați, dacă n'am avea a fi a ei adevărați episcopi, păstori, învățători, povățuitori și apărători? Nui cu bună seamă nici un Episcop între noi, fie el sârb sau român, care preaprinș n'ar dorí deplină unire și înțelegere întru toate. Ce folos însă, arhiepiscopul nostru rămâne și acum la aceeași socotință, ce din anii de apoi o avea aschimbându-o acum numai așa, că mai mult nu tăinuesce dorința sa, ca fundul religiei Bucovinei să se întrebuinteze și spre folosul altor eparhii, mai ales celor sârbesci, și cu bună seamă și celor românesci. Eu însă nici la una, nici la alta nu me voiu pleca, măcar că din tot sufletul doresc, ca românii să aibă nu numai a lor episcopi, ci și pre un al seu arhiepiscop. Cine însă din doi arhiepiscopi să fie mai mare, nu este așa ușor de hotărît. Una este însă limpede adevărul, că din unspredece episcopi în Austria, unul numai poate să fie mai mare, carele ar avea să ție cărma întregii biserici în monarhia Austriei, sub patriarhul Constantinoplei. Eu unul așa dogmatisc, și sum sigur, că atuncea va fi strînsă unire între toți episcopii, ei vor păstra atuncea între sine dragostea cea frățească, ei vor ținea vîrtos și necletit una și aceeași mărturisire a credinții a ortodocs-catolicescei și apostolicescei biserici a răsăritului, și vor păzi atuncea una și aceeași disciplină bisericească. Până-ce nu voiu fi încredințat, cum-că această socotință a mea, se va primí în soborul, ce va să se țină, ca o noimă, eu nici nu voiu mișca să me duc unde-va la un sobor, spre a strica numai vremea cea scumpă. Neintemeindu-se toate lucrările a soborului pe una ca aceasta

noimă, toate sfătuirile (discussiones) ar rămânea atunci cea numai ca o vorbă deșartă.

Aducând acestea, pe prea cinstita scrisoare a Escelenției Tale din 12/24 August a. A. Nr. 24 spre știință sum cu toată ce se cuvine cinste, a Escelenției Tale. S. M. Putna la 14/26 Septembrie 1860.

Plecată slugă și prietin

Eugenie m. p.,
Episcop.

10. *Respuns nou al lui Șaguna la răspunsul primit dela Hackman.*

Escelenției și Preasfinției Sale Părintelui episcop din Bucovina Eugen. Sibiu, 6 Octobree, 1860.

Pre cât m'a îmbucurat scrisoarea Escelenției Tale din 14 Septembrie a. c. Nr. 102, vedând dintrênsa rêvna cea înfocată, ce o aveți cătră binele obștesc al bisericeii, despre carea nici când nu m'am îndoit; pe atâta mai mult cuvintele acele din laudata-Ve hârtie, au desceptat în mine îngrigirea nepusă de mare, prin care ȳici Escelenția Ta: că „Una însê este limpede adevêrul, că din unspredece episcopi în Austria unul numai poate sê fie mai mare, carele ar avea sê țină cârma întregei biserici în monarhia Austriei sub patriarcul Constantinopolei.“

Îngrigirea mea, ce mi-a pricinuit mie această cugetare a Escelenției Tale, au produs în mine mulțime de gânduri, și în sfêrșit mi-am adus aminte de cartea canoanelor, ce la anul 1800 s'a compus la patriarhia constantinopolitană, și s'au intitulat „Pidalion“ adecă „Cârma,“ potrivit asemênării, ce face, sfântul Ioan Chrisostom bisericeii cu corabia. (Pre-cuvântare. Pidal. fața 3). Înaintea cărții Pidalion

precum este cunoscut și Escelenții Tale, stă o icoană înfățișând o corabie pe mare, și în corabie pe Christos ca cârmaciul, și pe apostoli și pe următorii lor ca pe vâșlași; despre corabia aceasta duhovnicească stă următoarea citație din sf. Ioan Chrisostom, tipărită sub aceea icoană a Pidalionului: „Prin corabia aceasta se închipuesce biserica sobornicească a lui Christos; a căreia temelie este credința cea ortodocsă a sfintei Treimi; eară scândurile și grințile sunt dogmele credinții și tradițiile; catargul este crucea; vântrelele sunt nădeșdea și dragostea; cârmuitoriul este Domnul nostru Iisus Christos; podarii și marinarii sunt apostolii și următorii apostolilor, și toți clericii, gramaticii și notarii, învățătorii cei după vremi; călătorii sunt toți ortodocșii creștini; marea este vieața aceasta; suflarea cea lină și zefirul sunt suflările și darurile duhului sfânt; vânturile sunt ispitele cele împotriva ei; ear cărma ei, prin carea se îndreptează cătră limanul ceresc, este cartea aceasta a sfințelor canoane.

Eu după-ce am socotit mult despre icoana aceasta și inscripția ei din Pidalion, am venit la aceea convingere, că patriarhia constantinopolitană n'a avut cu punerea corabiei, și a inscripției aceleia în fruntea condicei canoanelor alt scop, decât acela: ca să arete, cum-că în religia noastră ortodocsă răsăriteană:

1. Domnul și Mântuitoriul nostru Iisus Christos este capul și cârmaciul, căci el a întemeiat, și răscumpărat biserica sa cu scump sângele seu, ceea-ce este trupul lui;

2. Cum-că apostolii și următorii lor sunt aceia în biserica lui Christos, ce sunt vâșlași într'o corabie.

3. Cum-că cărma bisericei este cartea cea aprobată a canoanelor sfinților apostoli și părinți.

Eu me încumet a Te ruga pe Escelenția Ta, de a-mi da ertare, ca să ȋic cu toată cucernicia, cum-că garanția cea mai sigură pentru susținerea în curățenie a religiei noastre și a canoanelor ei, apoi pentru întărirea strînsă a buneii înțelegeri între toți arhieriei din Austria, precum și garanția cea mai sigură pentru susținerea ortodocsiei noastre în sfințenie și vađa atât înaintea creștinilor nostri, cât și înaintea stăpânirii mirenesci, și înaintea altora, carii nu se țin de legea noastră, — ȋic garanția cea mai sigură pentru toate acestea nu se poate afla în individualitatea trupească, fie ea înzestrată cu ori-ce titlu, ci numai și numai în acea individualitate duhovnicească, pe carea însa-și biserica cea mare dela Constantinopol o numesce cârma bisericei întregi, carea o efectuează sinoadele, la care se adună după firea obiectelor sau numai arhieriei, sau și preoții, diaconii și cei mai aleși creștini, precum este firea lucrurilor pertractânde.

Cârma aceasta a ortodocsiei noastre este o urmare firească al aceluși aședemînt nou, pre care îl numim noi peatra cea de capul unghiului, cea-ce s'a făcut dela Domnul, și este minunată întru ochii nostrii, pentru-că ea a întărit lumea creștină, carea nu se va clătí, nici se va biruí, de s'ar scula asupra ei ori ce puteri fizice și trupesci, căci toate acestea sunt trecătoare și adese-ori sie-și contradicătoare, ear cârma duhovnicească și puterea ei, sunt vecinice, și pentru-că cârma aceasta este însuși cuvîntul lui Dumnuđu, despre care a ȋis Christos: „că ceriul și pămîntul vor trece, dar cuvintele lui nu vor trece.“ Mat. 24, 35. Sciînd și vęđend noi astăđi, că cuvintele lui Christos s'au susținut până și în ȋilele noastre, trebuie să mărturisim, că aceasta împregiurare risipește ori-ce îndoială, ca cum

adevărul cuvintelor Domnului ar putea înceta oarecând. Puterea cea silnică a păgânilor și a stăpânierei lor n'au putut nimici cuvintele lui Christos la început, când adecă numai 12 bărbați au fost rânduți de Christos spre lățirea lor, și toți acestia, au fost asemenea între sine și cu iubirea frățescă au eșit în tot pământul vestirea lor, și până la marginile lumii cuvintele lor, și când avea trebuință să facă sau să hotărăscă despre un lucru mai însemnat, se adunau la olaltă, și chemând darul Duhului sfânt se sfătuiau. Cu atâta mai puțin putem noi astăzi gândi, că nu Christos, carele a făgăduit a fi acolo, unde doi sau trei se vor aduna în numele lui și în cartea aceea, carea biserica cea mare din Constantinopol o numesce și o prescrie de cârmă, ci un arhieriu dintre cei 11 ar avea a ținea cârma întregii biserici din Austria, atunci biserica noastră într'adevăr nu s'ar putea numi una sfântă sobornicească și apostolească biserică, căci nu s'ar ocărmuí după chipzuială individuală a unui muritoriu, prin urmare s'ar lipsi de caracterul ei cel primitiv și păstrat până în zilele noastre, prin care s'au apărut ea, de cătră feliuritele vijelii, ce se ridicaseră asupra ei din mai multe părți cu o vrășmășie cumplită, dar pe ea n'au putut nimici, pentru-că cuvântul Domnului s'a păstrat, carele în veac nu va trece și nici porțile iadului nu-l vor putea birui pe el.

Toate acestea le-am scris eu, ca să măturisesc Escelenții Tale cele tainice ale minții și inimii mele, și ca să scii că pre Escelenția Ta Te cinstesc și astăzi, precum Te-am cinstit mai înainte cu 25 ani, când am avut norocire a slují sf. Liturghie cu Escelenția Ta ca protodiacon la Carloviț. Primesce dar Avvo bune! aceasta a mea mărturisire, și nu Te îndoí nici spre viitoriu despre cinstirea mea adevărată, cu carea pentru totdeauna rămân.

II. *O epistolă alui Andreiu de Mocioni, în care răspunde lui Şaguna la o epistolă privitoare la desfacerea ierarhică de Carloviţ.*

Euer Excellenz, Hochgeehrter Freund!

Ihre geschätzten Zeilen vom 20-ten dieses haben mir einerseits die sichere, mir so angenehme Kunde Ihres Wohlseins, und andererseits die Mittheilung der kaiserlichen Erledigung auf unser bewusstes Majestäts-gesuch gebracht. Beides erfüllte mich mit Freuden.

In Bezug auf das Letztere werde ich meinem Vorsatze treu bei Gelegenheit des, in Aussicht stehenden, serbischen, național-Congresses, den Antrag zur Wiederauflebung der romänischen, orientalischen Metropole mit dem Begehren machen, dass natürlicherweise an diese die Romanen von Banat und Ungarn angeschlossen werden. Eine gänzliche Trennung der Hierarchie werde ich keinesfalls zur Bedingung machen, da ich einmal dieselbe, wahrhaftig gesprochen, nicht wünsche, und dann an dieser Bedingung Alles scheitern dürfte.

Ich werde Ihnen Alles, was in der Zukunft vorkommen dürfte, mittheilen, und ebenso bitte ich mir auch Alles und insbesondere die Beschlüsse ihrer Diöcesan-Versammlung zur Kenntniss bringen zu wollen.

Empfangen, Euer Excellenz, zum Schlusse die Versicherung meiner unwandelbaren Hochachtung und Freundschaft, mit der ich bin, zu Foen, am 28. October 1860.

Ihr

aufrichtiger Dnr. und Freund
Andreas von Mocioni.

12. *Episcopul Șaguna recearcă pe metropolitul Șuluțiu a conduce o deputațiune națională la împăratul.*

Esceleției Sale Domnului metropolit gr.-catolic, Alecsandru Sterca Șuluțiu conte de Kerpenis, la Blaș. Sibiiu, 4/16 Novembre, 1860.

Esceleția! Convins, că Esceleția Ta nu ești mai puțin petruns de cât mine de însemnătatea — de viață sau de moarte — națională a Țilelor în care trăim, și că „acuma sau nici odată“ se cere dela noi, conțelegere, priveghiare și conlucrare, îmi iau voia a face inițiativa și a me adresa cătră Esceleția Ta.

Încercările, ce se vęd, că se fac din părți, Esceleției Tale sciute, spre paralisarea biletului de mână al Maiestății Sale din 20 Octobre a. c. emis pentru Transilvania, spre stergerea autonomiei Transilvaniei, spre unirea ei cu Ungaria și temerea de succesul acelor încercări, națiunea română nu-l poate privi altmintreni de cât ca o cestiune de viață sau moarte a sa.

În asemenea împregiurări grave, m'am înțeles cu bărbații nostri competenți de aici, că ce ar fi de făcut? Și am venit la couvingerea aceea, că mergerea unei deputațiuni respectavere la Viena, cu o Ți mai curënd, este de neaperat.

Deci — fiind și Esceleția Ta cu Venerabilul Capitol de asemenea couvingere — ce nu me îndosc, vin — în numele meu și al inteligenției noastre de aici a Te ruga pe Esceleția Ta, ca ertându-ți starea sanitară să binevoesci a Te pune în fruntea deputațiunii, a desemna și pe unul dintre domnii canonici și pe alți 2—3 dintre bărbații inteligenți mireni.

Din partea noastră va merge protopopul Popasu, d. d. Constantin George Ioan, Ioan George Ioan din Brașov și dl Ioan Brote din Reșinari.

Întemplantu-se însă împregiurarea neasceptată, ca starea sănătății Escelenții Tale se nu Te erte nici decum la aducerea acestui sacrificiu; atunci Te rugăm pe Escelenția Ta, să faci ce-Ți va fi prin putință, ca în locul Escelenției Tale să se pună în fruntea deputațiunei Preasfinția Sa Domnul episcop al Gherlei.

Deputațiunea — după convingerea noastră ar avea de scop să descopere dorințele românilor în privința autonomiei patriei noastre, a constituirei ei viitoare și în privința realizării celor 10 puncte, ce am propus în senatul imperial.

Alătur Escelenții Tale o rugare Maiestetică, ce mi-a trimis Dnul c. r. comisariu de prefectură Dimitriu Moldovan, care noi o am aflat bună.

Rog pe Escelenția Ta de preaprețuita părere, de cele ce vei afla cu cale a dispune și despre Țiua plecării sau a Escelenției Tale — care tare ne am îmbucura — sau a preasânției Sale Dl episcop Alexi cu ceialalți, ca să știu a porni și pre ai nostri și sum

Al Escelenții Tale

plecat serv.

13. Metropolitul Șulutiun încunosciițează pe episcopul Șaguna despre rezultatul deputațiunii, ce o a condus la Maiestate.

Escelenția! După-ce din nenorocire bolnăvindu-me în Orăștie, fusei silit a păzi patul patruspre Țiece Țile, a treia Ți după ridicarea din așternutul boalei, adecă în 4 curg. cu sufletul în buze, în nădeșdea lui Dumnezeu îmi continuai călătoria către Viena, și după o călătoria continuă de patru Țile și

o noapte, în mai bune puteri de cum pornisem, sosii în 8 Decembre dimineața la 7 oare cu fericire în Viena.

Încă în aceeași zi a sosirei mele, adevărat în 8 Decembre, am adunat pe toți colegii mei și deputații națiunii — 20 la număr — și ne consultarăm despre făcândii pași.

Resultatul fii, că după stările împregiur pe lângă suplica adusă cu noi se se mai facă și a doua suplică, care s'a și făcut din șese puncte momentuoase stătătoare — un op prea bun de dl secretariu Babeșiu, bărbat foarte zelos, compus — care mai târziu prin dl protopop Popasu în copie îl veți căpeta, ear cu cealaltă suplică de mai nainte se și trimiseră trei deputați, cari se mijlocească la cabinet audiența la Maiestatea Sa.

Audiența pe 10 Decembre ni se dede, însă nu deputațiunii întregi în corpore, fără numai capilor aceleia și reprezentanților ambelor confesiuni, adevărat mie și domnului protopop Popasu.

Causa pentru-ce nu s'a primit în corpore toată deputațiunea Ve-ți afla-o mai târziu prin orala relațiune a domnului protopop Popasu.

Eri — 10 Decembre a. c. — dară, luând cu noi ambele momentoasele petițiuni furăm fericiți a fi primiți de Maiestatea Sa cu foarte multă și chiar părinteasca îndurare, libera orala espusețiune a rugămintelor nostre fii preagrațios ascultată și la Maiestate și la ministrul președinte graful de Rechberg, unde până astăzi am umblat.

Apromisiunile și orala asigurare pentru deplina egalitate a drepturilor noastre din ambe mai sus pomenitele înaltele locuri fură deplin îndestulitoare; cu un cuvânt, tare odichniți și mângăiați ne întoarserăm cu acest bun rezultat la sălașul nostru

și-l împărtășirăm tuturor fraților și colegilor noștri deputați, cari mai nainte se aflau tare mâchniți, căci n'au fost toată deputațiunea în corpore primită.

Fruptul ce-l vor produce aceste promisiuni, timpul ne va arăta; atâta Ve încredințăm, că esposițiunile și cererile noastre la preainaltele locuri fură cu o inimă deschisă, nesfite și nepregetate, nimica remânând neașternut și cu gura înaintea Maiestății și a ministrului președinte Graf Rechberg, ce am socotit a fi de lipsă și ce ni s'a vădut, că poate tare spriginí interesele noastre naționali, — de unde discursul nostru acolo a fost preainteressant, care mai târziu prin dl protopop Popasu mai pe larg îl Ve-ți înțelege, neavând acela-și în îngusta aceasta scrisoare loc.

Cu toate aceste cancelariul este — Kemény Ferencz — denumit și astăzi și oficios publicat; poate că nici aceasta nu se făcea așa, dacă boala nu mi-ar fi întârziat sosirea mea la Viena.

Totuși locul conferențelor este hotărît la rugarea noastră în Alba-Iulia.

Aici Ve închid spre revedere și un catalog al bărbaților, cari s'ar putea chema la conferență cu cancelariul la Alba-Iulia, făcut a seară cu grabă de adunarea deputaților, la care despre partea Escelenției Voastre, după-cum veți socoti, puteți face reflecțiuni, și adaugere, după-cum aveți despre unul sau altul mai genuină cunoștință, ca înainte de a se începe conferențele în Alba-Iulia, să avem gata catalogul bărbaților celor mai vrednici, din cari să se poată alege consultatorii în pomenitele conferențe, nu atunci cu pripa să nu scim pe cine să alegem.

Despre aceste acuma am aflat de lipsă frățesce a Ve încunoștința cu acel adaus, cumcă cursul lucrărilor noastre și celor de până acum și acelor de aci înainte cu reîntoarcerea dlui protopop Popasu

și a altor deputați îl veți înțelege mai pe lung și mai pe larg.

Despre alta cu deosebită frățescă venerațiune și stimă rămân

Al Escelenței Voastre

Viena, în 11 Decembre n. 1860.

umilit serv

Alecsandru St. Șuluțiu,
arhiepiscopul și metropolitul Albei-Iuliei.

Catalogul provocat în epistolă:

Basil Popp.	Gavrile Man, adj.
Dr. Ioan Maior.	Ioan Pipoș, pretor.
Alesandru Bohetel, adv.	Demeter Boer, pretor.
Georgiu Barițiu, director.	Iacob Bologa, cons.
Acsente Sever, propriet.	Florian Porțius, act.
Ioan Bran de Lemény.	Dionis Tobias, notariu.
Gavril Muntean, director.	Ștefan Fulep, propr.
Demeter Moldovan, com.	Georg Filip, concip.
Ioan Pușcariu, pretor.	Ioan Șipotariu, concip.
Georgiu v. Domșa, consil.	Nicolau Molnár, propriet.
Dr. Ioan Rațiu, avocat.	N. Berghian, sec. (Bel-grad.)
Dr. Iosif Hodoș, avocat.	Ioan Zsippa.
Elia Măcellariu, consilier.	Ioan P. Maier.
Iosif Pop, avocat.	Alesandru Lázár
Samuel Poruțiu, adj.	Paul Vasiciu.
Iosif Gerendi, adj.	Ioan Roman, notariu.
Spiridon Fetti, adj.	Eremia Para, secretariu.
Amos Francu, notariu.	Basil Bian, adj.
Georgiu Lica, căpit.	Georg Roman, asesor.
Ioane Purticille, căpit.	Eremia Mărginean, căpit.
Const. G. Ioan, neguț.	

14. *Reflecsiuni ale episcopului Șaguna către metropolitul Șuluțiu asupra epistolei precedente.*

Esceleță! Mult prețuita-Ve scrisoare din 11-lea ale curgătoarei o am primit și dintrênsa toate am înțeles, sincer încă mărturisesc, că cuprinsul ei mi-a înmulțit întristarea și știu, că toți care dintre bărbații nostri vor cunoaște cele scrise, aceea-și întristare vor simți în inimile lor, carea o am simțit și eu. Me doare inima, că deputația nu s'a primit, pagubă că Esceleția Ta n'ai scris oficiolului supremului cameral împărătesc, arătându-i, că nu numai în membrii deputației, ci în întreagă nație va produce o mâhnire oprirea deputației dela prezentarea sa înaintea împăratului, și că neconcederea aceasta de tot va descuragia nația în speranța de a vedea dreptele sale dorințe respectate, și că toți aceia puternici, cari și până acuma săpau groapă nației române, vor căpêta curagiu nou de a continua intrigile lor ș. a. — Împregiurarea aceasta fatală, că deputația nu s'a lăsat înaintea împăratului îmi vine de tot asemenea cu împregiurările anului 1848, când încă ni se diceau vorbe frumoase, dar ce folos? ele au rămas vorbe, și nici după 12 ani nu s'au făcut trup.

Oare sê mai așteptăm alți 12 ani! Vrășmașii s'au folosit cu opoșițiile lor de 12 ani; însă noi putem sê prevedem, că după 12 ani mai adênc vom zăcea în groapa goanelor. Eu rog pre Esceleția Ta sê binevoesci a compune un memorial prescurt despre dorințele naționale, și a-l preda împăratului în audiență privată, și dacă n'ai pomenit la audiența cea din 10-lea Decembre, că nația este tristă și batjocorită, căci deputația ei nu s'a învrednicit de fața împăratului seu, atunci sê binevoesci a pomeni aceasta la cea dintâiu audiență. În privința bărbaților

nostri pentru conferență cu cancelariul voiu urma părerei Escelenției Tale; încă și la treaba aceasta sum pesimist, căci me tem, că doară ne vor întreba pre noi, cari suntem capii bisericilor române, dar cancelariul cu guvernatorul vor face după placul lor, și recomandăția noastră va rămânea pe jos, căci noi vom propune din parte-ne bărbați cinstiți și credincioși nației, dar domnialor vor afla renegați români.

Noi stăm de tot rău, căci aud, că vrășmașii ar fi câștigat pe partea lor pe unii dintre acei români, cari se arată și acum români buni, însă spionează după lucrările și păreriile românilor, și apoi pentru bani toate le descopere dușmanilor; am cetit aseară și denumirea contelui Miko de președinte al guvernului ardelean, pelângă care cu deosebită cinstire sum.

15. Adresa lui Emanuil Gozdu către metropolitul Alesandru St. Suluțiu prin care cere părerea, cum are să reprezenteze la dieta din Pesta interesele românilor din Ardeal.

Ți este cunoscut, că la casa de sus a dietei Ungariei nu suntem mai mulți de doi români, căpitanul Chioarului și eu, toată greutatea dară în privința pretenșiunilor națiunii noastre, cade pe umerii nostri.

Fără îndoială va veni la desbatere cauza naționalității noastre, dară poate fi, că și cauza Unirii Transilvaniei cu Ungaria se va desbate.

Din Transilvania nu este nimenea la dietă, care se reprezenteze cauzele românilor. — Eu a-și afla de necesariu să vorbesc pentru interesele românilor din Transilvania, nu din împuternicirea lor, ci numai ca un român, care sciu dorințele lor, și care trebuie să se intereseze pentru bunul de comun al națiunii sale.

Drept aceea dară mi iau voia a ruga pe Esce-
lenția Ta, să binevoesci a-mi descoperi macesimul,
sau minimul pretensiunilor națiunei române din
Transilvania, Te rog însă să ai înaintea ochilor
acea împregiurare, că când națiuni fac pace între
sine, nu e consult să se târguiască ca ovreii, să mai
poată lăsa și din pretensiunile primarie, ci să țină
deodată atât pretind și de aci numai las nici o iotă!
Eu am sperare, că și maghiarii deodată vor țină,
cât vreau să dea, — înainte de toate pot să Te în-
credințez, că maghiarii din Ungaria nu sunt ca cei
din Transilvania, acestora le e greață de compilatele
și aprobatele Transilvaniei, acestia sunt convinși de
ficaloșia maghiarilor Transilvanii.

Dacă ai avea bunătate a me însciința despre
ultimatul pretensiunilor, Te rog să binevoesci a mi-l
comunica în forma de proiect de lege. (törvény ja-
vaslat alakjában).

Eu pentru națiunea română din Ungaria și
Banat, cuget a propune următorul proiect de lege:

1. A román nemzetnek egyházi és iskolai ügyei
a szerbek egyházi és iskolai ügyeitől örök időkre
el különöztetnek.

2. Tökéletes egyházi Autonomiája saját nem-
zetéből választandó Ersek alatt biztosittatik.

3. Érseküket Temesvároni székhellyel, ugy
Verseczen, Karansebesen, Aradon és Nagy-Váradon
székelendő püspökjeiket, egy az egyházi és világi ta-
gokból hasonló számmal, választó kerületekben vá-
lasztandó 100 tagból álló nemzeti Zsinat szótöbbséggel
választandja meg, s az ország Kormányának mege-
rösítés végett terjesztendi fel.

4. Az Érseknek 20,000, minden püspöknek
10,000, minden helység lelkésznek 400 frt évi fizetés
biztosittatik. — Nagyobb községekben 1000 lelken

felül 100 frt, 2000 lelken felül 200, és így tovább évi fizetésként az állam kincstárából biztosítottatik.

5. Minden községben csak egy rendes lelkész neveztetethetik ki, szükség esetében káplánok alkalmazandók.

6. A román nemzet részére Temesváron egy Akademia állittatik fel, melyen minden tanulmányok magyar és román nyelven fognak előadatni.

7. A nevelési ügyet a nemzeti Congressus fogja intézni, a főfelügyelés az ország Kormányát illetendi.

8. A vallás és közoktatási ministeriumban egy osztály, egy államtitkár vezénylete alatt a román egyház és közoktatási ügyekért fog felállitatni, melyben az államtitkár, és valamennyi hivatalnokok a napkeleti orthodox román nemzetből fognak alkalmaztatni.

9. Minden községek, kerületek és vármegyék, melyekben a román nemzet absolut többséggel bir, a belkezelésében a román nyelv leend hivatalos.

10. Az ily megyékben a nem románok más nyelven beadványaik elfogadtatnak, és azon nyelven beadottak határozattal ellátatnak.

11. Oly megyék, melyekben a román nyelv hivatalos, egymással román nyelven leveleznek.

12. Minden más hatóságokkal és a kormány-nal magyarul leveleznek, s onnan érkező magyar válaszokat elfogadni tartoznak.

13. A vallás és közoktatási ministeriumban a román nemzet részére felállított osztályánál román nyelven nyerendik.

14. Bihar megyének déli része, melyben a román lakosság tulnyomó szamu, egy külön megyévé alakul, s a szerint fog kezeltetni, mint a többi román megye.

15. Minden felebbviteli törvényszékeknél román birák és előadók kellő számmal fognak alkalmaztatni.

16. A törvénykezés a román megyékben román nyelven fog kezeltetni.

17. A közigazgatási kormánynál román egyének kellő számmal fognak alkalmaztatni.

Dacă Escelenția Ta ai avea vre-o reflexiune în privința §§-lor acestora, o primesc cu mulțămită.

Pe lângă acestea repețindu-mi rugarea, rămân cu distinsă stimă și reverință

Al Escelenției Tale

Pesta, în 2 Maiu n. 1861.

serb aplecat

Manuil Gozsdu m. p.

16. Metropolitul Șulugi consultează pe episcopul Șaguna, ce părere ar fi a se da lui Emanuil Gozsdu ca membru al casei Magnaților asupra cuprinsului epistolei precedente în cauza intereselor Românilor din Ardeal.

Nr. 286—1861.

Escelență! Bine-Ți vei aduce aminte Escelenția Voastră, că adunarea noastră națională din 1-a, 2-a, 3-a și 4-a Ianuariu a. c. în Sibiiu ținută, aducându-și aminte, că și după aceea se pot ivi la mijloc multe momentoase lucruri în treaba națiunii, cari ar aștepta grabnica lucrare și promoțiune, și în întâmplări urgente ca acestea, neputându-se mai adese ori sau națiunea sau toată inteligența ei aduna, și-a dat votul de deplina încredere în Archiepiscopului și în ședința 1-a și a 4-a a denumit o comisiune permanentă sub conducerea și presidiul nostru, primind asupra sa solidaritatea în toate lucrările ambilor și archiepiscopului, ce le-au făcut și le vor face în interesul

națiunii române, dându-ne în sesiunea a 4-a bărbați permanenți lângă noi, până când națiunea română își va câștiga dreptul seu de națiune politică.

În urma acestei hotărîri, venîndu-mi în dîilele acestea mai proaspete de dealaltăeri și de astăzi două cărți prea interesante în cauza națiunii noastre, una dela Ilustritatea Sa Domnul consiliariu imperial Andreiu de Mocioni, eară alta dela Ilustritatea Sa supremul comite a comitatului Crașeului Manuil Gozdsu, îmi iau îndrăsneală ambele acestea cărți în copie Escelenței Voastre cu aceea rugare ale comunica, ca să binevoiți ascultând și membrii comisiunii permanente a căroră cea mai mare parte este în Sibiu, a ve da în privința ambelor acestor cărți cât se va putea mai îngrabă părerea, ca să fiu și eu în stare ale da fără zăbavă răspuns.

În cartea Ilustrității Sale Andreiu Mocioni și în actul resignațiunii sale de deputat, care din mai multe gazete îl cunoașcem, aflu trei principiiuri prea solide, de cari dacă s'ar ținea toată națiunea strîns și statornicesce — după părerea mea — doară mai îngrabă am reeși cu recunoascerea naționalității, limbii și a altor postulate ale noastre la cale.

Unul este, că românii la dietele țerei, până când s'erbătorește nu se va recunoasce prin o lege pozitivă naționalitatea și limba noastră, și așa deputații români în acelea nu ar putea figura ca deputații națiunii întregi române, n'ar avea de ce alege și trimite deputați.

Al doilea principiu, că toate pasurile, care sunt de a se face în cauza națională, cu una înțelegere și unitis viribus a românilor din Ardeal și a celor din Ungaria și Banat, ca așa postulatele românilor ar insufla mai mare respect și ar avea mai mare ponderositate.

Și ca conțelegerea aceasta comună națională să se poată și efectui și trece în realitate.

Al treilea principiu ar fi, ca să se ceară și să se esopereze prin dieta din Ungaria, sau și prin dieta sau guvernul Transilvan un congres general al tuturor românilor din Ungaria, Banat și Ardeal, în care românii consultându-se, să determineze condițiunile, și să arete toate dreptele sale postulate, cu cari ar putea încheia frățietatea și ar putea primi unirea.

Eară Ilustritatea Sa Gozdu consideră cauza românilor din Transilvania deschilinită de a românilor din Ungaria, și după-cum mi se pare mie, simburile cărții Ilustrității Sale supremului comite Gozdu ar fi, ca să scie, că anumit românii din Transilvania ce postulate ar avea, dela cari nu s'ar mai putea abate, că târg nu se mai poate face și sub ce feliu de condițiuni ar voi a se uní Transilvania cu Ungaria? și acestea să se formuleze și să se dea înainte în formă de proiect de lege, ca Ilustritatea Sa — venind la tapet în dieta Ungariei și unirea Transilvaniei — nu ca reprezentantul bărbat al națiunei române din Transilvania, fără simpliciter ca bărbat român se poată propune, postulatele și condițiunile românilor transilvanieni, cu cari s'ar putea învoi la unirea Transilvaniei cu Ungaria, când s'ar lua la desbatere în dieta Ungariei.

Eară în privința Ierarchiei ortodocse resăritene precum și a administrațiunei și esistenței politice a românilor din Ungaria și din Banat ne împărtaşesc 17 §§-fi de lege, cerënd-ne reflecșiunile ce le-am avea asupra lor.

Eu pe Escelenția Voastră Ve fac atent mai cu samă asupra punctului al 3-a a proiectului acestuia.

După toate acestea acum eu cam pe scurt mi-a-și descoperi părerea.

Dacă nu m'a-și teme, că s'ar amâna lucrul ad graecas calendas, și poate prea târziu am ajunge

scopul, să putem căpăta pentru o comună înțelegre un congres general a tuturor românilor din Transilvania, din Banat și din Ungaria, așa cât până atunci dieta Ungariei, și ar face propusele sale pasuri pentru unirea Transilvaniei cu Ungaria — la care este temere nu cum-va și Maiestatea Sa, mai pe urmă silit de cercustări să se învoiască, așa fi cu totul de planul și simțemântul Ilustrității Sale Andrei Mocioni.

Ear dacă ve-ți socoti și Escelenția Voastră, că s'ar putea întâmpla, ca până-ce am putea dobândi congres național general, dieta Ungariei prezentând că românii nici pro nici contra, definitiv nu voesc a se declara, să-și iee la pertractare unirea Transilvaniei cu Ungaria, și esoperând la aceea și consensul Maiestății să o și efeptueze „de nobis sine nobis“; pentru o securitate mai mare, ca să nu ne bage de vină că morțiș am tăcut și nu ne-am dat postulatele și condițiunile, cu cari am voi să se facă unirea și înfrățirea; atunci n'ași afla a fi rău lucru să cercăm mijloc și să facem și acela pas, ca să trimitem Ilustrității Sale supremul comite a Carașului Manuil Gozdu toate postulatele și condițiunile noastre, cu cari am fi plecați a ne învoi și în unirea Transilvaniei cu Ungaria, rugându-l și spunându-i limpede, că acestea proiecte Ilustritatea Sa numai ca adevărat român privat din Ungaria, dar nu ca împuternicitul spre aceasta bărbat sau deputat a națiunei române din Ardeal poate să facă.

Pentru casul acesta eu dară Ve aclud și un proiect de lege, ca să-l desbateți înainte, și se ve faceți observațiunile cari le a-ți putea avea.

Tare bine ar fi, dacă barem o parte mai mare a comisiunei noastre permanente, ne-am putea aduna spre sfătuire în cauza aceasta așa de momentoașă pentru națiunea noastră, că prin corespondenți cu

scrisori cointelegerea se întemplă și mai târziu și nu așa deplin ca cu gura.

Eu dacă a-ți afla și Escelenția Voastră de bine, cu toată slăbia puterilor trupesci pe seara zilei aceleia — adecă pe 7/19 Maiu a. c. seara, când ve-ți ținea congres în Sibiiu, unde vor fi mulți bărbați români adunați, m'a-și repeđi și eu spre consultare la Sibiiu, și ași chema și pe unii membrii ai noștri, cari se țin de comisiunea permanentă să se afle pe diua aceea la Sibiiu.

Așteptându-Ve fără întârziere răspunsul, cu osebit a frătescei venerațiuni și stimulului cult rêmân

Al Escelenției Voastre

Blaș, 9 Maiu, 1861.

umilit serb

Alesandru Sterca Șuluțiu m. p.,
arhiepiscopul și metropolitul Albei - Iuliei.

Aclusul I, la adresa precedentă.

Prea onorate și prea amate dle unchiu!

Grăbesc a-ți împărtăși, că frații noștri români din Lugoș și cercul lui, m'au ales de ablegat pentru dieta maghiară în Pesta, însă fiind-că eu rêmânând credincios principiilor mele politice și naționale, nici decum, nu me simț îndreptățit a merge la dieta ungurească din Pesta, și acolo când se vor desbate trebile naționalităților, a începe și eu a lucra în numele amatei mele națiuni, fără de a-i cunoasce adevărata dorință și postulate, am aflat de lipsă a resigna această misiune onorabilă, respicând în resignațiunea mea motivele, cari me îndemnară la acest pas necesariu.

Înscințându-Te amate unchiule despre treaba aceasta, am onoare a-Ți trimite copia resignațiunei

mele, și a Te ruga precum să binevoesci a-mi face cunoscut statul trebilor noastre naționale de acolo, fiind-că eu atâta din amoare cătră amații connaționali mei din Ardeal, cu cât și din privire la devisa cea „*viribus unitis*“ doare ca toate păsurile noastre, cu cât e cu puțință să se facă în conțelegere, fiind natural, că numai cu astfeliu de modru vom putea ajunge scopul nostru dorit.

Recomândându-me amicitiei Tale remân cu amoare și reverință Al Teu

fiu aplecat și connațional sincer

Andreiu m. p.

Actusul II la adresa precedentă.

Proiect de lege pentru națiunea română din Transilvania.

§ 1. Az Erdélyi Román Nemzet ezennel Ünepelesen és törvényesen negyedik önálló Nemzetnek Erdélyben a Magyar-Székely és Szász külön és önálló Nemzetek sorába és Rangjába ezeknek eddig is élvezett és ezután is élvezendő előnyével, felvétettnék ismertetik el, és törvényesen nyilatkoztatik és az ő biztoságáért és megnyugtatósáért mind azon Erdélyi Approbatalis és Compilatalis ugy a Magyar Országgi Verböczi és a Corpus Jurisba eléforduló 1848-ik előtti törvények, különösen pedig (și aici apoi să se specifică oare câteva legi de acelea mai memorabile) melyek a Román Nemzet becsületének Nemzeti önállóságának, szabadságának, tökéletes jogegyenlőségének akár mi módon s akár közvetlen vagy közvetlenül távolról is derogálhatnak vagy praejudicálhatnak örök időkre végképpen ezennel eltöröltettnék, és töröltetteknek nyilatkoztatnák.

§ 2. A Román Nemzet nyelve egyenlőjoggal, szabadsággal és előnyökkel birjon a Magyar nyelv-

vel úgy a városi, megyei és az ország legmagassabb hatóságok publica administratiojában, mint az ország gyűlésekben is.

§ 3. Az Erdélyi Román Nemzetnek mint önálló Nemzetnek száma azon proportioval biztosítottik, melylyel Ő a Haza Terhét földbirtok és adó adás véreli és életelli Védelmezés által szemben a többi vele lakó 3 Nemzettel mindegyiket külön tekintve képviseli és hordozza.

§ 4. Ezen proportioval biztosítottik az Erdélyi Román nemzetnek azon Nemzeti Tisztviselők száma is, kik az Ország legsalsóbb jurisdiktion elkezdve úgy mint a legmagasabb Dikaszteriumoknál alkalmazandók lennének.

§ 5. Az Erdélyi Román Nemzet a maga képviselői Contingensét és a 3-ik § értelmében megállapítandó számát az Országos Gyűlésekbe önállóság, és a többi Erdélyi Nemzetek beleszólása és folyása kirekesztésével választja meg.

§ 6. Az Ország Gyűlés mikor országos Cardinalis Hivatalokra Tisztviselőket választatni, és azokra a Román Nemzet fiaiból arra alkalmas egyéneket a 3-ik és 4-ik §§-ok szerint alkalmazni akarna mindenkor respektálni és elfogadni fogja a Nemzet követői nagyobb része által, azon Román Egyéniségekre nézve teendő Ovását, kikbe a Román Nemzetnek tökéletes bizadalma nincsen és az olyanakat semmi ürügy alatt fel venni hivatalokra nem fogja.

17. Răspunsul metropolitului Șulățiu către Emanuil Goșdu la scrisoarea publicată mai sus în cauza românilor din Ardeal.

Illustrissime și Mult Stimate Domnule Supreme Comite! Mult stimata scrisoarea Ilustrității Tale

din Pesta în 2-a Maiu a. c. cătră mine îndreptată, în 9 a curgătoarei luni cu bucurie îndoită o am primit.

Cu bucurie îndoită ȃic: pentru-că noue documente aflu întrênsa, că în nobilul pept al Ilustrității Tale locuesce un simț adevărat și curat național, care face multă onoare unui adevărat fiu a națiunei noastre.

De altă parte vėd, că acest nobil simț național pentru fericirea națiunei noastre nu-l țini țermurit numai între marginile Ungariei, și singur numai pentru frații nostri din Ungaria, dară-l lățesci preste toată și întreaga națiune română, care este și în Transilvania.

Primesce Illustrissime și Mult Stimată Doamne! pentru acest mult prețuit, și noue de obsce tuturora multă mângăere și bucurie făcătoriu simț, adênca și frățienățiasca mea mulțămire! pentru-că vėd, că foarte logice și înțelepțesce cuprinđi și judeci cauza națiunei noastre, care este și trebuie să fie numai aceea-și și comună întregi națiuni din ambe acestea patrii Ungaria și Transilvania.

Credeme Illustrissime Doamne! că nici altmintre-lea națiunea noastră nu se va putea fericí, nici va putea eși la limanul cel dorit, numai așa, dacă vor lucra cu puteri unite și nu se vor despărți cu interesele și postulatele sale, carii nu pot fi nici la românii din Ungaria, nici la cei din Transilvania numai comune și acelea-și, carii asigurează naționalitatea și limba ei.

Illustrissime Doamne! fiind obiectul mai sus stimatei scrisori a Ilustrității Tale cătră mine date, foarte momentuos, și care atinge interesele a întregi națiuni române din Transilvania, la care eu singur un definitiv răspuns, pe care Ilustritatea Ta cu

siguritate să te poți rēdima în dieta Ungariei, nu pot cu acest privilegiu da: am aflat cu cale mult prețuita scrisoarea și dorul Ilustrității Tale al substerne desbaterei comisiunei noastre naționale, a căreia presidiu adunarea națională ținută în 1/13—4/16 Ianuarius a. c. în Sibiiu, l'au încredințat ambilor sei archierei de ambele confesiuni române, care cât mai curēnd — și precum socotesc eu în 15/27 a lunei curgētoare — adunându-se, celea de lipsă și drepte aici hotărîndu-se, Ilustrității Tale au oblu din sesiunea mai sus lăudatei comisiuni naționale, au prin mine fără de întârziere, în formă de proiecte de lege, și se vor comunica; pe carii apoi Ilustritatea Ta, ca pe voia și adevăratele postulate a națiunei române din Transilvania te vei putea cu securitate rēdima.

Până atunci eu îmi iau libertate a-ți trimite 11 esemplare din cuvēntarea mea ținută în conferențele regnicolare din Alba-Iulia, dintre cari unul ținēndu-ți pe seama Ilustrității Tale, celelalte să le poți dăruî zeלוșilor deputați români, cari se vor afla la dieta Ungariei, în care, dacă bine și cu atențiune se va ceti, mai cu samă pe paginile 21, 22, 24 și 25 se va vedea, și principiumurile, și dreptele postulate cu toate fundatele sale cause a națiunei române din Transilvania; pe lângă cari cred, că se va învērți și judecata comisiunei noastre naționale, și dela cari anevoie se va face o altă abatere — ci totuși răspunsul deplin al da, rămâne de a întregul judecații lăudatei noastre comisiuni naționale.

Atâta cu durere aflăm — și aceasta cu inima deschisă trebuie să o mărturisim, cum-că deși sunt postulatele națiunei române din Transilvania — și bine să fiu înțeles, că din Transilvania, unde românii pe lângă maghiari, și pe lângă toate celelalte națiuni la olaltă computeate cu numărul stăm ca 3

la 1 — prea drepte, și națiunea noastră cu toată sinceritatea se apropie, și vrea a încheia cu nobila națiune maghiară pentru toată vecia o adevărată amicitie și statornică frățietate, totuși împrumutata aceeași frățească aplecare a maghiarilor nostri din Transilvania, numai în frase, și în vorbe frumoase, da goale, însă nici în foile lor celea periodice a patriei precum e „Kölozsvári Közlöny“-ul, nici în organizarea dicasteriurilor, sau a comitatelor în faptă nu o aflăm, ci din contră, când ei și pe la dicasteriuri, și pe la comitate, așeadă individue de partea noastră, sau nu în cuviinciosul și proporționatul număr, sau de același feliu, în cari nu națiunea română, ci numai maghiarii au încrederea, se fac frații nostri maghiari transilvani înaintea românilor foarte tare suspicioși, cum-că ei n'au cuget curat de a se înfrăți cu românii, numai cu paguba cea mai grea a naționalității noastre române, și subordinarea intereselor ei, intereselor supremației egoistice a naționalității lor, și de aceea românii nu le pot crede, că au cuget curat cătră dênșii, pentru-că vëd, că și în foile sale celea periodice maghiare din Transilvania, și și din Ungaria nu primesc, și nu dau la lumină și la cunoscința publicului maghiar doririle și postulatele națiunei române, cari se cuprind în cuvântările și scrisorile bărbaților acelora, în cari națiunea are deplină încredere, ci ei primesc și publică numai scrisorile și articuli renegaților, cari înaintea românilor sunt în mare discredit, și cari miserabil lingușindu-se maghiarilor, ca să dobêndească deregătorii — precum și dobêndesc — vënd și jertfesc în propriul seu interes, cuviincioasele interese a națiunei noastre, și prin aceea amăgesc, înșală și duc în rêtăcire și opiniunea publică a națiunei maghiare, și o fac, ca statornicește până în ziua de astăzi, să ignoreze

voia, adevăratele dureri, și postulatele celea cuviincioase a națiunei noastre române, și se socotească, că numai o reacțiune și fracțiune mică a națiunei noastre nu ar accepta legile și uniunea din 1848; din care ignoranță și rătăcire, fără îndoială națiunea maghiară se vrea deștepta, dacă minteni după conferințele regnicolare din Alba-Iulia, cuvântările bărbaților de partea națiunei române la aceleași conferințe regnicolare chemați, gazetele maghiare⁹ per extensum le vrea lua în coloanele sale, și le vrea publica, și nu le vrea contemna, și ignora, precum au făcut.

Illustrissime Doamne! poți cu siguritate și în Casa magnaților, și în Casa deputaților dietei Ungariei tuturor spune, că din asemenea fapte, și din mai sus arătatele cause; românii din Ardeal nutresc o neîncredere mare în toate vorbele și promisiunile celea splendide a fraților sei maghiari din Ardeal, pentru-că acelea cu faptele lor nici într'o consonanță nu stau, și numai una speranță le mai remâne, ca nobila națiune maghiară din Ungaria, — care cum credem, din egoismul fraților sei maghiari din Ardeal, nici o parte nu voiesc a lua — va îndrepta — lucrurile, și respectând dreptele postulate a națiunei noastre din Transilvania, va da impuls și îndreptariu și maghiarilor din Transilvania.

Fii încredințat Illustrissime Doamne! și poți încredința cu siguritate ambe casele parlamentare a Ungariei și pe cei mai bravi și liberali bărbați ai Ungariei, cumcă națiunea noastră română din Transilvania, nu sunt nepretinii unirei Transilvaniei cu Ungaria; ei cugetă la o adevărată înfrățire și împăciuire cu națiunea maghiară; și pe fundamentul acestei, doresc a confăptui și conlucra întocma cu națiunea maghiară la o patrie comună independentă, tare și inflorită, și cred că spre dobândirea unui

scop așa sânt și mare, Ungaria, nu cea mai puțină putere, nici cel mai mic moment ar dobândi, dacă și-ar alipí și și-ar asocia sieși și pe națiunea română Transilvană, prin care națiunei maghiare pentru tot viitoriul, numai tărie și folos, și nici un scădemânt nu i s'ar cășuna.

Ci nobila națiune maghiară trebuie înainte să scie, că aceasta adevărată înfrățire a acestor naționalități, și acest mare folos, care din aceeași nu singur numai pentru națiunea română, da mai mult pentru națiunea maghiară ar resulta, numai așa se pot dobândi, dacă dreptele postulate a națiunei noastre se vor respecta și prin legi positive în diete facênde înainte se vor asigura.

De aceea te rog pe Ilustritatea Ta să manifestezi dietei Ungariei, că până atunci, până când acestea postulate drepte a națiunei române din Transilvania, și prin dieta țerei Ungariei, și prin cea dintâiu ținândă în Transilvania dietă nu se vor asigura, să nu urgăluască și să nu precipiteze, sau cu sila — înainte de escontentarea postulatelor române — fără voia și consensul acestora să esecuteze unirea Transilvaniei cu Ungaria, ca înțelepțese ne putem cu toții teme, ca aceea silnică unire, nu va aduce nici pentru națiunea maghiară, nici pentru cea română, da nici pentru ambele acestea patrii Ungaria și Transilvania, mai bune și mai dulci fructe, decât făcuta silnică unire a Transilvaniei și a partiumului cu Ungaria la anul 1848.

Nu socotească parlamentul Ungariei, cum-că legile dietei Ungariei și a Transilvaniei din 1848 ar fi făcut destul, și ar fi împlinit dreptele postulate a națiunei române.

Nu Illustrissime Doamne! n'au făcut destul, n'au odiehnit pe români, și causele pentru cari acelea

legi din 1848 neodichnesc și nemulțămesc tare pe națiunea română, și pentru cari acelea nu se pot primi de fundament al libertății și existenței sale naționale prin o necondiționată primire a unirei Transilvaniei cu Ungaria; cu toate condițiunile, cu cari ar putea națiunea română primi dorita unire a Transilvaniei cu Ungaria, eu pe larg le-am desfășurat în cuvântarea mea ținută în conferințele regnicolare din Alba-Iulia la 11 Februarie a. c., care *Illustritatea Ta per extensum* le vei afla în aceeași a mea cuvântare, mai vântos dela pagina 18 până în capăt, dela care națiunea noastră nici cu un preț nu se va abate.

Să nu înșele dar pe parlamentul Ungariei reprezentățiunile unor comitate din Transilvania (cari încă nici bine organizându-se, în contra protestațiunilor mai numeroșilor români au început a stăgi și a urgăluî chemarea lor la dieta Ungariei, și efectuarea unirei Transilvaniei cu Ungaria) să nu creadă, că acestea s'ar face cu învoirea națiunei române, nu domnul meu, acestea 's fapte silnice a egoismului maghiarilor nostri din Transilvania, cu cari pe cât de tare înșală și pe parlamentul Ungariei, pe atâta mai tare esacerbează și pe națiunea noastră, și îi dă fundament și cauză nouă de a nutri în inima sa neîncredere în toate cuvintele și apromisiunile cele frumoase ale maghiarilor nostri.

Multe, care îngustimea acestei hârtii nu le poate toate cuprinde, a-și fi avut ca la un adevărat naționalist, de a-ți mai comunica, însă cred, că acestea încă — cari până ce ți-am putea din comisiunea națională permanentă, definitivul răspuns, la prețiuita-ți carte trimite *Illustritatea Tale*, ca unui bărbat înțelept și pătrunzătoriu, îți vor fi destule.

Până atunci asigurându-te despre osebitul meu stim
și multă prețuire, am onoare de pururea a remânea.

Al Ilustrității Tale

umilit serb

Blaș, în 20/8 Maiu, 1861.

Alecsandru St. Șuluțiu m. p.,
arhiepiscopul și metropolitul Albei-Iuliei.

Collect. I. c. d. P.

18. *Răspunsul episcopului Șaguna către Emanuil
Gozsdu la o epistolă asemenea celei către metropolitul
Șuluțiu, în cauza românilor ardeleni.*

Illustrissime Domnule comite suprem! Cuprinsul
mult stimatei epistole a Ilustrității Tale din 1 Maiu
c. n. 1861 este așa de momentos, încât cerându-mi-se
răspuns, silit sum a-l împărți în mai multe puncte
ca să pot da deplin răspunsul poftit.

Înainte de toate trebuie să observ, că fiind eu
slujitorul altariului lui Dumnezeu și îmbetrânindu-me
în chemarea aceasta grea, și vrând a corăspunde
ei am atâtea grigi și ocupațiuni oficioase, încât nu-mi
ajunge timpul, ca să me ocup cu cele lumesci, la
care, dacă și iau parte ici-colea, aceea o fac mai
mult la rugarea eparchioților mei și cu privire la
aceea împregiurare, ca cele lumesci să nu înfrizeze
în treburi bisericesci spre dauna religiei și a păcii
din lăuntru a ei, și ca cu acela privilegiu să predice
moralul, fără care nici o societate nu poate pro-
păși în deslegarea problemei sale sociale spre mul-
țămirea cerințelor drepte ale timpului modern. —
Eu sperez, că Ilustritatea Ta, carele me cunosci
mai mult de 30 ani, și scii viața mea, nu vei trage
la îndoială adevărul acela, că caracterul meu se

potrivesce cu chemarea mea. Pe lângă aceasta descoperire sinceră trec acum la răspunderea punctelor din sus lăudată-Ți epistolă și adevă :

I. Ilustritatea Ta Țici drept, că la casa de sus a dietei numai doi români sunteți: Ilustritatea Ta și Ilustritatea Sa Dnul căpitan suprem al Chioarului. — Așa este; însă românii Țic, că ar fi putut fi și mai mulți români la casa de sus a dietei, când guvernul constituțional ar fi lucrat așa sincer, precum sunt sincere principiile cardinali în constituțiune, și dacă guvernul ar fi avut privire la împregiurările locale-naționale din comitatele: Arad, Becheș, Bihor, Satu-mare, Timișoara și Torontal. Fîind-că guvernul a pășit unilateral cu zelotipie specifico-naționale, cu predilecțiune cătră naționalitatea ungureasca și cu rutina ruginită, dar nu cu patriotismul general, n'a adevărit alta, decât aceea, că El se interesează numai de naționalitatea ungurească, dar nu și de o Ungarie obștească, carea pe lângă unguri mai are români și slavi pe pămîntul seu, — carii toți așa doresc cultura și susținerea limbei lor, ca și ungurii, și carii toți așa au drept a pretinde garantisarea și întrebunțarea limbei lor, ca și ungurii.

Dar de ce nu s'au dus la dietă episcopii nostri din Arad, Timișoara și Verșeț? doară, că ce sunt de nația sêrbească? Aceasta nu-i poate escusa; ei sunt datori ca episcopi, sê mergă la dietă, și acolo ca episcopi sê apere interesele naționale ale creștinilor sei, căci aceste sunt în strînsă legătură cu interesele bisericesci, deoare-ce limba poporului este limba bisericeii în ortodocsia noastră. Preoțimea și poporul ar trebui, sê provoace pe episcopii sei, a merge negreșit la dietă!

II. Ilustritatea Ta binevoesci a Țice: „că fără îndoială va veni la desbatere cauza naționali-

tății noastre, dară poate fi, că și cauza uniunei Ardealului cu Ungaria se va desbata. Ce se atinge de cauza naționalității, națiunea română, — precum știu eu convingerile ei —, are a observa: că aici nu e nimic mai bine, de cât a lua pildă dela unguri, și cât doresc ei pentru naționalitatea lor, atâta se dorim și noi pentru a noastră naționalitate. — Să nu Te sparii Illustrissime! de aceasta descoperire. Când în Ungaria aveți lege pozitivă pentru egala îndreptățire politică, pentru perfecta reciprocitate între religiile creștine: atunci nu este nimic mai firesc, ca egalitatea reciprocă perfectă și între națiunile patriei comune.

Dieta nu este alcătuită sub titlu de reprezentare a nației unguresci, ci sub titlu de reprezentare a municipalităților patriei obstesci, și acești reprezentanți sunt chieșiți a înainta binele obstesc al tuturor factorilor patriei pe basa egalei îndreptățiri și a reciprocității politice, confesionale și naționale, căci numai decât moara patriei rău va măcina, cum unui factor dintre cei numiți i se va cauza vre-o vătămăre. Sântă ar fi fost legile dictate din a. 1848, dacă părinții acolo adunați n'ar fi pécătuit asupra națiilor.

Timpul celor 13 ani trecuți trebuie să producă în membrii dietei de astăzi nimicirea unor idei ruginite, care corăspund veacurilor antimarțiale, și să învie convingeri potrivite timpului modern, a cărui devisă este: Egalitate înaintea legii, dar și egalitate în lege, și prin lege. Să nu Te sparii Illustrissime! de acestea, căci singuri ungurii cei mai mari ne-ar osîndi pe noi românii, dacă am lăsa, ca noi astăzi mai puțin să fim, decât ungurii în patria aceasta, ce e comună, a noastră și a lor. Nu este aceasta nici o opoșiție asupra binelui patriei comune, ci

este opoziție asupra acelor espresiuni artificioase, care le întrebunțează ungurii de 13 ani încoace în favoarea naționalității lor și spre sclăvia celorlalte nații compatriotice; între acestea espresiuni artificioase ocupă locul cardinal aceea afirmație pripită de Deák, că nația ungurească este suverană. — Ce urmează de aci? bunăseamă nu alta ceva, fără aceea, ca celelalte nații sunt supuse nații unguresci, — că nația ungurească este stăpâna celorlalte nații patriotice, și că coroana patriei comune este proprietatea nații unguresci, — în urmă, că ungurii sunt domni și stăpâni națiilor din Ungaria, și că dela grația nații unguresci atârnă starea națiilor române și slave!

Pentru Dumnezeu! când a avut nația ungurească suveranitate? Nația română așa scie, că până la a. 1848 impopulațiunea a fost împărțită în nobilime cu drepturi esclusive de a îmbrăca posturi publice, de a fi scutită de contribuție și alte greutăți, și în popor țeran cu obligațiune de a purta toate greutățile patriei. — Precum nobilimea a fost la olaltă de o potrivă fără deosebire de nație: așa și poporul țeran a fost de o potrivă fără deosebire de nație. Nobilii, toți fără osebirea naționalităților s'au cassat la a. 1848 de prerogativele lor, și au împărțășit poporul țerean de egala îndreptățire politică fără deosebire de nații. Poate, că se țice, că prin legea din a. 1848 s'a decretat limba ungurească de ofici-oasă, și aci s'a pus temelie suveranității nației unguresci? Însă argumentația aceasta așa e de slabă, încât nu merită reflectare.

Me doare inima, că ungurii nu vreau să scie, că noue românilor și mai scumpă ni este coroana patriei noastre ca lor, — pentru-că coroana patriei ungurilor li este scumpă, căci este a patriei din timpii regelui S. Stefan, — dar noue românilor

coroana patriei ni este scumpă 1) pentru aceea, căci aceea s'a dăruit principelui Ardelean Geza, când la ostenele Ierarhiei române din Ardeal, ducându-se la Constantinopol spre primirea legii lui Christos, acolo dela Nănașul seu o a căpătat în dar,*) — 2) că precum ungurii arpadiani, așa și românii Corvini au fost coronați cu coroana aceasta de regi ai ungarilor, și românilor; 3) că cu coroana aceea și astăzi regii comuni ai românilor și ungarilor în străvechia noastră patrie se coronează! și așa dicem, că coroana patriei noastre comune este suverană pentru români și unguri, și că și astăzi coroana aceasta e strălucită și puternică pentru popoarele sale, care o apără de dușmanii ei, și o vor apără ca o vistierie obștească a românilor și a ungarilor, ca a unora, cari au făcut legătură de patrie comună cu Tuhutum, beliducele unguresc, și până acum n'au rupt-o, deși din partea legislațiunei antimarțiale s'au făcut multe nedreptăți națiunei române în punctul drepturilor politice, confesionale și naționale. De aci se vede, că românii au fost totdeauna alianți credincioși ai ungarilor. Acum se cere dară, ca aristocrația și inteligența ungurească să nu transpună dușmănia sa asupra românilor pe terenul național, ci să ne iubească, și să ne precunoască de cei mai dintâiu și mai vechi alianți și frați, ceea-ce s'a petcutuit cu sângele filor și bărbaților de ambe națiuni, ai căror nepoți au moștenit diplomele nobile ale străbunilor sei, și documentează și astăzi frăția românilor cu ungurii de pe câmpii răsboaelor cu dușmanii patriei. De aci apoi vine și aceea împrejurare, că nația română n'are privilegiu, căci este

*) Veđi din Istoria mea bisericească Part. II § 56 cu nota lui.

în străbuna sa patrie, dar nu așa nația săsească și sârbească, care sunt „hospites“ și provădute cu privilegii. Archivele țerei documentează, că prin comitate se întrebuintă în vechime titlu de „Universitas Nobilium hungarorum et valachorum“ ; la astfelu de faptă istorică nu se poate provoca nația sêrbă și săsească.

Ce se atinge de a doua parte a acestui punct, adecă de uniunea Ardealului cu Ungaria, ȃice națiunea română din Ardeal, că ea în aceasta uniune nu se poate învoi din pricina formei, cu carea s'a făcut aceea la anul 1848 din partea dietei dela Cluș. Nația română ȃice, că rumperea Ardealului de către Ungaria s'a făcut prin conjurațiunea celor trei nații: unguresci, secuesci și săsesci asupra nații și bisericei române; așa și uniunea de acum s'a făcut tot în acest chip, și numai atâta deosebire este, că acum numai naționalitatea română este periclitată și desprețuită. Fii bun Illustrissime! procetesce legile dietale dela Cluș din a. 1848 și Te vei convinge, că acolo numele „nației române,“ sau numele „român“ nicăiri nu-l vei afla, așa încât aceea dietă ardeleană, hotărînd ridicarea regimentelor secuesci de graniță, de cele românesci nici pomenire nu face, numai ca să ocolească numele de român. Dieta Ungariei din anul 1848, a fost mai patriotică, căci regimentele de graniță din Ardeal le tractează deopotrivă, — cele secuesci cu cele românesci, căci aceea dietă a Ungariei așa nu rînduesce din regimentele secuesci de graniță deputați la dietă, ca și din regimentele române din graniță, deși pentru granița Banatului, Sirmiuului, Slavoniei și Croației hotăresce, ca să trimită deputați la dietă.

Apoi legea I din Cluș dice: că uniunea se face pe basa egalei îndreptățiri fără respect la naționali-

tăți. — Românii la aceasta țin, că în această lege nu se poate înțelege nația română, căci nu există nici o lege de mai înainte, carea ar fi declarat pe poporul român de nație, că apoi să fie câștigat și drepturi naționale, precum le-au avut acele celelalte trei recepte nații. Acest adevăr se documentează și prin legea Ungariei Art. VII din a. 1848, unde se face pomenire numai de iurisdicțiile unguresci, secuesci și săsesci, prin urmare românii țin cu durere, că de ei nicăiri nu se face pomenire, căci sunt socotiți de o gloată de popor, și se rânduiesc și prin sus citata lege a Ungariei sub iurisdicțiile antimarțiale ale nației unguresci, secuesci și săsesci! Ce logică? Ce consecvență a principiului egalei îndreptățiri! —

Pe lângă toate mărturisesc, că românii ardeleni, când ar fi socotiți și tractați, după cum merită, n'ar fi contrari uniunii, pentru-că ei știu, că legile țerei unguresci totdeauna au fost omenoase, eară cele ardeleni au fost îndreptate spre batjocura românului, totuși nu se poate hotărî românul, să accepteze uniunea prin o formă preiudicioasă pentru el, căci are caracter viril, ce și-a însușit în secolii sclăviei! Dar nici al doilea adevăr nu-l pot trece cu tăcerea, că adecă partea cea mai mare a aristocrației unguresci și întreaga birocratie săsească de aceea nu socotesc și tractează pe români, cum o merită, căci D-lor nu le place uniunea, dar nu cutează să se opue ei, și așa le vine lor bine opoziția, ce o fac românii uniunii.

III. Mai depărte Illustritatea Ta binevoiesci a țin: „că din Transilvania nu este nime la dietă, care să reprezenteze interesele nației române, și că afli de necesariu, să cuvintezi pentru interesele nației române din Ardeal, numai ca un român, care

scie dorințele ei și care trebuie să se intereseze pentru bunul comun al nației sale.“ Mai înainte de toate sunt datoriu a-Ți aduce mulțămintă din partea nației noastre din Ardeal pentru aceste descoperiri, și Te încredințez, că nația română din Transilvania va sci prețuî ostenelele, ce le vei pune Illustritatea Ta la dieta Ungariei în favoarea ei. Aceasta cu cutezala cea mai cordială o vei putea face Illustritate, deoarece-ce pretensiunile nației române din Ardeal nu sunt separatistice, nu vatēmă pre nime, ci sunt patriotice, luate din spiritul și porunca timpului modern, și țintează la un patriotism comun cu nația ungurească spre binele patriei obstesci. Așa dară nația română nu face nici o opoziție, pentru-că firea opoziției arată, că asupritoriul, dar nu asupritul face opoziția, — și fiind-că nația română joacă o rolă defensivă, nu se poate caracteriza ca reacționară și oponentă. Poți Illustritatea Ta cu fruntea deschisă afirma, că împutările, ce se fac nației române din Ardeal, că ea este unealta partidei așa numite reacționare, este o scornitură machiavelistică și clevetă proastă. Sinopsisul așteptărilor nației române din Ardeal, este perfecta și reciproca egalitate individuală, politică, confesională și națională, dela care ea nu se lasă a le pretinde, ca și altă nație. Deci dacă Illustritatea Ta, și Illustritatea Sa Dl supremul căpitan al Chioarului ve veți hotări a cuvânta la dietă în cauza naționalității române, — să binevoiți a o face aceasta pe basa perfecte egalei îndreptățiri naționale, căci numai aceasta poate întemeia frațietatea și dragostea împrumutată a națiilor patriotice pentru toți timpii viitori. În chipul acesta lucrând, veți face patriei comune servițiul cel mai credincios și veți fi siguri în contra ori-cărora împutățuni, pentru-că nația română ve va mulțămî, căci a-ți

tălmăcit la dietă credincios cerințele ei, ear nația ungurească ve va lăuda, căci n'ați tănuuit nimic înaintea ei.

IV. Illustritatea Ta me provoci, se-Ți descoper ultimatul, sau minimul pretensiunilor nației române din Transilvania, și îmi recomânda, ca se am înaintea ochilor aceea împregiurare, că când fac națiunile pace între sine, nu este consult, se se târguească ca evreii, se mai poată și lăsa din pretensiunile primare, ci se Țică, deodată, atâta pretind și din asta numai las nici o iotă. Eu la acest punct răspund ca recapitulațiune de tot scurtă a celor mai sus Țise: că adecă ultimatul sau minimul pretensiunilor nației române din Ardeal se Țermuresce asupra celor trei cuvinte din legile anului 1848: „Egalitate, frățietate și libertate,” nu numai individuală, civilă, ci și națională și confesională. — Dela întruparea acestor principii atêrnă fericirea noastră a tuturor, a nației române, ungare și slave, și care nu le pădeșce, acela comite un păcat neiertat asupra patriei comune și asupra nației sale. — Eu tare cred, că bărbații națiunei ungare dela dietă vor da mână la întruparea acelor trei principii mântuitoare, când din datele statistice vor vedea numărul impopulației române de sub coroana patriei comune. — Când li se va aduce aminte alianța cea cu belliducele Tuhutum înainte cu 808 de ani, de atâtea mii de familii nobile din nația română, — de originea coroanei S. Stefan, și de dorul de astăzi al nației române, de a trăi cu credință neclătită cu toate națiunile patriotice, și cu deosebire cu națiunea ungurească.

V. La cuvintele, unde îmi Țici Illustritatea Ta, că un dignitarium înalt din nația ungurească s'ar fi descoperit într'acolo cătră Illustritatea Ta, că uniunea Ardealului este în mâna mea, și aceasta s'ar face,

dacă o ași voi eu ; părerea aceasta despre mine nu o pot primi, deși e de tot onorifică, căci la cazul contrariu m'ași lăsa a me răpi de o deșărtăciune, carea nu atâta nației mele române, cât persoanei mele ar aduce o nespusă rușine, de care nime nu s'ar putea folosi. Apoi îmi iau cutezală a dice: că singur acel dignitariu nu a ȕis serios cuvintele acele despre mine, deoare-ce experiența de toate ȕilele îi dă lui destule doveȕi despre aceea, că astăȕi nici un individ nu-și poate linguși perfecta încredere a nației sale așa, încât să ȕică despre sine, că ce va el, aceea va și nația sa. Conte Széchenyi a trebuit să moară, ca să se facă idolul nației sale; însă unii vreau să ȕică, că este întrebare, de aceea meritelor personale ale lui Széchenyi, sau unei idei, carea posteritatea a îmbrăcat-o în vestmântul numelui lui Széchenyi, se fac ovaȕiunile presinte?

VI. În privința părerei, ce Illustritatea Ta vrei să faci dietei pentru naȕiunea română din Ungaria și Bănat și a așterne, ca proiect de lege, cutez a Te ruga, a nu Te pripí cu aceea, pentru-că s'ar face o abnormitate mare. În genere am a observa: că nu este bine a mesteca treaba bisericească și scolară cu treaba naȕionalității, căci ele sunt două obiecte deosebite. De aceea trebuie să deosebim bine obiectele dela olaltă, căci amestecul lor ne-ar aduce pagubă și stricăciuni, care cu greu le-am putea direge. Pentru aceea îmi dau părerea mea despre proiectul menȕionat de lege ca despre două obiecte deosebite adecă despre biserică și scoală și despre naȕionalitate.

La partea dintâiu a acestui proiect de lege, carea tractează despre biserică și scoală, — observez, că este sciut, că legile din 1848 dau bisericei noastre autonomie în ocârmuirea sa, de carea însă nu

s'a putut folosi până acum, pentru starea abnormă, în carea devenise patria dela 1849 — până la primăveara anului acestuia. Este sciut, că numai eparchia noastră ardeleană a ținut soboare eparchiale la a. 1850 și 1860, și eparchia Aradului la 1850, pentru regularea trebilor bisericesci pe basa canoanelor positive și a dreptului istoric, dar n'au putut sporî, căci celelalte eparchii române gem sub ierarchia sârbească, carea amortșese viața bisericească în preoții și creștinii români ortodocși, și așa numai puține comune bisericesci române din Banat au dat ministeriului din Viena la anii 1850 și 1851 rugări pentru desfacerea lor de sub ierarchia sârbească, și pentru devenirea lor în starea normală bisericească sub metropolitul lor național și sub episcopi naționali, — amăsurat canoanelor bisericesci și dreptului istoric. Rugările acestea au rămas neptractate. În anul trecut 1860, vrînd patriarhul sârbesc a mijloci dela împăratul subordnarea totală și vecinică a nației române sub patriarhatul seu, eu, D. Mocioni, și Nicolae B. Petrino, am dat împăratului contra petiție, la carea împăratul a rînduit sub 27 Septembrie 1860 sinod episcopesc, carele se elaboreze un proiect despre regularea referințelor bisericesci ale românilor și sârbilor; tot deodată a denumit împăratul de comisariu pe Banul B. Sokcevich, carele are însărcinare, de a asculta pe oare câți-va bărbați români de încredere în privința bisericei. Baronul Sokcevich încă nu a împlinit comisia sa, dar nici sinodul episcopesc dela Carloviț nu s'a ținut. Într'aceea în toamna trecută consistoriul Oradiei-mare a recurs la cancelaria aulico-ungurească, rugându-se pentru afiliarea de metropolia restaurandă română, dar au căpătat rezoluțiune negativă. Din această descriere istorică urmează, că dacă patriarhul sâr-

bese a vătămât prin pașul mai sus ȃis autonomia bisericeii, — noi româniii sã o susținem aceea cu consecuențã. Româniii ortodocși din Ungaria și Banat vor susținea autonomia bisericeii noastre, dacã se vor pune în posesoriul legii 20 §. 2, 3 și 8 din a. 1848 și vor cere dela locoțiințã voie de a ținea o adunare bisericeascã de deputați preoți și mireni pentru de a aduce treaba bisericeii și scoalei la o normã canonicã, și acolo vor face un elaborat, carele apoi sã se astearnã locoțiinței și cancelariei, sau dacã se va reînfința ministeriul, atunci ministeriului spre întãrire. De sine se înțelege, cã aceastã adunare bisericeascã va desbate și puterile finanțiale, care creștinii pot oferii spre acoperirea lipselor ierarchice, și încât acestea nu se vor afla de ajuns, vor petiționa pentru acoperirea celor neajunse din vistieria patriei. La treaba finanțialã iau partea cea de cãpetenie: reședințele și lefile archiereilor, ale personalului, ce se cere lângã archiereii pentru ducerea trebilor eparchiale, apoi localitãțile de institute teologice și pedagogice, și mai pe urmã lefile personalului profesoral la acestea institute. Apoi la aceastã adunare bisericeascã s'ar desbate și s'ar hotãri și celelalte lucruri, ce se țin de dinlãuntru bisericeii, adecã numãrul și constituirea parochilor și capelanilor cu lefile cuviincioase. Sã-mi cređi, cã ne-am compromita prea mult, cãnd am cere, cã toate acestea dieta sã ni le hotãreascã fãrã influința bisericeii, adecã fãrã sã fim noi tractat și hotãrit acestea lucruri bisericesci, ce strins dela noi atãrnã. Și fiind-cã eparchiele române din Banat și Ungaria fac partea intregitoare a metropoliei vechi române cu scaunul ei în Ardeal, carea timprii cei vitrigi o au impededat, dar n'au putut a o nimici; pentru aceea frații bãnățeni și ungureni sã cheme la acea

adunare bisericească și pe eparchia Ardealului — proporționat deputaților din celelalte eparchii. Astfeliu de reprezentație o ai putea așterne Illustritatea Ta cu ceialalți d. d. ablegați de legea și nația noastră română la Înalta Locoțiință sau Cancelaria aulicoungară, căci posedați încrederea coreligionarilor. Reprezentația o a-ți putea întocmi după cuprinsul recursului, ce am dat eu, D. Mocioni și Petrino Maiestatei Sale în anul trecut și se află tipărit între actele soboarelor noastre ardelenene pagina 91—94 și apoi conceptul se mi-l comunicați spre vedere.

Ce se atinge de a doua parte a proiectului de lege despre naționalitate și limbă, provocându-me la cele șise sub II, III și IV. Te rog pe Illustritatea Ta să modifichi părerea-ți după basa egalei îndreptățiri, căci altmintrea făcând vei comite un păcat mare. Eu ca un prietin sincer trebuie să te rog, ca nici decum să nu dai proiectul de lege despre națiune și limbă după convingerea individuală Illustrității Tale, ci esclusive după manifestațiunile inteliginții române, ce se află în broșure și jurnale, — adecă după perfecta egalitate. Sau dacă această rugare a mea nu o ai putea primi, și ai fi provocat la dietă a Te enuncia: atunci Te rog, să propui ținerea unui congres național, carele să formuleze modul și chipul egalei îndreptățiri a nației și limbei române. Eu și a treia oară Te rog pe Illustritatea Ta, să nu desprețuesci rugarea sincera a prietenului celui mai vechiu, carele totdeauna Ți-a fost credincios și adiet. Apoi în sfârșit bine ar fi, când Illustritățile Voastre a-ți cuvânta la dieta țerei în genere despre pretensiunile națiunei române pe basa perfecte egalități, și nu a-ți formula treaba, ci a-ți lăsa-o, ca să cuvinteze asupra ei și d. unguri, ca să vedeți părerea lor și să formuleze ei concesiunile

lor, că Ilustritățile Voastre se nu periclițați popularitatea, ce o aveți la nație.

Toate acestea le-am scris nu din patimă, ci din convingere, că așa și nu altmintrea simte inteligența nației române și le împărtășesc Ilustrității Tale în urma suscitării epistole; pe lângă care cu deosebită stimă rămân Sibiului, în 29 Aprile (11 Maiu) 1861.

Al Ilustrității Tale

serv plecat

Andreiu m. p.,

episcop.

Collect. I. c. de P.

19. *Păreră incidentală a lui G. Barițiu, dată lui Emanuil Gozdu în aceeași cauză a românilor din Ardeal.*

Ilustrissime Domnule Comite suprem! Ilustritatea Voastră a-ți binevoit a-mi face onoarea cu totul neașteptată, denumindu-mă membru onorar al comitatului Carăș, carele este norocit a Ve avea de comite suprem.

Eu din parte-mi până în acest moment nu am observat nici simpla lege a curtoasiei, ca să Ve mulțămesc cu tot respectul pentru distingerea, ce mi a-ți făcut Ilustritatea Voastră și carea me îndatora cu atât mai vârtos spre mulțămită, cu cât aceeași mi-a fost mie și familiei mele o răsplată pentru suferințele și persecuțiunile de 11 ani, din cauza, că avusem păcatul, ca să fiu mai român decât era ertat a fi sub sistema trecută.

Nu voiu cerca vre-o scusă pentru prea lungă-mi tăcere; atâta totuși îmi iau voie a observa, că pe la Martiu a. c., pe când dl protonotariu A. Vlad mi-a comunicat denumirea, tocma eram pregătit a călători în sus, unde eram să câștig prea dorita ocaziune de a Ve mulțămî în persoană. Alte împregiurări grele m'au împedecat dela aceea călătorie. Acum, când vin a Ve aduce Ilustritățile Voastre respec-

după al Belgiului. Un arangiament de felul acesta nu ar putea detrage întru nimic demnității coroanei, nici ar vătêma de loc interesele altor națiuni. Ci unгурii din Transilvania pricep foarte greu așa ceva; preste aceasta caracterul lor este preste măsură diferitoriu de al adevêraților maghiari din Ungaria. Acesti de aici — *exceptis excipiendis* — sunt nease-mênat mai mărginiți în ideile lor, mai egoisti în inimile lor, mai puțin generoși și totuși trufași de perit; preste aceasta partita așa numită austriacă din Transilvania între unгурii aristocrați este tot aceea, care a fost înainte cu 160—100—50 ani s. c. l., adecă aceea ce întoarce mantaua după vânt. Deci pe acestia nu-i pôte capacita altul, decât numai cei mai geniali și totodată mai onesti capi ai partidei liberale moderate din Ungaria, sau altul nimeni pe pământ.

În momentele, când era să încheiu primiiu dela unul din Părinții arhieriei copia celor 17 puncte ale Ilustrității Voastre pe lângă provocare, ca membrii comisiunei noastre permanente să ne aflăm pe 19/7 Maiu la o conferență în Sibiiu.

Deocamdată nu pociu ȃice mai mult, decât că, dacă dieta Ungariei ar primí în legea fundamentală a statului asemenea puncte, dênsa cu atâta încă ar câștiga foarte mult simpatiile românilor.

Cred cum-că românii nostri transilvani încă-și vor formula preste puțin postulatele lor.

Am onoare a fi și a me subscrie cu cea mai distinsă stimă și respect,

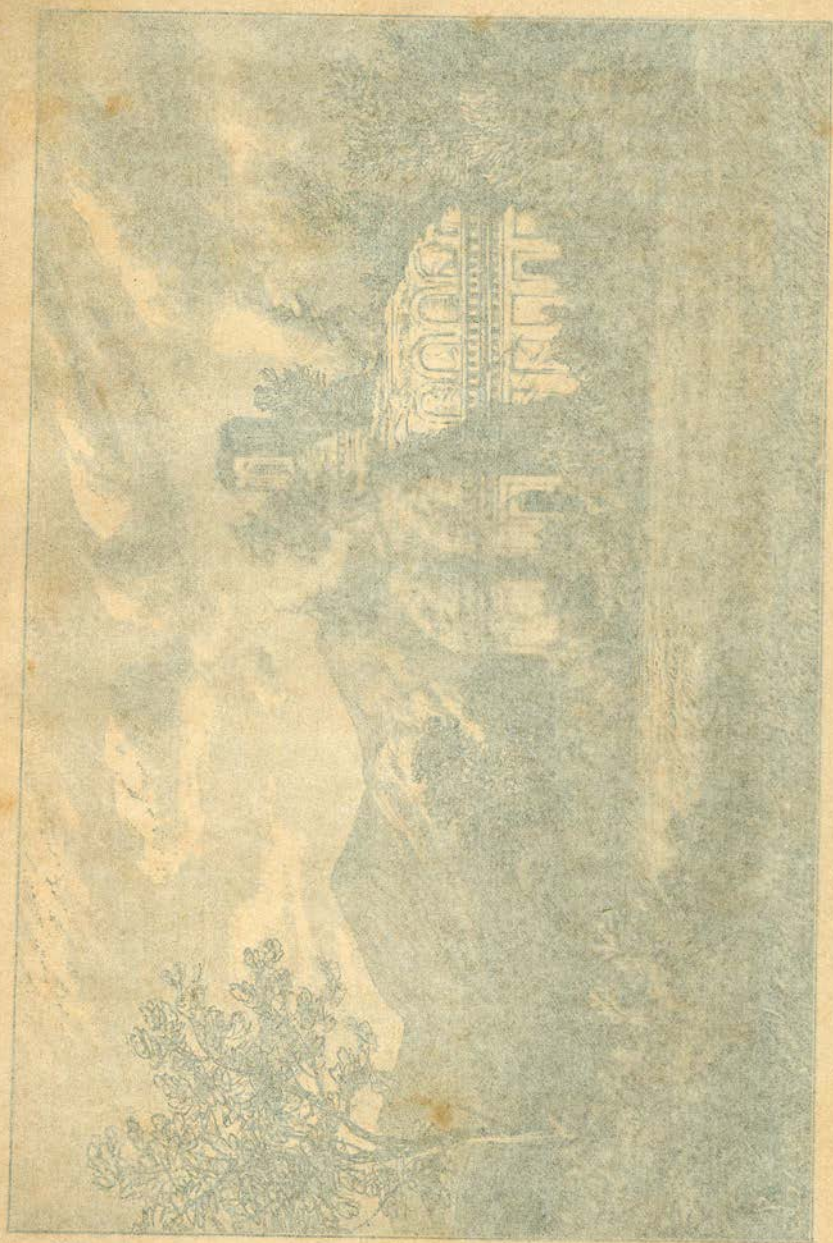
Brașov, 13/1 Maiu, 1861.

Al Ilustrității Voastre

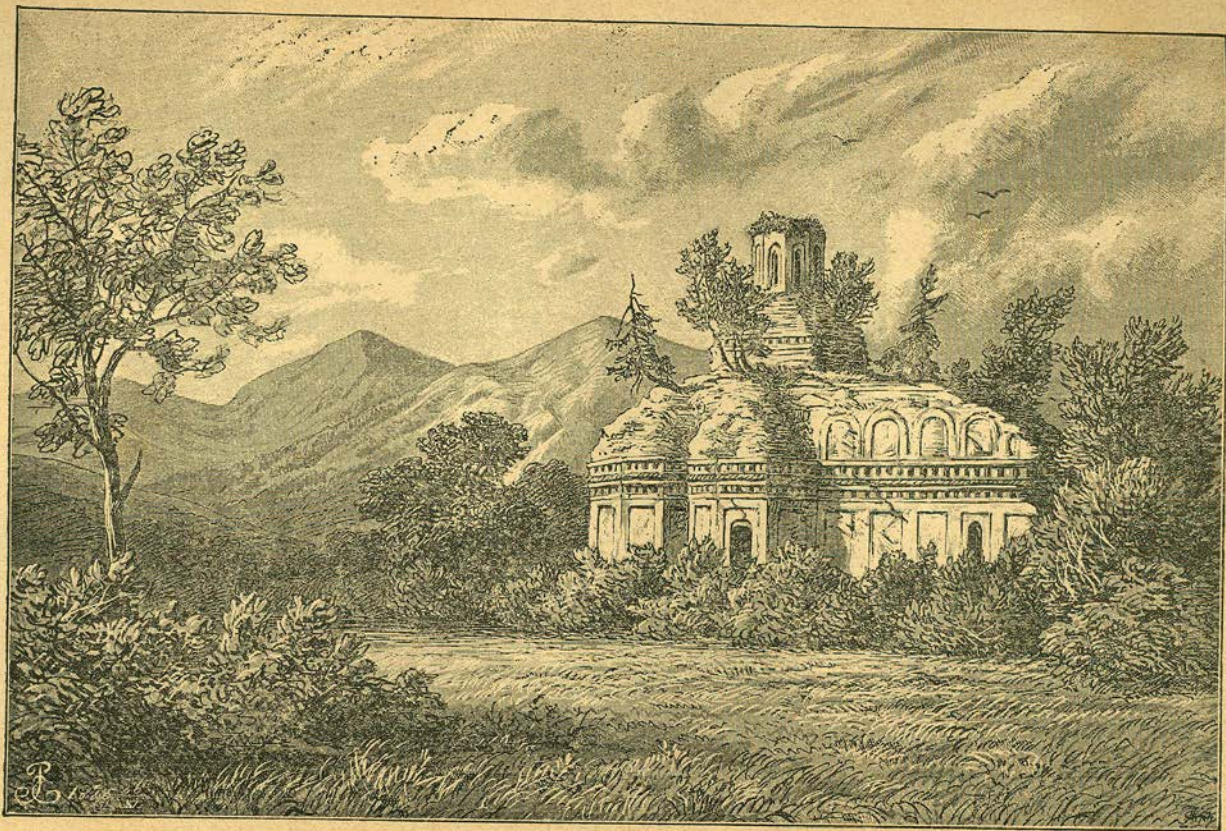
serv prea plecat

George Barițiu,

comprietariu și director al fabriciei de hârtie mechan. din Zernești.

Ruine Mănăstirii dela Sămbăta de sus.

Ruina Mănăstirii dela Sâmbăta de sus.